

VI. 2. p(179) 181

= Matter

R.

IOANNIS MACARII CANONICI ARIENSIS
ABRAXAS, SEV APISTOPISTVS;
QVÆ EST ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS DISQVISITIO.
ACCEDIT ABRAXAS PROTEVS, SEV MVLTIFORMIS GEMMÆ BASILIDIANÆ PORTENTOSA VARIETAS;

Exhibita, & Commentario illustrata à IOANNE CHIFLETIO, Canonico Tornacensi, PHILIPPO IV. Regi Catholico, & Serenissimo Principi IOANNI AVSTRIACO à Sacris Oratorij.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LVII.

SERENISSIMO PRINCIPI

IOANNI AVSTRIACO,

BELGARVM SEQVANORVMQVE

PROREGI,

FORTI, PIO, FELICI.

RMATA in ſeipſam Europâ, ipſo ſecum diſcordante mundo, Solem inter vmbras indagare tentaui, SERENISSIME PRINCEPS. Iuuit auſpicio Tuæ Felicitatis, & vno Macario præeunte, ſubire ſpecum Mithræ, atque illinc educere Simulacra portentoſa, quæ pro Sole primi hæretici extulerunt. Non miſerius quidquam hiſce homi-

nibus, aut ſuperbius; qui dum effigiem Dei formámque quærunt, curiosâ cæleſtium aſſectatione, ſideri ſummo innumera animalium probra, rerúmque cunctarum impreſsiones, veluti maculas, indiderunt. Hoc aliquid ſereni habuit nubilus ac triſtis conatus, hoc boni tetris imaginibus deforme opus, vt lucem appeteret: neque hæc vſpiam maior, quàm apud Te. Aduentu ſiquidem Tuo nubila ſerenaſti, cæli Belgici triſtitiam diſcuſsiſti, quam nouennali recedente Sidere mœſti patiebamur, niſi tenebreſcenti Reipublicæ lucem alteram fœneraſſes, præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens; quo in vno, principi litterarum Homero Solem placuiſſe ferunt. Hiſpanici Imperij

rij populis affulges per interualla, apud eos ſemper maior & clarior, quibus poſtremùm illuxiſti. Pacatâ Siciliâ, quam teneris adhuc annis viri prudentiâ rexiſti; Neapoli reſtitutâ; Populoniâ & Portu-Longonio expugnatis; Gothalaniâ receptâ, quot annos, tot triumphos numeraſti. Subacto mari Tyrrheno, Turcis Mauríſque nequidquam aduerſantibus, quæ Te, & fortunam tuam Triremis vexit, lauro redimita optatos ſubiit portus. Quocumque acceſsiſti, dum ad nos accurreres, æqualis ab omnibus ex aduentu Tuo lætitia percepta eſt. Fruſtrà Tuos celabas ignes: Te nuſquam incognitum, perinde ac Solem tenui nebulâ redimitum, nec videri cupientem, tantò auidiùs ſuſpexere. Sic Ge-

 nua,

nua, Mediolanum, Venetiæ etiam ipſæ Serenitatis Tuæ blandioribus radiis exhilaratæ. Sed ô nos felices, dum Te felicem prædicamus! Tuis humeris innixum Belgium, Tuâ iuuentâ, Tuo robore inualuit. Vix omnium votis expetitus adueneras, tamquam alter à PHILIPPO MAGNO, à Regum Maximo; cùm Tornacum noſtrum, priſcam illam Francorum Regiam, immiſſo opportunè præſidio, liberaſti. Valencenæ mox obſeſſæ; ſed vt frontem Tuam laurus cingeret, & exortum Tuum parta de hoſtibus victoria decoraret. Tanta virtus Tua, tantáque felicitas, vt per imperuios aggeres, viam Tibi tuíſque aperiens, in vrbem, ad quam tantoperè aſpirabant, Francos ipſe introduce-

duceres, ſed captiuos. Condatum citò receptum quantæ nobis, quantæ hoſtibus admirationi fuit! Breuiſſimo tempore, ingenti circummunitione perfectâ, tormentis bellicis vno atque altero exploſis in alatam molam, ſolâ, vt ita dicam, Tuâ præſentiâ decuſſiſti moles illas giganteas, quibus erigendis, anno integro, nullóque irritæ operæ metu, ærarium Franciæ effuſum. Tum verò, ſi vmquam aliàs, præſidium eluxit Virginis Matris, rebus Tuis perpetuò patrocinantis; cùm die xv. Auguſti, quo in cælos aſſumpta eſt, Te quoque videre voluit incruentâ victoriâ triumphantem, & quater mille quingentos obſeſſos Tecum paciſcentes, vt in deditionem acciperentur. Illis labore maciéque confectis,

fectis, & ad rem gerendam inutilibus, validissimi, qui ab acceptâ clade Valencenensi supererant hostium, fanum sancti Venantij aggressi, receptui canere coacti sunt, non digni eos vincere, qui Tuis auspicijs & meliore pro causâ certabant. Exin ad vicum Helenæ, nullis admodum firmatum aggeribus, sed Gassionis fato illustrem, Te tuósque aduentantes expectare non ausi, quò minùs grauatè aufugerent, suâ ipsi face proprias munitiones incenderunt. Sic aliam ex aliâ cælum Tibi lauream peperit, vt esses vbique:

Σοτήϱ, Πολιορκήτης, Επιφανὴς.

Hoc anno, mense Martio (à quo Romani tempora metiebantur, quemque Romulus genitori suo dicauerat)

rat) cum Sole nouo Te Martius ardor corripuit, atque isthac Tuâ alacritate milites incaluere: graui hoste Hannones liberati: terram madentem eius sanguine priùs videre, quàm Veris vestitam primis coloribus: Gislenopolis, Hannoniæ oppidum, arte & palustri situ munitissimum, in Tuam potestatem cessit. Ipsâ rei difficultate creuit victoriæ nomen, dum apertâ vi, nec longâ, ijs potitus es, quos solâ inediâ expugnari posse fama iactabat. Nunc meâ qualicumque operâ, Te quoque victorem agnoscet hæreticus liuor:

Viperei referes spolium memorabile monstri.

Iamque augustis Tuis pedibus iacet affusa Basilidianorum barbaries, ne-

que Tibi audet aſſurgere monſtrorum terrâ maríque domitori. Illi ſe mundi Principes appellabant; hos viciſti: barbaro feróque ritu cœnas Thyeſtæas frequentabant; feritatem ipſam debellaſti. Hæc monſtra quoque elide nouus Alcides. Nihil fortitudini Tuæ cum hiſce quantumuis pretioſis Amuletis, & famâ prodigâ fallentibus. Per imaginem Virginis Deiparæ, quam bello præfers cum lemmate, SVB TVVM PRÆSIDIVM, palàm facis, quibus auſpicijs hoſtem aggrediare, quo patrocinio vincas. Macte hoc Palladio SERENISSIME PRINCEPS; atque, vt facis, à ſtatione caſtrenſi ad quietem hibernam receptus, depone in gremium optimæ Matris lauros Tuas, illic in pacis oleam conuertendas,

das, vnde iam dudum hauris virtutum omnium harmoniam, & adeò compoſitam, adeò benignam formæ Maieſtatem, vt planè in ambiguo ſit, vtrùm Te magis noſtris mentibus, an obtutibus vultus inſinuet. Quo quidem efficis, inprimis dum Te alloquor, SERENISSIME PRINCEPS, & antequam ad inſtitutum opus aggredior, vt iam eos arguere libeat vanitatis, qui Gemmas aiunt prodeſſe Reges aditu-ris, ſi in his aquilæ ſculpantur aut ſcarabæi. Patent accedentibus in Tui venerationem interiora Palatij, neque imputas copiam Tui: hæret lateri quiſquis acceſſit, finémque alloquiis pudor dumtaxat facit, & Tuæ reuerentia Serenitatis. Cuius virtuti ſummæ, Religioni maximæ PROTEVM hunc

 ABRA-

Abraxam appendo; Gemmas hasce Basilidianas, velut ex ære trophæa constituo, litteris ac monumentis sanctorum Patrum in omnem consequentis temporis memoriam, Ecclesiæ Catholicæ laudem, hæreseos ignominiam, duratura.

Serenissimæ Celsitvdini Tvæ

Bruxellæ Kalendis April. ipso
die Christi resurgentis,
Anno M.DC.LVII.

Deuotissimus Capellanus
Ioannes Chifletius.

IOANNIS MACARII
CANONICI ARIENSIS
ABRAXAS
SEV
APISTOPISTVS;
QVÆ EST ANTIQVARIA
DE GEMMIS BASILIDIANIS
DISQVISITIO.

DE IOANNE MACARIO, ET EIVS SCRIPTIS.

Valerius Andreas Desſelius, in Bibliothecâ Belgicâ.
Antonius Sanderus, Canonicus & Pœnitentiarius Iprenſis, lib. II. de Scriptoribus Flandriæ.
Franciſcus Swertius, in Athenis Belgicis.

IOANNES MACARIVS, *vulgò* L'HEVREVX, *Greueninganus, Flander, Aërienſis apud Arteſios Canonicus, vir in linguarum Græcæ atque Latinæ cognitione eximius, quas puer Bergis S. VVinoci apud Flandros ſub* PAVLO LEOPARDO *hauſerat: annos ipſos viginti egit in Vrbe, orbis Dominâ, in ſcrutandis Veterum monumentis, excutiendiſq; Bibliothecis aſsiduus; multaq; è mediâ Græciâ allata Latio donauit. Nihil tamen in lucem ac doctorum ora venire paſſus eſt, quâ erat modeſtiâ, bonis & doctis omnibus ſubmoleſtâ. Scripta Schedaſq; ſuas moriens Bibliothecæ Collegij Trilinguis Buſlidiani, apud Louanienſes, legauit: è quibus luce & prælo digna ſunt:*

DE Antiquâ ſcribendi Ratione.

De Naturâ verbi medij, *ac ferè* de totâ Naturâ verborum Græcorum: *ex rudiori maioris operis delineatione.*

Inſcriptiones Græcæ, *Macario Interprete, cum Notis eiuſdem.*

Emendatio Bibliorum Romana.

DISQVISITIO ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS, *cui titulus* ABRAXAS, *ſeu* APISTOPISTVS.

Commentarius de Picturis, & Sculpturis ſacris antiquioribus, præſertim quæ Romæ reperiuntur; *cui titulus* HAGIOGLYPTA.

Baſilius, Seleuciæ Epiſcopus, de Vitâ S. Theclæ, Interprete Macario.

—Eiusdem Homiliæ in Quatriduanum Lazarum: In Proditionem Iudæ, & mysticam Cœnam: in sanctum Pascha: in Abraham, & Isaac.

—Eiusdem Epistola ad Optimum, de eo Scripturæ loco iuxta LXX. *Omnis qui occiderit, septies vindictam exsoluet.*

Cyrilli oratio in Transfigurationem; & altera de Deiparâ;

—Item in Hypapantem, id est Purificationis diem.

Chrysostomi Homilia in Theophaniæ diem. *omnia Interprete Macario.*

Aubertus Miræus, Decanus Antuerpiensis, in Bibliothecâ Ecclesiasticâ, seu Scholijs ad librum D. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXI.

IOANNES MACARIVS, *Ariensis in Artesiâ Canonicus, noster olim amicus, Græcè Latinèq; doctißimus, scripsit* DISQVISITIONEM ANTIQVARIAM DE GEMMIS BASILIDIANIS, *cui titulus* ABRAXAS, *seu* APISTOPISTVS. *Extat* MS. *Louanij in Trilingui Collegio, &* TORNACI *in Bibliothecâ* WINGHIANA, *quæ nunc est* BASILICÆ CATHEDRALIS.

Vitâ functus est Ariæ XI. Iunij M. DC. XIV. sepultus in Diui Petri, cum hoc Titulo, ac marmoris ornamento, quod spectatur in sacello diuæ Magdalenæ.

D. O. M.

D. O. M.

HONORATISSIMI ET LITTERATISSIMI VIRI
DOMINI AC MAGISTRI
IOANNIS MACARII,
ALIAS L'HEVREVX,
IN HAC ECCLESIA EX XIIII. CANONICI
MANIBVS SACRVM.

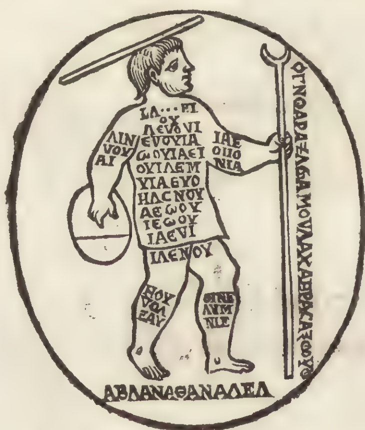
IANVS MACARIVS, Gallicè HEVREVX dixeris,
Beaurainide genitrice, patre cognomine,
Grauelingæ in oras ſum editus luminis.
Puerum poliuit Berga, Leopardo auſpice,
Graiæ Latinæque artibus facundiæ;
Sophiæque ſcitis imbuit Louanium.
Annis Quirites, bis decem ampliùs, meâ
Induſtriâ docentis vſi, hanc gratiam
Habuere, vt precibus virorum Principum,
Quibus placueram, & ſcripta placuerant mea,
Detulerit vltrò Penſionem Pontifex
Iſthac in Æde, quem Canonicatum vocant.
Bis ſena vixi luſtra plus trieride;
Vndecima vitam Iunij lux abſtulit
M. DC. XIIII.

Tibi Chriſte laudi vertat omne quod ſumus,
Quod fuimus, & quod erimus æuo in altero.

RECENTIORVM SCRIPTORVM DE GEMMIS BASILIDIANIS ALIQVOT TESTIMONIA.

Cæsar Baronius S.R.E.Cardinalis Tomo 2. Annalium Ecclesiasticorum, anno Christi 120.num.10.

AD hæc certiùs comprobanda atque firmanda, dignum quidem fideq; exploratum Antiquitatis monumentum accedit, quo satis perspicuè declaratur, quales esse solerent imagines, quibus ait S. Irenæus uti consueuisse Basilidis sectatores. Siquidem haud pridem, nempe post primam editionem Tomi huius Romæ factam, è ruderibus, vt accidit, emersit in lucem Gemma ex amethysto, hisce imaginibus & notis incisa, cuius exemplum hîc (vt vides) repræsentandum curauimus. Extat ipsa apud virum insignem, sincerâ fide, & egregiâ eruditione spectatum, Fuluium Vrsinum; cuius in rebus antiquioribus explorandis ac dignoscendis solertia incomparabilis de Gemmâ elucidauit, quæ ceteris rerum Antiquarum studiosis penitus videbantur obscura; nimirum hanc vnam ex illis imaginibus esse, quibus uti solerent Basilidiani hæretici, quas loco Bullæ, vel Amuleti, aut aliâ caußâ superstitiosè gestarent.

Lau-

Laurentius Pignorius I. Symbolarum Epiſtolicarum.

MEas arculas inſigniora cælamina ſunt quæ ornent: Serapis, Nemeſis, Cupido, Venus, Mercurius, Fortuna, & Roma ſchemate militari. Cythara item Eunomi Locrenſis, Flos cui inſidet papilio, Muſca, Lupa Gemellorum altrix: Ægyptiorum deliria, & Baſilidianorum aliquot portenta.

Idem in Auctario ad Characteres Ægyptios.

SEctariorum veterum Hieroglyphica, nugas veriùs, adiunxi permotus doctorum virorum adhortatione, & impulſus exemplo Illuſtriſsimi viri Cæſaris Baronij Cardinalis, qui hiſtoriam anni C.XX.*ſculptâ huius generis Amethyſto, exornatam voluit.*

Claudius Salmaſius lib. de Annis Climactericis, vbi de Deo Abraxa capite Galli gallinacei.

PLurimæ Gemmæ ſeruantur in loculis curioſorum, qui eam faciem exhibent. Viſitur & in Dactyliothecâ Gorlæi abſque inſcriptione, & pro flagello in manu dextrâ corollam habet quaſi ſpineam, in ſiniſtrâ caſsidem. Sex tales edendas curauit Pignorius in Tabulæ Iſiacæ Commentario, quarum tres expreſſum nomen ΑΒΡΑCΑΞ *præferunt. Tres aut quatuor ſimiliter in Dactyliothecâ Gorlæi viſuntur. Plures alias ipſe vidi, eâdem aut minimùm diſparili formâ in* ταμιείοις *Antiquariorum.*

Ioſephus Scaliger lib.2.Epiſt.119. ad Caſaubonum.

NIhil tam frequens eſt, quàm hæc ἔκτυπα *in Gemmis incluſa videre, etiam vetuſtiſsima. Ea nemo intelligit, niſi qui facienda curauit, & fruſtrà illis interpretandis opera datur. Quot enim veriſimilia dici poſſunt, quorum nullum mentem eorum aperuerit? Veteres Hæretici, præſertim Valentiniani, & Marcoſiani, multa eiuſmodi reliquerunt, quæ hodieq́; in Antiquariorum loculis aſſeruantur cum eorum deo* ΑΒΡΑΞΑΣ.

Idem lib.3.Epiſt.226.ad Marquardum Freherum.

OMiſi de Figuris illis, quæ ϛοιχεῖα *à veteribus vocari dixi, infinitas hodie extare vetuſtiſsimas, Gemmis inſculptas, cum ſtellis, quibus horoſcopantibus inciſæ fuerunt; argumentis, propter pro-*

prodigiosum multis ex rebus atque animalibus confusum corporis habitum, obscurissimis. In illis enim quædam loricatæ sunt, ceruice humanâ, capite Aquilino, aut Galli gallinacei; alterâ manu scutum, alterâ scuticam tenentes vel flagellum: serpentibus pro cruribus insistentes. Multas eiusmodi cum litteris ΑΒΡΑΞΑΣ *vidimus. Quæ veterum Valentinianorum, & aliorum Hæreticorum figmenta sunt.*

Ioannes Seldenus Syntagmate 1. de Diis Syris cap. 2.

VIx dubito quin Amuletum illud ad Hemitritæum sanandum, in quo conscribi debet, ad Magorum præcepta ABRACADABRA *ab* ABRAXA *primùm fluxerit. Nominis enim vestigia in portento illo vocabulorum satis parent. Et hæc me plusquam suadent tot* περιάμματα, *& Gemmæ elementis eiusdem inscripta nonnumquam repetitis, quorum copiam habes in Gallicis Scaligeri epistolis ad Vazetum.*

Petrus Gassendus de Nicolao Fabricio Peireskio, in eius Vitâ.

COllegerat complura ad illustrandum, quòd ille [Annalium Scriptor Baronius] *in secundum Tomum coniecisset, ex Amethysto Fuluij Vrsini circa vocem* ΑΒΡΑΞΑϹ, *quâ Basilidiani intellexere summum Deum, continentem Angelos septem, cælorum septem præsides; ac prætereà eorum trecentas sexaginta quinque virtutes, iuxta anni dies; idq; ob septem litteras, numeralemq; earum valorem (iunctis scilicet numeris pro ordine vniuscuiusque in Alphabeto litteræ) & id genus similia, quæ deinceps quoque ad Natalium Benedictum litteris exposuit.*

Athanasius Kircherus de Gnosticis, & eorum Magiâ Amuletariâ, Parte alterâ Tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, Classe 11. cap. 6.

ÆGyptiacas superstitiones, quarum se heredes iactabant, ab inferis suscitantes, totum ijs Orientem infecerunt. Erroneis enim eorum dogmatis insistentes, nouam characteristicam Artem condiderunt, quâ varia confecerunt Amuleta, quæ in varijs lapidibus, pro ratione & proprietate Numinis, quod per ea inuocabant, exsculpta, characteribus antiquis Ægyptiacis circumscripta, & Nominibus potentium Angelorum insignita, iuxta Legum Hieroglyphicarum præcepta, ponebant; quibus mira se præstare posse gloriabantur.

IOAN-

IOANNIS MACARII CANONICI ARIENSIS ABRAXAS SEV APISTOPISTVS; QVÆ EST ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS DISQVISITIO.

IN antiquis Gemmis Monſtrum quoddam cælatum capite galli, trunco corporis humano, pedibus in ſerpentes duos deſinentibus, qui ſe reflectunt, ſcutum habens vnâ manu, alterâ flagellum, certis indiciis ductus iudicaui eſſe commentitium Baſilidis impij hæretici deum, cui nomen ABRAXAS. Cuius meæ ſententiæ teſtis eſſe poteſt, qui tum inter Auditores Rotæ Primarius & Decanus, nunc inter Cardinales eſt, Illuſtriſſimus Seraphinus Oliuarius: petiit enim à me aliquando, quid de eâ formâ Monſtri ſentirem. Cui cùm dixiſſem me opinari eſſe ABRAXAM, ſtatim reperta Gemma, quæ vnâ parte Monſtrum illud haberet, alterâ nomen ABRAXAS, omnem dubitandi anſam præripuit. I.

De Abraxa autem Tertullianus libro de Præſcriptionibus aduerſus Hæreticos ſic ait: *Poſteà* BASILIDES *hæ-* II.

reticus erupit: hic eſſe dicit Summum Deum nomine ABRAXAM, *à quo Mentem creatam, quam Græcè* νοῦν *appellat. Inde Verbum, ex illo Prouidentia, ex Prouidentiâ Virtutem & Sapientiam; ex ipſis deinde Principatus, & Poteſtates, & Angelos factos: deinde infinitas Angelorum editiones, & probolas: ab iſtis Angelis trecentos ſexaginta quinque cælos inſtitutos. In vltimis quidem Angelis, & qui hunc fecerunt mundum, nouiſſimum ponit Iudæorum Deum, id eſt Deum Legis & Prophetarum; quem Deum negat, ſed Angelum dicit.* Non immeritò portentoſum vocat Abraxam B. Hieronymus ad ea verba capitis Abdiæ primi: *Quomodo perſcrutatus eſt Eſau, deprehenſa ſunt occulta eius? Vide Marcionem*, inquit, *& Valentinum, & omnes hæreticos, qui modò in doctrinis dæmoniorum cauteriatam habentes conſcientiam, applaudunt ſibi, & ſimplices animas, quaſi quibuſdam diuinis myſteriis initiantes, compoſito ſermone decipiunt. Sed cùm triginta Æonas, & Quadradas, & Octoadas, & Duodecadas, & duplicem Deum, &* PORTENTOSVM ABRAXAM *in medium ſermo protulerit, tunc prudentia Eſau ſtultitia demonſtrabitur, & inueſtigabuntur ſecreta eius.* Item in Naum caput primum, ad illud: *Ex te exibit cogitans contra Dominum*, ait, *inimica cogitatio. An non videtur aduerſus Deum malitia & præuaricatio dicere, quod Valentinus, quaſi abortiuum errantis ſapientiæ extremum editum creatorem? Nónne contra Deum cogitatio eſt* BASILIDIS *impudica, &* PORTENTOSVM ABRAXAS NOMEN, *quod præfertur Domino conditori?* Rurſum in Amos caput tertium, ad ea verba: *Congregamini ſuper montes Samariæ, & videte inſanias multas in medio eius. Et quia ſemel*, inquit, *iuxta leges Tropologiæ, Samaria refertur ad hæreticos, qui cuſtodes mandatorum Dei eſſe ſe mentiuntur, præcipit ſermo Diuinus, vt*

in Gentibus prædicent, quæ non habent notitiam Dei; in quarum doctrina ignis exurens est, & tribulatio, & angustia, ut considerent falsam Samariam, & ascendant ad montes superbiæ eius, & videant multas insanias in medio ciuitatis, dum vnusquisque fingit quod voluerit, & adorat figmentum suum: vt Marcion bonum Deum & otiosum: vt Valentinus αἰῶνας *triginta, & extremum Christum, quem appellat* ἔκτρωμα, *id est abortiuum: vt* BASILIDES, *qui omnipotentem Deum* PORTENTOSO NOMINE *appellat* ABRAXAS, *& eumdem secundùm Græcas litteras, & annui cursus numerum, dicit in* SOLIS *circulo contineri, quem Ethnici sub eodem numero aliarum litterarum vocant* MITHRAM, *& Iberæ ineptiæ in Balsamo Barbeloque mirantur. Nónne hæc insaniæ sunt, & multæ insaniæ, vnoquoque fingente quod in animum eius inciderit?* Declarabo Hieronymum ex Augustino: BASILIDES, inquit, *trecentos sexaginta quinque cælos esse dicebat, quo numero dierum annus includitur. Vnde etiam quasi* SANCTVM NOMEN *commendabat, quod est* Ἀβράξας: *cuius nominis litteræ secundùm Græcam supputationem, eumdem numerum complent. Sunt enim septem:* α, *&* β, *&* ρ, *&* α, *&* ξ, *&* α, *&* σ: *id est vnum, & duo, & centum, & vnum, & sexaginta, & vnum, & ducenta, quæ fiunt in summâ, trecenta sexaginta quinque.*

Atque hunc numerum contineri nomine Abraxas, multi alij tradiderunt. Verùm nomine Mithræ supputationem eamdem includi, neminem vidi qui declarauerit. Quod tamen ita esse reperio, si Græcè proferatur ΜΙΘΡΗΣ, qui & ΜΙΘΡΑΣ dicitur. Sunt enim sex litteræ Græcæ: Μ, & Ι, & Θ, & Ρ, & Η, & Σ. Et μ, 40. nota ι, 10. θ, 8. ρ, 100. η, 7. σ, 200. quorum summa eadem, quæ in Abraxas 365. Ne mireris autem me θ dicere 8. & η 7. cùm III.

aliter ſit vſus. Videntur enim, qui hunc numerum collegerunt, in eo nomine ΜΙΘΡΗΣ perrexiſſe recto ordine, numerando Alphabeti litteras vſque ad Θ, quæ eſt octaua littera, & nonam fortaſſis eam feciſſe, quæ ſexto loco ſolet inſeri, notam; nec poteſt hic numerus in nomine MITHRÆ reperiri aliter. Colebant ergo Baſilidiani ſub alio nomine Deum Gentilium Mithram, qui Perſis familiaris, irrepſit etiam in Romanum orbem; eiuſque Sacra Chriſtianis Sacris valdè affinia fuiſſe notarunt Veteres. Nam & lauacro tingebant, & ſignabant in fronte ſuos, & ſpeciem Euchariſtiæ habebant, martyrij etiam initiationem, & reſurrectionis opinionem. Et quidem de Euchariſtiæ ſpecie Iuſtinus Martyr Apologiâ II. pro Chriſtianis: *Apoſtoli*, inquit, *in Commentarijs à ſe ſcriptis, quæ Euangelia vocantur, ita tradiderunt præcepiſſe ſibi* IESVM. *Eum enim pane accepto, cùm gratias egiſſet, dixiſſe: Hoc facite in meam commemorationem. Hoc eſt Corpus meum. Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe: Hic eſt Sanguis meus; & ſolis eis tradidiſſe. Quod quidem in myſteriis atque initiis* MITHRÆ *fieri docuerunt per imitationem praui dæmones. Quòd namque panis, & poculum aquæ in ſacrificiis, ſiue Re diuinâ eius qui initiatur, ponatur verbis quibuſdam additis, aut certè ſcitis, aut cognoſcere poteſtis.* De eâdem ſpecie Euchariſtiæ & ceteris, etiam Tertullianus libro de Præſcriptionibus Hæreticorum: *Sed quæritur*, inquit, *à quo intellectus Interpretum eorum, quæ ad Hæreſes faciant? à diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoque res Sacramentorum Diuinorum, in Idolorum myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, vtique credentes & fideles ſuos; expiationes delictorum de lauacro repromittit, & ſic initiat* MITHRÆ; *ſignat illic in frontibus milites ſuos,* *cele-*

celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid sit autem *sub gladio redimere coronam*, declarat libro de Coronâ Militis: *Erubescite Romani commilitones, iam non ab ipso* [Christo] *iudicandi, sed ab aliquo* MITHRÆ *Milite, qui cùm initiatur in spelæo, in castris nempe tenebrarum, coronam interposito gladio sibi oblatam quasi mimum martyrij, dehinc capiti suo accommodatam, monetur obuiâ manu capite depellere, & in humerum, si fortè, transferre, dicens:* MITHRAM *esse coronam suam. Atque exinde numquam coronatur; id quod in signum habet ad probationem sui, sicubi tentatus fuerit de sacramento: statimque creditur* MITHRÆ *Miles, si deiecerit coronam, si eam in Deo suo esse dixerit. Agnoscamus ingenia diaboli, idcircò quædam de diuinis affectantis, vt nos de suorum fide confundat, & iudicet.*

Refero ad id genus ficti martyrij Lampridij locum de Commodo: SACRA MITHRIACA *homicidio vero polluit, cùm illic aliquid ad speciem timoris dici vel fingi soleat.* Fingi, inquit: nam homicidium seu martyrium, gladio interposito, simulabatur: Commodus verò, quâ erat petulantiâ, gladium adigebat, vt puto, ad necem vsque. Similes eius proteruiæ, dum Bellonæ seruientes verè exsectare brachium præcepit, & Isiacos pineis ad perniciem vsque se tundere coëgit; & cùm Anubim ipse portaret, capita Isiacorum grauiter obtundebat ore simulacri. De eodem simulato martyrio intelligo Suidam in voce ΜΙΘΡΟΥ. Μίθραν νομίζουσιν οἱ Πέρσαι εἶναι τον Ἥλιον· καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας. οὐκ ἂν οὖν εἰς αὐτὸν δυνήσαιτό τις τελεσθῆναι, εἰ μὴ διά τινων βαθμῶν παρελθὼν τῶν κολάσεων δείξει ἑαυτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. MITHRAM *existimant Persæ esse* SOLEM, *& huic mactant multas victimas, ne quis possit ipsi initiari, nisi per multos gradus cruciatuum* IV.

ſeipſum oſtenderit ſanctum, & indolentiâ prædìtum. Duodecim verò gradus horum cruciatuum fuiſſe docet interpres Gregorij Nazianzeni, ſuper inuectiuâ in Iulianum priore.

V. Mithram autem & Titanem eumdem eſſe, & Apollinem & Oſirim, habes Thebaidis libri primi fine:

PHOEBE *parens.* poſt quædam interiecta:

Adſis ô memor hoſpitij, Iunoniaque arua
Dexter ames, ſeu te roſeum TITANA *vocari*
Gentis Achemeniæ ritu, ſeu præſtat OSIRIM
Frugiferum, ſeu PERSEI *ſub rupibus* ANTRI
Indignata ſequi torquentem cornua MITHRAM.

Mithræ ſimulacrum (inquit Lutatius interpres Statij) *fingebatur reluctantis Tauri cornua retentare, quo ſignificabatur Lunam ab eo lumen accipere, cùm cœperit ab eius radiis ſegregari. Erat autem ipſe* SOL *leonis vultu, cum tiarâ, priſco habitu; vtriſque manibus, ſeu diximus, bouis cornua comprimens. Siquidem* SOL *principale ſignum inculcat, & frænat leonem ſcilicet, ideò quòd hic deus ceteros ſui nominis & potentiæ impetu excellat, vt inter reliquas feras leo, vel quòd ſit rapidum animal.* Conſpectus à me Romæ multis locis Mithres, formâ penè conſimili. Penè inquam; nam caput non eſt leonis, ſed humanum, cum pileolo Parthico ſeu tiarâ. vnâ tantùm manu tauri cornua prehendit, alterâ genu in taurum nixus cultrum tergo infigit. Multa circa eum appoſita ſunt, præſertim in eâ imagine Mithræ, quæ conſpicitur in tabellâ fictili, muro inſertâ, in ædibus, quæ olim dicebantur Octauij Zeni; vbi & maiores Mithræ è marmore. Edita eſt tabella illa, & nomen illi indiderunt, *Typum Agriculturæ;* ſed non benè, nam typus Mithræ eſt. Leones porrò ſacramenta fuiſſe Mithræ docet Tertullianus aduerſus Marcionem: *Sicut*

aridæ

aridæ & ardentis, inquit, *naturæ ſacramenta* LEONES MITHRÆ *philoſophantur*. Hinc diſcimus, cur in eâ figurâ Abraxæ, quam edidit Baronius, humanâ nempe formâ (nec enim vna eademque ſemper cernitur) appoſitus ſit leo ab alterâ parte.

Mithræ autem cultus diu manſit etiam ſub Principibus Chriſtianis, quæ abolita Romæ ſuo tempore narrat Hieronymus, Epiſtolâ ad Lætam de Inſtitutione filiæ: *Ante paucos annos propinquus veſter Gracchus, nobilitatem Patriciam ſonans nomine, cùm præfecturam gereret vrbanam, nónne ſpecum* MITHRÆ, *& omnia* PORTENTOSA SIMVLACRA, *quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, Helios, Bromius Pater initiantur, ſubuertit, fregit, exuſſit?* Quod facit ad Prudentij lucem, libro primo aduerſus Symmachum: VI.

Iam quid poplicolas percurram carmine Gracchos
Iure poteſtatis fultos, & in arce Senatus
Præcipuos, ſimulacra deûm iuſſiße reuelli,
Cumque ſuis pariter lictoribus, omnipotenti
Suppliciter Chriſto ſe conſecraße regendos.

Sed illuſtremus paululùm ea verba, *Portentoſa ſimulacra, quibus Corax, Niphus, Miles, &c. initiantur.* Ego ſic exiſtimo, Mithram non vnâ ſpecie, vt dixi, effictum; ſed & Leonis, & Militis, & Helij, id eſt Solis, & Bromij Patris, id eſt Bacchi, & aliarum, etiam deorum & rerum. Ita vt multi dij, & res variæ fuerint veluti initiatæ ipſi Mithræ, & tranſierint ad eius Sacra. Quod ſic colligo. Cùm in Abraxa lateat Mithres, viderimque Abraxas diuerſis efformatos modis, etiam ſub deorum effigie, veriſimile videtur, vt idem contigerit & Mithræ. Vidi enim præter eam formam, quæ in Baronio eſt, formâ nudi VII.

hominis

hominis, capite radiato, dextrâ tangebat ſcutum, quod ad pedes erat, ſiniſtrâ flagello armabatur: nomen à tergo appoſitum ſic:

Vidi & formâ Iſidis appoſito nomine ΑΒΡΑCΑΞ. Et cùm ad monſtrum illud capite galli, quod in principio deſcripſi, ſæpiſſimè in ſcuto, vel infrà ad oram apponatur vox ΙΑΩ, & à tergo variæ interdum litteræ, quæ inter ſe connexionem non patiuntur ad ſyllabam conficiendam; quoties abſque nomine Abraxæ, illa vox ΙΑΩ, & illæ, quæ illam comitantur ſæpè, vt ΣΑΒΑΟ, & ſimiles, & litteræ illæ inconnexi ſoni apponentur, cogitandum erit eſſe quoddam genus Abraxæ, aut ad eum pertinere. Et, cùm leo à tergo poſitus ſit Abraxæ, quem Baronius edidit, quoties monſtra, vel homines capite leonino videbuntur, etiam eódem ſpectabunt.

XI. Incidi in Gemmam, in quâ homo, capite leonino, geſtans ſitulam, dextrâ tenens ſerpentem radiato capite, quod ad Abraxam Iſiacum referetur meo iudicio, in cuius ſacris ſitula geſtabatur. Vidi & hominem, more militis accinctum gladio, ſed caput erat leonis, dextrâ tenebat caput Meduſæ, quem vocauero Abraxam Militem, ſeu Mithram Militem. nec enim hîc verus aliquis Miles Mithræ ſtudioſus intelligitur, vt video aliquos ſenſiſſe, cùm hic Miles numeretur inter ſimulacra portentoſa. Viſa eſt à me Gemma, cui ab vnâ parte erat auicula, geſtans ramum fortè lauri, ab alterâ poſitum nomen ΑΒΡΑCΑΞ, qui

qui fuerit Abraxas, vel Mithres Corax, id est coruus. Sic fuerit & Mithres vel Abraxas Bromius Pater sub specie Bacchi, quem non vidi, sed arbitror reperiri posse; vt existimo sub Neptuni formâ latere Abraxam, cui nomen erat appositum ΟΔΑΡΓΑΖΑΣ. Et cùm viderim monstrum illud capite galli, præter solita, habere appositas septem circum se stellas, quas posteà in Ioue sedente cum aquilâ vidi appositis nominibus quibusdam incognitis, ΚΟΝΓΕΥ ΚΑΝΙΕΥ ΑΙΓΥΝΖ, existimo & eódem pertinere. Nam & visum à me illud capite galli monstrum, cui à tergo apponebatur ΓΙΓΑΝΤΟΛΕΤΟΡ, quod ad Iouem pertinet. Harpocratem vidi cum iis, quæ solent comitari Abraxam, & Cynocephalum, & alios Ægyptios deos.

Et quia paulò antè dixi, quoties ΙΑΩ additur, venire nos IX.
in coniecturam alicuius noui Abraxæ, hinc est vt existimem, ad Abraxam pertinere monstrum quoddam mirificum, quod humanâ specie nudum habet alas quaternas, gestans cancrum dextrâ; caput humanum quidem, sed horrificum: sub pedibus est vox ΙΑΩ. Quare & eódem pertinebit simile monstrum binis tantùm alis, pudendâ parte affictâ, cuius sub pedibus finguntur, sub spatio quodam breui, animalcula varia: cui monstro nomen libens dedero Phaëthontis seu Protogeni, eius præsertim, in quem Orpheus Hymnum conscripsit. Alæ fortè referendæ ad anni tempora, quæ præteruolant, & primariâ diuisione duo sunt, Æstas & Hiems; secundariâ quatuor, Ver, Æstas, Autumnus, Hiems. Pudendum appositum ad notandam generationem: nam *Deus & Sol*, teste Philosopho, *omnia generant*. Et animalcula illa sunt apposita ad res à Sole productas indicandum. Vnde & vlteriùs licet colligere, quoties in Gemmis reperiuntur

animalia in pedes erecta, vt canes affectis pudendis, & circum appositis vocibus, & litteris inconnexi soni, eódem referenda. Quòd autem monstrum illud nudum alatum pertineat ad Abraxas, vel inde quis iudicet, quòd monstrum primum nostrum capite galli, aliquando à me cum similibus alis visum, & totidem. Nam ille Abraxas capite auis non vno eodemque modo figuratum cernitur. Caput non eiusdem semper auis, galli sæpiùs, aliquando quasi accipitris, aut alterius auis rapacis, dicas aliquando corui. Et Antonius le Pois Antiquarius libro Gallico de Cœlaturis, ponit vnam figuram, quam ignorauit, est tamen Abraxæ, cui caput aquilinum, additis cornibus ceruinis. Imò & leonis, inquit Camillus Leonardus in Speculo Lapidum; & ipse habeo Ectypum eiusmodi Abraxæ. Pedes in duos sæpiùs desinunt serpentes, aliquando & in vnum, sæpiùs sine alis, ad humeros & pectus aliquando alatum.

X. Licet & pergere eò, quòd cùm videamus Phaëthontem illum, superiùs à me nominatum, apprehendere, seu gestare cancrum, quoties in Gemmis cancrum solum videbimus cum litteris & vocibus, erit symbolum Abraxæ, imò cum lacertis, & cum scarabæis, quæ omnia animalia Solaria, aut saltem Mithræ & Abraxæ videntur dicata. Et cancer quidem etiam reperitur comes veri Mithræ in tabellâ fictili à me dictâ. Vidi Gemmam, in quâ ab vnâ parte velut insectum quoddam, fortè scarabæus, & circa eum per orbem serpens, capite caudam apprehendens, quo annum significari existimo: ab aliâ parte erat ΙΑΩ ϹΑΒΑΩ ΑΔΩΝΕΙ. Et nihil frequentius solido corpore è Gemmâ effictis scarabæis, qui perforati gestabantur.

XI. Addamus & ad turbam Abraxarum omnes Gemmas,

mas quæ habent ſerpentem rectum, caudâ circumuolutâ, capite radiato, præſertim leonino. Nam in eâ figurâ Abraxæ (quam ſuprà dixi ſub ſpecie ſacerdotis Iſidis geſtantis ſitulam vnâ, & ſerpentem alterâ manu) ſerpens erat capite radiato. Quod ſi alicubi cum eodem ſerpente ponatur pyxis, ſit ille Abraxas Æſculapius. vt tandem verum ſit, Abraxam inſtar eſſe equi Troiani, qui vt Heroes Græcos vtero gerebat, ita Abraxas vtero condat omnium Deorum familias, ſeu Ægyptij, ſeu Græci, & Latini, & Perſici; & cogat initiis ſuis imbui, & ſacrari. Verè Apiſtopiſti Baſilidiani, id eſt, merè infideles ſub fidelium nomine, lupi Pagani ſub ouis Chriſtianæ vellere: quibus præiuit, & facem prætulit in hoc genere impietatis pater eorum Simon Magus. Epiphanius Hæreſi Simonianorum: *Imaginem quamdam* [Simon] *tradidit ipſis, velut quæ ipſius ſit, & adorant eam in ſpecie Iouis, quin & aliam Helenæ imaginem tradidit ipſis in figurâ Mineruæ; & adorant has, qui ab ipſo decepti ſunt.* Et Theodoretus de Valentinianis, qui Gnoſticorum ramus: *Celebrant*, inquit, *Feſta Gentilia.*

Tempore autem horum hæreticorum magnâ in veneratione apud Romanos erat Sol, vt ferè cœperint ſordere alij dij præ huius cultu; plurimaq; fit mentio dei Mithrę in Scriptoribus & profanis, qui ætate huiuſmodi hæreticorũ ſcripſerunt, cuius ſacra durarunt etiam ſub Chriſtianis Imperatoribus: quod inde colligitur, quòd ſuo tempore ſublata B. Hieronymus & Prudentius teſtentur, vt ſuprà memini. Inſcriptio vetus eſt, quæ ſub Gratiano & Merobaude Conſulibus, nominat Rufum Ceioniã addictum Mithræ: XII.

Idem Augur triplicis cultor venerande Dianæ,
Perſidicique MITHRÆ *Antiſtes Babylonie templi.*

Nec Romæ ſolùm colebatur Mithres, ſed & in Græciam ſe ingeſſerat: nam & Epiphanius libro contra Hæreſes, de Marcione agens, *Epimenidem, veterem Philoſophum, templi* MITHRÆ, *ſiue* SOLIS, *apud Cretenſes,* ait, *fuiſſe ſacerdotem.* Atque ad eius dei ſacra conuellenda, Antiochiæ laborarunt Præſides Eccleſiarum per idem ferè tempus, aut paulò antè, quàm Romæ Gracchi. Sic enim Nicephorus Calliſtus libro decimo Hiſtoriæ refert: *Inſuper tum quoque, quod de* MITHRÆO, (id eſt Mithræ ſacrario) *actum fuerat, tumultum contra eum* (nempe Georgium Alexandrinum, Arianum tamen) *motum auxit. Nam locum eum diu neglectum Conſtantius Eccleſiæ Alexandrinæ donauerat. Georgius autem eum repurgans, vt Ædem ſacram Deo excitaret, ſubterraneum antrum reperit, in quo ſimulacra, & alia quædam ſymbola, & ſigna Græcarum nugarum, & præſtigiarum, vt ita dicam, eorumque qui ſacris ab ipſis inſtituti atque initiati fuiſſent. Græci autem pudore, ob myſteria & arcana ſua reuelata, affecti, confeſtim manu coactâ, gladiis, lapidibus & clauis impetum in Chriſtianos fecerunt, & multos occiderunt, quoſdam vulnerarunt, & nonnullos etiam ex eis, ad dogmatis contumeliam, in crucem egerunt, atque abierunt. Georgius cœptum opus imperfectum reliquit.* Ecce quàm tenaciter Græci, id eſt Pagani, eâ ætate ſacris illis inhærebant.

XIII. Quin & Apoſtata ille Iulianus, dum à vero Deo defecit, non ad alium conuerſus, quàm ad ſuum ΗΛΙΟΝ, id eſt SOLEM, vt in Saturnalibus fatetur ipſe. Et in deum ſuum SOLEM Encomium compoſuit. Nil igitur mirum, ſi corruptores Chriſtianæ Fidei & Religionis, aut potiùs deſertores, ad caſtra Mithræ, & Solis cuiuſdam confugerint, eiuſque ſe deuouerint ſacris, & myſteriis profanis

&

& execrandis. Quorum ſacrorum ſymbola in Gemmis expreſſa, partim explicata iam clareſcunt, partim meliùs intelligemus, ſi meminerimus eumdem eſſe Mithram, qui Apollo, qui Oſiris, qui multi alij dij. Nam vt vnum pro multis ſumam exemplum; cur vnâ parte coruus cum ramo lauri, ab alterâ nomen Abraxas, ſi petatur; dicemus, coruum & laurum dicatum Apollini, quem inter ſuos initiatos habet Mithres. Cur monſtri primi caput interdum ſit corui, vt mihi videtur? Eadem. Cur milui, vel accipitris? Quòd, ni fallor, vt inter quadrupedes leo dicatus Mithræ, ita & inter aues miluus, rapida volucris. vel quòd, vt inquit Ouidius:

Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda deo;

ita rapidæ & veloces ad prædam volucres addicantur Mithræ. Nam de gallo facilè eſt cogitare eſſe Solis prænuntiam auem, & lucis.

Benè portentoſa ſimulacra Mithræi ſpecus dixit beatus Hieronymus, vti ſunt & hæ Gemmarum effigies. Sed quid dicemus? Et ipſi Mithræ cultores omnino portentoſi, & non niſi meræ laruæ. Audiamus Porphyrium libro primo περὶ ἀποχῆς, id eſt, de Abſtinentiâ ab eſu carnium: Ἐν τοῖς τοῦ Μίθρα μυστηρίοις τὴν κοινότητα ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ ζῶα αἰνιττόμενοι διὰ τῶν ζώων μηνύειν εἰώθασι, ὡς τοὺς μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀργίων μύστας, Λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας Ὑαίνας, τοὺς δ' ὑπηρετοῦντας Κόρακας. Ἐπί τε τῶν πατέρων, ἀετοὶ γὰρ καὶ ἱέρακες οὗτοι προσαγορεύονται. ὅτε τὰ Λεοντικὰ παραλαμβάνων περιτίθεται παντοδαπὰς ζώων μορφάς. *In myſteriis*, inquit, MITHRÆ, *communionem, quam habemus cum animalibus, ſubindicare volentes, per animalium nomina conſueuerunt nos interſtinguere; adeò vt eos, qui iam initiati participes ſunt eorumdem ſacrorum*, LEONES *vocent,* XIII.

ipsasque feminas HYENAS; *famulantes autem* CORVOS. *Itidem in Patribus;* AQVILÆ *enim, &* ACCIPITRES *hi appellantur. Et qui* LEONINA *assumit, circumponit sibi* OMNIGENAS ANIMALIVM FORMAS.

XV. Quòd autem pedes in serpentes desinant, non minùs mirandum, quàm reliqua. Non defuerunt, scio, Gentilibus biformes Dij. Tertullianus Apologetico: *Sed illi debebant adorare statim* BIFORME NVMEN, *quia &* LEONINO *&* CANINO *capite commistos, & de* CAPRO *& de* ARIETE *cornutos, & à lumbis* HIRCOS, *& à crure* SERPENTES, *& à plantâ vel tergo* ALITES DEOS *receperunt.* Gigantes etiam, qui aduersus Iouem pugnauerunt, serpentes pro pedibus habuisse finxit Antiquitas. Ouidius Tristium IV. Elegiâ III.

Sphingaque & Harpyas, SERPENTIGEROSQVE *gigantes,*
Centimanumque Gygem, semibouemque virum.

Et V. Fastorum:

Terra feros partus, IMMANIA MONSTRA, *gigantes*
Edidit, ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro CRVRIBVS ANGVES;
Atque ait: In magnos arma mouete Deos.

Sanè tali monstro, quale depinxerunt Apistopisti, serpentes erant pro cruribus dandi, quod instar gigantis aduersus magnum Deum arma moueret, & eum veluti throno extrudere conaretur. Erichthonio etiam dederunt anguinos pedes, de quo Seruius in illud Virgilij Georgicorum II.

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus
Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor:

ait: *Ad tegendam pedum fœditatem, iunctis equis vsum esse curru, quòd* ANGVINIS *esset* PEDIBVS. Cuius Erichthonij

nij ortum nouerunt, qui paulùm in fabulis verſati ſunt, & eodem loco ponit Seruius & Lactantius libro primo Inſtitutionum;quod omitto in præſentiarum,vti & duplicem eius nominis deriuationem,quam qui volet, ab aliis petat. Hoc ſolum addo,Erichthonio, & Mithræ magnam in ortu eſſe affinitatem, vel B. Hieronymo teſte contra Iouinianum differente, cuius ipſius verbis in hac re vtar: *Qui*, inquit (nempe Erichthonius & Mithras) *iuxta Gentilium fabulas, vel in lapide, vel in terrâ, de ſolo æſtu libidinis ſunt generati.* Ad quam ſimilitudinem ortus oſtendendam, exiſtimo pedes Abraxæ datos anguinos ab Apiſtopiſtis, quales Erichthonij. Et ſanè fuerunt Baſilidis impura ſacra, quæ licet valdè pudenda, non erubuit tamen effari B.Epiphanius, & ex eo Baronius.

Sed cur ſcutum vnâ, flagellum alterâ manu tenet hoc monſtrum, aut ſcutum ad pedes aliquando? An vt pugnet inſtar gigantis aduerſus ſummum Deum? Qui id diceret, non incommodâ ratione videretur vti. At veriùs puto dicendum, quòd hæ Gemmæ ad amuleta formarentur, & auertenda mala, & fortè quòd ſignificare vellent Abraxam ſuos credulos defenſurum eſſe, & ſcuto protecturum, & aduerſantes flagello caſtigaturum; & ideò illi pectus thorace ſæpiſſimè tectum. Huc pertinet, quod ſuprà memoraui, repertum monſtrum noſtrum cum voce à tergo: ΓΙΓΑΝΤΟΛΕΤΟΡ, id eſt Gigantum perditor; quòd inſtar Iouis cuiuſdam perderet aduerſus ſe inſurgentes gigantes, & aduerſarios. XVI.

Quòd autem eſſent Amuleta, notaui è numiſmate, vnâ parte inſignito ſolito monſtro Abraxæ; & ab alterâ perſonam habente confictam tribus capitibus, è quibus vnum videbatur Iſidis eſſe, cuius deæ iram reformidabant XVII.

bant admodum Gentiles, quòd, vt credebant, exacerbata graues inferret pestes & ærumnas. Adde quod foramen inerat numismati ad traijciendum funiculum, quo ad collum gestaretur; vti & constat Veteres gestasse appensa numismata, non solùm aduersus mala, sed etiam ad bona, vt arbitror, procuranda; vt de Alexandri Magni imagine B. Chrysostomus meminit Homiliâ XXV. ad Populum Antiochenum: *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus & ligaturis vtuntur, & de circumligantibus* AVREA ALEXANDRI MACEDONIS NVMISMATA *capiti vel pedibus? Dic mihi, hæne sunt spes nostræ, vt post crucem & mortem Domini, gentilis regni imagine spem salutis habeamus?* Triceps porrò in eo nummo aureo capitis figmentum accedit ad Hecates figuram, quam breuissimis verbis Minutius Felix vnà cum multorum Deorum formâ depingit. *Diana*, inquit, *interim est altè succincta venatrix, & Ephesia multis mammis & verubus extructa, &* TRIVIA TRINIS CAPITIBVS, *&* MVLTIS MANIBVS *horrifica.* Sunt autem in eo nummo præter tria capita senæ manus. Triuia verò Hecate est, quamquam Natalis Comes ait libro tertio Mithologiæ: *E tribus capitibus Triuiæ, dextrum equinum, sinistrum caninum, medium hominis fuiße.* Quam Hecatem Veneficam inuocabant. Theocritus Pharmaceutriâ:

Τᾳ χθονίᾳ δ' Ἑκάτᾳ, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι
Ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ' ἠρία καὶ μέλαν αἷμα.
Χαῖρ' Ἑκάτα δασπλῆτι, καὶ ἐς τέλος ἄμμιν ὀπήδει.

Id est:

Infernæque HECATÆ, *quam canes tremunt*
Venientem mortuorũ per cadauera, & per sanguinem atrum.
Salue HECATE *grauis, & ad finem vsque nobis esto comes.*

Gnosti-

Gnoſticos autem magicis artibus addictos fuiſſe tradunt Veteres. Hieronymus Epiſtolâ XXIX. ad Theodoram: *Et quia hæreſeos*, inquit, *ſemel fecimus mentionem, quâ Lucinus noſter eloquentiæ tubâ cani poteſt? qui ſpurciſſimâ per Hiſpaniam* BASILIDIS *hæreſi ſæuiente, & inſtar peſtis & morbi totam intra Pyrenæum & Oceanum vaſtante prouinciam, Fidei Eccleſiaſticæ tenuit puritatem, nequaquam ſuſcipiens Armagil, Barbelon,* ABRAXAS*, Balſamo, & ridiculum Leuſiboram, ceteraque magis portenta quàm nomina, quæ ad imperitorum & muliercularum animos concitandos, quaſi de Hebraicis fontibus hauriunt; barbaro ſimplices quoſque terrentes ſono, vt quod non intelligunt, plus mirentur. Refert Irenæus, vir Apoſtolicorum temporum, & Papiæ, auditoris Euangeliſtæ Ioannis, diſcipulus, Epiſcopus Eccleſiæ Lugdunenſis, quòd Marcus quidam de* BASILIDIS GNOSTICI *ſtirpe deſcendens, primùm ad Gallias venerit, & eas partes, per quas Rhodanus & Garumna fluunt, ſuâ doctrinâ maculauerit; maximeque nobiles feminas, quædam in occulto myſteria repromittens, hoc errore ſeduxerit, magicis artibus & ſecretâ corporum voluptate amorem ſui concilians: inde Pyrenæum tranſiens Hiſpanias occuparit, & hoc ſtudij habuerit, vt diuitum domos, & in ipſis feminas maximè appeteret, quæ ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.* Diſcimus hinc quàm latè peruagata ſit hæreſis illa, nec fuerit terminis contenta breuibus; vt non mirum ſit tot eius ſectatorum Gemmas reperiri, in quibus non ſolùm inuenitur monſtri alicuius animalis, aut dei, aut alterius rei ſculptura, ſed & litteræ, quarum aliquando magna copia multis lineis comprehenſa cernitur, quæ in dictionem & vocem vnam coaleſcere nequeunt, vt antè monui. Qui modus XVIII.

dus ad eorum arcana referendus, quæ nolebant ab hominibus capi. Theodoretus de Baſilidianis: *Et hi, vti Menandriani, & Simoniani, vtuntur incantationibus, & magicâ arte omni genere maleficij, Angelorum nomina quædam efformantes; quorum aliquos dicunt primum tenere cælum, alios ſecundum, & ſic deinceps vſque trecenteſimum ſexageſimumquintum. Saluatorem verò Dominum Kaulakouam nominant. Hæc verò arcana eſſe dicunt, quæ non poſſunt capi ab omnibus, ſed tantùm ab vno inter mille.*

XIX. Aliquando litteræ dictionem efficiunt, vt eſt illa quam dixi IAO, frequentiſſima in Abraxis, & veluti teſſera ſectæ illius, & Abraxei delirij argumentum. De quâ Epiphanius Hæreſi XXVI. quæ eſt Gnoſticorum: *Ceterum*, ait, *maiorum, ſecundùm ipſos, Principum hæc nomina eſſe dicunt: in primo quidem cælo eſſe* IAO *Principem, in ſecundo verò Saclan Principem ſcortationis, in tertio Seth Principem, in quarto dicunt eſſe Daden: quartum enim ac tertium cælum eße aßerunt; imò etiam aliud quintum, in quo dicunt eſſe Eloæum, qui & Adoneus appellatur: in ſexto verò alij Ialdabaoth eſſe dicunt, alij Elilæum; alij etiam ſeptimum cælum conſtituunt, in quo Sabaoth; alij hoc negant, & Ialdabaoth in ſeptimo eße pronuntiant; in octauo verò eam, quæ Barbelo nuncupatur.* Etiam Valentiniani, Gnoſticorum proles, eam vocem vſurparunt in ſuis Somniis. Theodoretus in eâdem Hæreſi: *Hæc omnia intra primum complementum nominant; extra verò complementum quæ dicuntur, ſunt hæc:* ἐνθύμησιν, *id eſt cogitationem illius ſapientiæ, quam & Conceptum informem appellant, & nomine dicunt Achamoth, quæ extra complementum facta, in vmbrâ quadam, & inani ſpatio degeret; ductum verò miſeratione eum, qui vocatur alijs Chriſtus, occiſum fuiße per illum, quod* ὅρον, *id eſt Terminum, vocant*

&

& Crucem, & ipsi dedisse formam secundùm substantiam, sed cognitione vacuam reliquisse, & post hæc in seipsum contraxisse ipsam δύναμιν; *quæ cùm persensisset ambientem se lucem, cucurrisse ad inquisitionem eam; ab Horo autem prohibitam vlteriùs progredi, cùm dixisset* IAO. *Inde enim dicunt istud nomen factum.* Etiam in Marcosijs ponit Epiphanius: *Alij verò*, inquit, *Hebraica quædam nomina adijciunt, quò magis admirationi sint his, qui initiantur, hoc modo: Basema, Chamosse Baæanora, Mistadia, Ruada, Custa, Babophor, Kalachthei. Horum interpretatio hæc est: Super omnem virtutem Patris inuoco id quod nominatur Lux, & Spiritum bonum, & vitam, quia in corpore regnasti. Alij rursus redemptionem adijciunt his verbis: Nomen absconditum ab omni Deitate & Dominatione, ac veritate, quod induit* IESVS *Nazarenus in vitâ lucis Christi, Christi viuentis per Spiritum sanctum in redemptionem Angelicam, nomen restitutionis, Messias, Vphareg, Namempsæman, Chaldæan, Mosomedaëa, Acphranæ, Plaoüa,* IESV *Nazaria. Et horum interpretatio est: Christi non diuido Spiritum, cor, & supercælestem virtutem misericordem. Vtinam fruar nomine tuo, Saluator veritatis! Et hæc quidem dicunt verba qui initiant. Qui verò initiatus est, respondet: Firmatus sum, & redemptus, & redimo animam meam à sæculo hoc, & ab omnibus, qui cum ipso sunt, nomine* IAO, *qui redemit animam suam in redemptionem in Christo viuente. Deinde acclamant omnes præsentes: Pax omnibus super quos nomen hoc requiescit. Deinde inungunt initiatum succo balsami.* Marcus autem, à quo Marcosij dicti, Secundo, Epiphani, Ptolomæo ac Valentino successit, qui à Gnosticis originem ducunt, quorum pater Basilides; quare non mirum, si per successionem illis traditum IAO.

XX. Frequenter autem in Gemmis cum IAO est SABAO, quod & SABAOT sculptum videor recordari, & suprà retuli strictim ex Epiphanio fuisse ab hæreticis peruersè vsurpatum. Sed de eo fusiùs in Nicolaitis idem Auctor: *Atque hinc* (id est ex Nicolaitis) *qui falsò appellatam scientiam iactant, in mundo exoriri cœperunt, Gnostici, inquam, & Phibionitæ, & Epiphanis sectatores, Stratioticique & Leuitici, & alij plures: vnusquisque enim horum ipsorum sectam ad suos affectus trahens, innumeras malitiæ vias excogitauit. Quidam enim ipsorum quamdam Barbelo glorificant, quam supernè esse dicunt in octauo cælo. Hanc autem à patre productam esse aiunt, matrem verò ipsam dicunt esse alij Ialdabaoth, alij Sabaoth, filium verò huius dominium obtinuisse septimi cæli per audaciam quamdam ac tyrannidem. dixisse autem inferioribus: Ego sum, inquit, primus, & qui posteà, & præter me non est alius. Verùm Barbelo ipsam audiuisse sermonem hunc, ac plorasse.* Et infrà: *Alij porrò ex prædictis Ialdabaoth glorificant, dicuntque ipsum esse primum filium, velut dixi, Barbelo, & ob id dicunt oportere ipsi dare honorem, quia multa reuelauit, vnde & libros quosdam in nomine ipsius Jaldabaoth efformantes confingunt, & nomenclaturas infinitas barbaricas Principum ac Potestatum in vnoquoque cælo.* Quas voces ad terrorem inuentas ait B. Hieronymus in Catalogo Scriptorum: *Agrippa, cognomento Castor, vir valdè doctus, aduersum viginti quatuor* BASILIDIS *hæretici volumina, quæ in Euangelium confecerat, fortissimè dißerüit, prodens eius vniuersa mysteria, & prophetas enumerans Barcabam, & Marcob, & ad terrorem audientium alia quædam barbara nomina, & deum eius maximum* ABRAXAS, *qui quasi annum continens, iuxta Græcorum numerum supputetur.* Eodem modo Theodoretus in

hæresi

hæresi Marci: *Admiscent verò & Hebraica nomina, quæ terrorem incutiant ijs qui initiantur.* Qui Theodoretus & de Sabaoth ita meminit in Ascodrytis: *Anathematisant autem lauacrum & mysteriorum communionem, vt quæ fiat in nomine* SABAOTH. *Dicunt enim eum in septimo cælo tyrannidem exercere. Principum autem nutrimentum dicunt esse animas, & sine eo non posse eos viuere: diabolum verò esse filium* SABAOTH, *esse autem* SABAOTH *Deum Iudæorum, filium autem, cùm malus sit, non honorare ipsum, sed ei in omnibus aduersari.* Quam autem formam esse crederent ipsius Sabaoth, Epiphanius tradit in Hæresi Gnosticorum: *Tradunt*, inquit, SABAOTH, *alij asini formam habere, alij porci; quapropter mandatum est, inquiunt, Iudæis, vt porcum non edant.* Mirum quod refert Constantinus Geoponicus de duabus hisce vocibus IAO SABAOTH, quosdam iis vti ad pisces capiendos.

Non persequar reliqua deliramenti Abraxei vocabula, XXI. licet reperiantur Gemmis simul & scriptis Patrum expressa, cuiusmodi est ΑΔΩΝΕVS, suprà mihi ex Epiphanio memoratum, & Angelorum nomina Scripturæ sacræ familiaria, cum quibus vidi mixta, quæ non reperiuntur in eâ. Nec quidquam dicam aliud de reliquis vocibus quamplurimis, quas Gemmæ quidem proferunt, sed Veterum libri non habent; facilè enim est iudicare ex iis, quas exposui, reliquas esse eiusdem farinæ; quemadmodum & de characteribus quibusdam additis idem statuendum, quod de litteris quæ connexæ, situ certo, vocem simul non edunt, mihi suprà dictum. Nam vt confirmem ex Epiphanio in Carpocratianis (qui se Gnosticos appellabant, teste Irenæo in Carpocrate) quod suprà ex Theodoreto monui: *Magia apud ipsos excogitata est,*

incantationesque diuersas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem & ad illectamenta: quin & assessorem dæmonem sibi ipsis attrahunt ad hoc, vt per multas præstigias & magnâ potestate omnibus dominentur quibus velint, & vnusquisque quamcumque actionem aggredi audeat, nimirum seipsos decipientes ad perfectionem occæcatæ mentis ipsorum. Vt velarent autem sua magica, certos eligebant singulis imaginibus lapides, vt quasi naturæ lapidis is quasi videretur effectus: velut monstri illius, quod initio descripsi, proprius erat iaspis, vt & ferè semper vidi, & testatur etiam Vincentius Bellouacensis in Speculo naturali, qui describit hoc nostrum monstrum, & agnitum à Thetel Iudæo ait. Nec alio lapide quàm iaspide serpens ille capite radiato sculpebatur, asserente Galeno, libro de Simplicium medicamentorum facultate nono; cuius verba ideò apponam, vt constet, vel Pagano teste, nihil imagines præstare, modò virtus naturalis insit lapidi: *Proprietatem verò,* inquit, *aliqui quibusdam lapidibus inesse testantur eiusmodi, qualem reuerà habet* VIRIDIS IASPIS, *iuuans & stomachum, & ventriculi os, si alligetur: inserunt &* ANNVLO *ipsum aliqui, & sculpunt in eo radios habentem draconem, quemadmodum & rex Nechepsos in* XIII. *libro. Huius quidem lapidis experientiam idoneam habeo, qui & torquem ex eiusmodi lapillis confeci, & appendi ex collo, ita demissum, vt lapides tangerent os ventriculi. Videbantur autem non minùs iuuare, quàm si sculpturam haberent, quam Nechepsos scripsit.* Qui locus admonet nos, etiam hos Apistopistos imagines à Gentilibus desumptas vsurpasse.

XXII. Quòd si cogitandum est, vt aliquis fructus ex harum Gemmarum inspectione capiatur, is erit, vt consideremus ex his etiam lapillis, nec solùm lectione Patrum discamus,

scamus,

ſcamus, quantâ vi diabolus Eccleſiam Chriſti nouellam oppugnarit, & ſtuduerit zizania ſuperſeminare. De quâ re Epiphanius Hæreſi Sethianorum: *Verùm hoc totum*, inquit, *propoſitum diabolus hominum animis inſerüit. Videre autem licet, & admirari, quomodo in multis abſurditatibus hominem decepit, & ad iniquitatem diſtraxit, ad ſcortationes, & adulteria, & laſciuias, & ad ſimulacrorum inſanos cultus, & præſtigias, & ſanguinis effuſiones, rapinasque & inſatiabilitates, ludosque & voracitates, & quæcumque eiuſmodi. Numquam verò ante Chriſti aduentum auſus eſt in Dominum ſuum blaſphemum aliquod verbum loqui, aut contra elationem cogitare: expectauit enim Chriſti aduentum, velut dicit: De te ſcriptum eſt, Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus portabunt te. Audiuit enim ſemper Prophetas annuntiantes Chriſti aduentum, redemptionem futuram eorum qui peccauerunt, & per Chriſtum pœnitentiam agunt, putauitque ſe miſericordiā aliquam aßecuturum eße. Quando autem miſer ille vidit Chriſtum non ſuſcepiſſe de ſalute ipſius curam, aperto ore contra Dominum blaſphemias euomuit, hominibus opinionem immittens, vt negent quidem quæ ſunt, quæ non verò ſunt quærant.* Theodoretus etiam, Hæreticarum Fabularum libri ſecundi principio: *Cuiuſmodi ramos*, ait, *ediderit amariſſima radix Simonis, & quàm exitiales ij fructus produxerint, in libro primo apertè oſtendimus, fabularum quidem prolixitatem, quàm breuiſſimè fieri potuit, amputatam narrantes, maximas autem blaſphemias dicere formidantes. Ex ſceleratis autem myſterijs, ea quæ erant nimis impia & execranda ſilentio prætermittentes; nos enim peccaturos exiſtimauimus, ſi eos doceremus, qui illa neſciunt: neque enim qui omnino voluptati & libidini ſe manciparunt, ea quæ illi improbè & ſceleratè audebant, cogitarent, quin tamquam execranda auerſarentur. Hæc autem eorum animis immiſit*

dæmon

dæmon ſceleratiſſimus, cùm aduerſus veritatis præconem bellum ſuſcepiſſet, & aduerſus eos, qui eum ritè colunt, malam per hæc famam & exiſtimationem ſpargere conaretur. Appellationis enim ſocietatem, vt in omnes maledictum caderet, effecturam exiſtimabat: Chriſtiani enim, & execrandorum dogmatum magiſtri, & ij qui erant Euangelicorum Decretorum Prædicatores, nominabantur. Quicumque autem ignorabat differentiam, omnes impios & nefarios exiſtimabat, qui erant vnius appellationis participes. Et hæc auſus eſt improbitatis inuentor & artifex, cùm primùm veritatis Lux exorta eſt, & inſtar radiorum diuinos Apoſtolos in vniuerſum orbem emiſit. Cùm enim adhuc eſſent ſuperſtites, & Simon exortus eſt, & Menander, & alij Simonis diſcipuli, quorum anteà meminimus. In eumdem propè modum Euſebius, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro quarto, poſtquam egit de Baſilide & Carpocrate, ait: *His igitur diabolus, qui ex maleficijs capit lætitiam, tamquam ſuæ nequitiæ miniſtris fortè vſus eſt: quo quidem qui Fidem receperant, illorum ſuaſu non ſolùm in fraudem inducti, ad acerbum adeò & miſerabilem interitum quaſi constricti abrumperentur; verùm etiam Gentibus, qui erant à Fide alieni, copiam & tamquam anſam præberent ſacroſancto Dei Verbo petulanter impieque obtrectandi: eo planè conſilio, vt fama de flagitioſâ ipſorum vitæ ratione paſſim diſſipata turpem ignominiæ notam vniuerſæ Chriſtianorum multitudini inureret. Vnde certè accidit, vt nefaria quædam opinio de nobis excitata, eaque ab omni ratione alieniſſima, per infidelium animos longè lateque peruaderet.* Videmus ergo à Gemmis hiſce etiam aliquam piæ conſiderationis materiam ſuppeditari. De quibus quod ſentiebam protuli, ſpero non ingratum fore ſtudioſis Antiquitatis.

FINIS.

ABRAXAS PROTEVS,

SEV

GEMMÆ BASILIDIANÆ MVLTIFORMIS PORTENTOSA VARIETAS;

Exhibita, & Commentario illustrata à IOANNE CHIFLETIO, Canonico Tornacensi, PHILIPPO IV. Regi Catholico, & Serenissimo Principi IOANNI AVSTRIACO à Sacris Oratorij.

ABRAXAS PROTEVS, SEV GEMMÆ BASILIDIANÆ MVLTIFORMIS PORTENTOSA VARIETAS.

PRÆFATIO.

ABRAXAS Πολύμορφος *vnde? Cui bono, quo fine spectandus detur.*

AVCTOR est Socrates, Theodosium Imperatorem, cùm idololatriæ reliquias acerrimorum edictorum stylo depasceret, insigniores ex Orci Principe manubias exemisse, palamque collocari voluisse. Quod Alexandriæ Antistes Theophilus insigniter quoque in eâ vrbe fecisse dicitur. Quippe ex innumeris deorum signis, quæ in tripodas aliaque vasa conflari iusserat, vnum reseruauit omnino turpius ceteris, quod ad posteritatis memoriam in loco celebri ac propatulo defixit: *Ne Gentilibus*, inquit, *negare vmquam liceat, deos se tales aliquando coluisse.* Ac de illius hoc facto Gentilibus adeò displicuisse scribit Socrates, vt Ammonius Grammaticus, quo præceptore est vsus, dicere soleret, malè cum deorum veneratoribus vnâ re hac

Lib. 5. Histor. Eccles. c. 16.

actum esse, quorum ad ludibrium ac dedecus perpetuum id monumentum esset erectum. Hanc vtilitatem attulerunt fœdæ illæ dæmonum effigies, quæ in idololatriæ naufragio, velut rostra quædam nauibus erepta, & in Ecclesiæ foro suspensa sunt. Ac tantum abest, vt iis publicè conspectis, fore periculum viri sapientissimi iudicarint; vt contrà vtiliter seruari ea, ac palàm erigi simulacra putarint, quæ cùm imbecillitatem suorum & turpitudinem, tum Christi potentiam & gloriam statu ipso & aspectu proderent. vti eleganter ostendit longâ & copiosâ disputatione Dionysius Petauius. Eodem consilio idem nunc agimus; eò nos ducit huius nostræ scriptionis argumentum, in quâ tabulas monstris deformes, atque ex his librum damus illis persimilem, Basilidis ægri somnia, Portentosum Abraxam, duplicem deum, Valentini & Marci hæreticorum vanas species, Ægyptiorum ἀλογίας, contortiplicata numina, τὰς βδελυρὰς τε, καὶ ἀκαθάρτους τῶν δαιμόνων ἀγέλας, *Abominandos & impuros dæmonum greges*, Grillos, Empusarum mormones, varias ac ridiculas, quamquam difficiles, Gnosticorum nugas, qualia denique in Pictoribus ac Poëtis æui sui derisit Horatius:

Præfatione in Opera Iuliani.

Cyrillus Alexandrinus in cap. 7. Mich.

Lib. de Arte Poëticâ

Gemma α. β. γ.

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè:
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cuius velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species, vt nec pes nec caput vni
Reddatur formæ.

Trici-

α

β

γ

δ

ε

ζ

Gemma δ Tricipitem Solis effigiem graphicè depingit Macrobius, neque multum abludit eius imago ab eâ quam repræsentamus. *Ægypto*, inquit, *adiacens ciuitas, quæ conditorem Alexandrum Macedonem gloriatur*, SERAPIN *atque* ISIN *cultu penè attonitæ venerationis obseruat: omnem tamen illam venerationem* SOLI *se sub illius nomine testatur impendere, vel dum calathum capiti eius insigunt; vel dum simulacro signum* TRICIPITIS ANIMANTIS *adiungunt, quod exprimit* MEDIO, *eodemque* MAXIMO *capite*, LEONIS *effigiem: dextrâ parte caput* CANIS *exoritur, mansuetâ specie blandientis. pars verò læua ceruicis rapacis* LVPI *capite finitur: easque formas animalium* DRACO *connectit* VOLVMINE SVO, *capite redeunte ad dei dexteram, quâ conspicitur monstrum.*

Lib. 1. Saturnal.

Gemma ε.ζ. Gigantes illos, qui aduersus Iouem pugnarunt, serpentes pro pedibus habuisse finxit Antiquitas,

Sphingaque, & Harpyas, SERPENTIPEDES*que* GIGANTES.

Ouid. l. 4. Tristium Eleg. 6.

Non sine remotiore sensu, vt dijs insultantium miserabilem insolentiam deriderent, augustissimam in his humanam formam turpiter in angues desinentem sunt commenti. Quo certè spectaculo nihil incongruentius aut indecentius, nihil absurdius dici queat. Macrobius: GIGANTES *quid aliud fuiße credendum est, quàm hominum quamdam impiam gentem, deos negantem, & ideò existimatam deos pellere de cælesti sede voluiße? Horum pedes in* DRACONVM VOLVMINA *desinebant; quod significat nihil eos rectum, nihil superum cogitasse, totius vitæ eorum gressu atque progressu in inferiora mergente. Ab hac gente* SOL *pœnas debitas vi pestiferi caloris exegit.* Cuius virtutem, quamquam turpi victoriâ, æmulatus Commodus Imperaior,

M. Aurel. Seuerinus de Viperâ c. 1. §. 1. Lib. 1. Saturnal.

rator, *debiles pedibus*, *& eos*, *qui ambulare non poßent, in* GIGANTVM *modum formauit*, *ita vt à genibus*, *de pannis & linteis* QVASI DRACONES *digererentur*, *eosdemque sagittis confecit.* Epiphanius aduersus Gnosticos: *Ex superstitiosis Gentilium opinionibus*, *conformatis ad institutum suum nugis illis ac fabulis*, *veritati mendacium admiscent*, *vt quæ à Gentilibus concinnata sunt*, BARBARIS VOCIBVS *dissimulantes*, *circumuentis à se hominibus faciliùs illudant.* Ex his igitur, & similibus imaginibus, monstra Basilidianorum ferè composita: *Ab hac radice*, inquit Pignorius, *pullularunt magorum somnia*, *Manichæorum commenta*, *incantatorum præstigiæ*, *Gnosticorum & Marcionistarum deliria, qui duo principia asseruerunt.* Sed Irenæus de Basilidianis disertè: *Vtuntur &* IMAGINIBVS *&* INCANTATIONIBVS, *& reliqua vniuersa parerga:* NOMINA *quoque quædam affingentes.* Ipsius verò Basilidis scitum illud ab eodem Irenæo traditum: TV OMNES COGNOSCE, TE AVTEM NEMO COGNOSCAT. Quo veluti Arcanorum suorum principio ductus, ita sua omnia gryphis atque ænigmatibus implicuit, vt ne de nomine quidem Portentosi Abraxæ satis constet inter doctos. Iosephus Scaliger Hebraicum esse censuit, vbi Gemmam merè Basilidianam habet pro Talismate Arabico, & מָגֵן דָוִד *Maghen Dauid*, seu *Clypeum Dauidis* esse dicit. Doctissimus Wendelinus noster τὸ ΑΒΡΑΧΑΞ ex Hebræo Græcoque composuit, & sensum elicuit, pium illum quidem, sed nimis pium, nimis Christianum, altiorisque sapientiæ, quàm vt in maleuolas illas Gnosticorum animas introiret. Itaque in eiusmodi nodis exsoluendis, præmissæ Macarij disquisitioni, quæ Patrum auctoritate nititur, inhærendum duxi; eique adeò illu-

Apud Lampridium, & Zonarã.

Hæresi 26.

In Expositione Mensæ Isiacæ.

L.1.c.23.

In Opusculis.

ſtrandæ multiformes Gemmas Baſilidianas exhibendas, eo fine, quem ſibi propoſuerat Eminentiſſimus Annalium Scriptor Baronius; vt nempe ex his perſpicuè, lector, ſeu ſpectator, videas, *quàm longè diſpares ſint Baſilidis, quæ ab Irenæo damnantur, imagines, ab illis, quibus Chriſtiani Catholici religiosè piéque vti ſolerent: vnde & recentiorum Iconoclaſtarum, hæc in nos tum imperitiâ, tum dolo malo obiectantium, habeas calumniam exploratam, atque pariter confutatam.* Irenæus ipſe, Præfatione in libros aduerſus Hæreſes Valentini, ſimiliumque, quos Baſilidiani habuere ſucceſſores: NECESSARIVM *duxi, cùm legerim Commentarios ipſorum, manifeſtare tibi, dilectiſſime,* PORTENTOSISSIMA MYSTERIA *eorum, quæ non omnes capiunt, quia non omnes cerebrum habent; vt & tu cognoſcens ea, omnibus ijs, qui ſunt tecum, manifeſta facias, & præcipias eis obſeruare ſe à profundo inſenſationis, & eius, quæ eſt in Deum blaſphemationis.*

Tom. 2. Anno Christi 120. n. 17

Gemmas Baſilidianorum multiformes, PROTEVM inſcripſi,

Ouidius l. 8. Metam.

Seu *quibus in* PLVRES *ius ſit tranſire* FIGVRAS,
Vt tibi complexi terram maris incola PROTEV.
Nam modò te IVVENEM, *modò te vidêre* LEONEM:
Nunc violentus APER, *nunc quem tetigiſſe timerent*
ANGVIS *eras: modò te faciebant cornua* TAVRVM:
Sæpè LAPIS *poteras*, ARBOR *quoque ſæpè videri.*
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
FLVMEN *eras; interdum* VNDIS *contrarius* IGNIS.

Ita Baſilidianis, generi hæreticorum multiformi, egomet fuiſſe arbitror matrem Circen, Proteum patrem; cùm ſinguli quoque ex ſemetipſis totidem deos facerent, imò animalia pro diis haberent, nec vnius tantùm belluæ

suæ similitudinem ferrent in annulis, qui multarum similes essent in moribus.

Monet Apostolus, *Quæ apud ipsos fiunt* (vtique Gnosticos) *turpe esse etiam dicere.* Neque adeò eorum Amuleta tam studiosè conquisiuissem, nisi Basilidis impura sacra, licet valdè pudenda, non erubuisset tamen effari D. Epiphanius, & ex eo Baronius; quibus ostenderet illum fuisse magistrum luxuriæ, turpissimorumque complexuum: Epiphanium ipsum adi, si lubet, qui hanc cœnosi dogmatis paludem ingressurus: *Timeo*, inquit, *ne fortè magnum hoc venenum totum reuelem, veluti cuiusdam* BASILISCI SERPENTIS FACIEM, *ad perniciem magis legentium, quàm ad correctionem.* Reuelauit tamen, & papauerum capita non aliter decuti posse censuit, quàm si eminerent; collegit, vt in ignem mitteret zizania, quibus Euangelij primam segetem vitiauit princeps tenebrarum. Ephes. 5. Hæresi 26

Gemmas eiusmodi Gnosticas seu Valentini, seu Basilidis, exsertè designat Irenæus vbi ait: *Quomodo si quis regis imaginem benè fabricatam diligenter ex* GEMMIS PRETIOSIS *à sapiente artifice, soluens subiacentem hominis figuram, transferat* GEMMAS *illas, & reformans faciat ex illis* FORMAM CANIS, *vel* VVLPECVLÆ, *&* *hanc* MALE DISPOSITAM; *dehinc conformet, & dicat hanc esse regis illam imaginem bonam, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens* GEMMAS, *quæ benè quidem à primo artifice in regis imaginem compositæ erant, malè verò à posteriore in* CANIS FIGVRAM *translatæ sunt; & per* GEMMARVM PHANTASIAM *decipiat idiotas, qui comprehensionem regalis formæ non habeant, & suadeat, quoniam hæc* TVRPIS VVLPECVLÆ *figura illa est bona regis imago. Eodem modo & hi* ANICVLARVM FABVLAS *assumentes,*

 pòst

pòst deinde sermones, & dictiones, & parabolas hinc inde afferentes, aptare volunt FABVLIS SVIS *eloquia Dei.*

Vnde verò eorum mysteria tam variè expressa in Gemmis? Primùm quidem, quòd ijsdem vt Amuletis vterentur, quæ passim sugillans Plinius, magorum tribuit vanitati, quòd *plurima de* GEMMIS *prodiderint, Medicinæ species ex his blando prodigio transgressi.* Deinde vt hoc pacto Gentiles imitarentur, qui palis annulorum gestare consueuerant

L.37.c.3.

Faunos, Priapos, fistularum Præsides,
Nymphas natantes, incolasque aquatiles
Sitas sub ipso, more ranarum, lacu.

Prudentius Peri stephan. Hymno 10.

Cuiusmodi Gemmas hodieque in Antiquariorum abacis videre est tantâ copiâ, vt infinitam propemodum nummorum veterum vim exæquent. Præiuerant Basilidianis, etiam in hoc cultu, hæretici, qui Simonem Magum secuti, *Habebant eius* IMAGINEM *factam ad figuram* IOVIS *&* SELENÆ, impurissimi scorti, *in figuram* MINERVÆ, *& has adorabant.* Hinc & Gnostici Carpocratiani: IMAGINES *quasdam depictas, quasdam autem & de reliquâ materiâ fabricatas habebant, ad easque Gentilium ritus instituebant.* Ita tamen vt singularem Mystis indicerent taciturnitatem, IESVM *dicentes in mysterio discipulis suis & Apostolis seorsim locutum, & illos expostulasse, vt dignis & assentientibus seorsim hæc traderent.* Vnde & arcana sua vni secreto aurium committentes, *cauteriabant suos discipulos in superioribus partibus dextræ* AVRIS. Sic Porphyrius vehementer expostulat, vti ne quis ea, quæ dicturus est, in vulgus enuntiet: *Tu*, inquit, *caue si quidquam aliud, ne res istas palàm retuleris.* Et nonnullis interiectis: *Vide sis, vt arcanis ipsis arcana magis & occulta habeas, propterea quòd nihil*

Irenæus l.1.c.20.

Ibid.c.24

Apud Eusebiũ lib.4 de Præpar. cap.8.

nihil de se dij planum atque perspicuum, sed obscura omnia suis oraculis effati sunt. Huius silentij causa erat, quòd hæc vel turpia vel crudelia essent, qualia Gnosticorum sacra, in quibus promiscui concubitus, & barbaro feroque ritu hominem occidere religiosissimum, mandi verò etiam saluberrimum. *Sequitur* SILENTII OFFICIVM, inquit Tertullianus aduersus Valentinianos, *quòd tacent,* PVDOR EST. *Nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant; si tamen prædicant, qui occultant.* Idem eodem libro: *Quod tanto impendio absconditur, etiam solummodò demonstrare, destruere est.*

Pignorius in Exposit. Mensæ Isiacæ.

In Gemmarum Inscriptionibus magica plerumque inest obscuritas, atque affectata barbaries, nec alibi diuinationum aut coniecturarum impunitas maior. Sunt hæc [α] D. Hieronymo, *Tormenta quædam verborum:* [β] Clementi Alexandrino, Ἐφέσια γράμματα· [γ] Apuleio, *Litteræ ignorabiles, apices tortuosi:* [δ] Luciano & [ε] Porphyrio, Βαρβαρικά τινα, καὶ ἄσημα ὀνόματα· *Barbarica quædam, & nihil significantia nomina;* seu magorum incantationes, qui [ζ] *verbis uti solent, nulli genti usitatis, & nihil significantibus; stultitiâque hac alijs eunt persuasum, verba ista prodesse.* Ita Basilidiani maiorem vim tribuentes vocibus barbaris, nec intellectis, ipsas etiam cognitas corrumpebant. vt cum ΙΜΧΗΑΛ scribebant, ἀντὶ τοῦ ΜΙΧΑΗΛ, & ΑΙΩ, ΩΑΙ, ΙΩΑ, vice τοῦ ΙΑΩ: ΙΕΟΥΩΗ, pro ΙΕΗΟΥΑ· ΔΟΩΝΑΙ pro ΑΔΩΝΑΙ, &, quod magorum etiam est [η], τὰς αὐτὰς φωνὰς φθεγγόμενοι πολλάκις; *easdem voces sæpiùs frequentando* ΚΡΑΜΜΑ, ΚΡΑΜΜΑ; ita demum se aliquid effecturos putabant. [θ] Irenæus: *Reliqui, qui falsò nomine* GNOSTICI *dicuntur, Prophetas ex diuersis dijs prophetias fecisse dicunt. Diuersè dictiones positas in scriptu-*

α In Vitâ Hilarionis.
β Lib. I. Stromatum.
γ Lib. II. Metam.
δ In Necricis.
ε Apud Eusebiũ lib. 4. de Præpar.
ζ R. Moses Maimonides de Idololatriâ.
η. Aristides de Concord. Rhod.
θ. Lib. 2. c. 67.

ris opponunt, quale est SABAOTH, *&* ELOÆ, *&* ADONAI, *& alia quæcumque sunt talia; ex iis ostendere laborantes* DIVERSAS VIRTVTES *atque* DEOS. Quin & recentiores magi adeò inepti fuerunt, vt τὸ AIO, quod nihil est aliud quàm IAO, ad Pauonis vocem referre non dubitauerint. Membraneus codex ex bibliothecâ Serenissimæ CHRISTINÆ Reginæ: *Thaitis si sculptum habuerit* PAVONEM *tenentem marinum turturem piscem, & sub se, ipso lapide, habuerit* PAVONIS VOCEM *scilicet* AIO, *supponatur ei radix trifolij. Est enim hoc magnum & admirabile, gestatum ad victoriam, pacem & stabilitatem.* IAO enim, cùm per O paruum corripitur, *eum qui dat* FVGAM MALORVM *significat.* Sed Macarius eiusmodi næniis interpretandis operam abuti noluit, quam frustrà dari censuit Scaliger. Pignorius satius duxit ignorationem fateri, quàm erudito Lectori fastidio esse. In iisdem Inscriptionibus & Gemmis Baronius agnouit quædam remanere prorsus obscura, quòd non omnia secreta Basilidis Catholicis innotuerint. Petauius appellat VOCVM PRODIGIA, *in quibus conflictari neque otium neque operæ pretium sit.* Quis post tales viros quidquam in his sibi prætereà quærendum putet, aut id se explicaturum polliceri audeat, quod eorum nemo intellexerit? Plerasque eiusmodi inscriptionum Ægyptiacas esse contendit Salmasius, easque fermè omnes, quæ Græcis characteribus scriptæ inueniuntur. *Quia*, inquit, *Ægyptij post dominationem Macedonum Alphabetum Græcum receperunt integrum, cui & de suo antiquo adiunxere septem litteras, ideò retentas, vt voces exprimerent propriæ dialecti, quibus pronuntiandis & scribendis, Græcarum litterarum characteres non sufficiebant. Earum quasi Hebraicæ essent, non meliùs successit interpretatio viris doctis, quàm Æonum Valentini appellationes*

Lib. 3. de Sculpturis & virtutibus lapidum.

Irenæus l. 2. c. 67.

In Epiphanium hæresi 34.

Lib. de Annis Climacter.

ex

ex eodem Hebraico per vim arcessitæ. Omnia enim illa voca-bula merè Ægyptiaca sunt. Quibus postmodum comperi R.P. Athanasium Kircherum attulisse aliquid lucis eo in Opere, quo verè Oedipus Christianus Sphingem Ægyptiacam docilem reddidit, ad feritatis obliuionem. Et verò fatendum est, neque ego inficior, quod alieno periculo didici, multos posse fingi harum Inscriptionum sensus ab vno aliquo, qui imaginatione & meditatione valeat; sed tanti non duco diuinationes quasdam Lectori oggerere, vt tempus tam malè velim perdere, memor moniti Tertullianei, vbi de Marcosianis: *Computant*, inquit, *ogdoadas & decadas, ita vt efferre illorum omnes vanitates ineptum sit, & otiosum; quod tamen non tantùm iam vanum, sed etiam periculosum sit.* Charactêres siquidem aliquando in aceruum congesti, è quibus ne syllabam quidem vnam conficias; numerales sæpè litteræ, quas mittere in digitos pænè dementis otij sit, vel importunæ vt minimùm subtilitatis, quæ temperata, grata est, immodica offendit. Incomperta ferè hæc & inextricabilia, nec aliter prodenda, quàm ab ipsis Patribus sunt prodita. At *Latini Scriptores* (Salmasij verba sunt) ABRAXAM *cum vitio vocant, vt Tertullianus & alij; sed Græci* ABPACAΞ. *atque ita legitur in Gemmis & Annulis Antiquariorum Talismanicis. Totidem quidem litteris constat* Ἀβραξὰς, *&* Ἀβρασὰξ, *quæ eum efficiunt numerum, quem annus habet absolutus* CCC. LXV. *sed Abraxas Græcanicæ est terminationis, Abrasax Ægyptiacæ.* Quam ille vitio non carere putat appellationem, sine noxâ cum Macario vsurpo. Quid enim mali, si cum antiquissimis Scriptoribus Græcanicam terminationem Ægyptiacæ anteponamus? præsertim vbi

Lib. de Præscriptionib. cap. 5.

Lib. de Annis Climacter.

vtrique totidem insunt litteræ, idem numerus constat. Non hoc profectò mihi vitio dari velim, vti nec si, quæ ex Patrum variâ lectione mutuabor, ijsdem fermè verbis, quibus ab ipsis enarrata sunt, explicabo. Quia

L. 1. Saturnal.

præsens opus, vti Macrobius in simili argumento, *non eloquentiæ ostentationem, sed noscendorum congeriem pollicetur.* Noscendorum, inquam; cùm primus sit sapientiæ gradus, falsa intellexisse; cuiusmodi sunt ea, quæ repræsentatum eo, solis, vt ita dicam, decorata mendaciis. Aiunt decentiorem esse faciem, in quâ aliquis næuus insit: liber hic noster quantus quantus est, totus næuus est. Ac si fortasse alicui videbitur leuior diligentia, quam in istis affanijs exquirendis, & nugis hæreticorum propalandis adhibui; leui argumento passim addam & aliud leue, si fortè quæ singula parum habent ponderis, coniuncta ac conglobata aliquid acquirant ad lancem deprimendam. quamquam huic vappæ hederam non appendo, quâ vendibilior fiat; nec tantum mihi in meâ placeo merce, quin præmoneam iterùm iterumque, Basilidianorum dogma thesaurum esse malorum, in quo monstra pro schemate, voces absonæ & inconditæ pro pompâ sermonum, clandestinæ artes, & remotæ à politiore litteraturâ disciplinæ; de quibus differenti, vt facilè obrepit error, ita nec curanda gloria, quæ ex grauioribus petenda est. Atque vt ista deessent, nobis non licet esse tam accuratis scriptoribus, tam disertis, neque etiam occupari verborum floribus, quos ad gemitus & preces euocat clamor officij. Irenæus scripturus aduersus Gnosticos: *Non exquires*, inquit, *à nobis, qui apud Celtas commoramur, & in barbarum sermonem plerumque auocamur, orationis artem, quam non didicimus; neque vim con-*

conſcriptionis , quam non affectauimus ; neque ornamentum verborum , neque ſuadelam , quam neſcimus. Si hanc ſibi veniam dari poſtulat Epiſcopus Lugdunenſis, magnus ille pacis Eccleſiaſticæ vindex, & à Tertulliano appellatus *omnium doctrinarum curioſiſſimus explorator*, eamdem tenuitatis meæ conſcius potiori profectò iure, imò à lectoribus meis vltrò expectem. Sed iam varias inducere formas aggredior,

L. contra Valentinianos, cap. 5.

Ac ſi quid vſquam eſt VANITATIS MYSTICÆ,
DEOS LATINOS, *&* DEOS ÆGYPTIOS,
Queis ROMA *litat, queis* CANOPVS *ſupplicat.*

Prudentius Periſtephan. Hymn. 10.

Quod vbi præſtitero, oſtendam porrò, non iniuriâ ſcriptum eſſe à Macario, hunc ABRAXAM fuiſſe inſtar equi Troiani, omnemque deorum familiam complexum, ſeu Ægyptij fuerint, ſeu Græci, Latini, ac Perſici.

Tantos eſſe DEOS BASILIDES *credere iuſſit,*
Quantos & dies annus habet, tot denique mundos.

Tertullianus aduerſ. Marcionem l. 1. cap. 7.

Sequuntur Tabulæ XXVIII.
in quibus Gemmæ C.XX.

ELEN-

TABVLA.I.

1.

2.

3.

4.

5.

TABVLA.II.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

TABVLA III.

12.

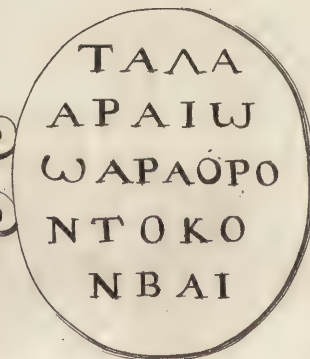
13.

14.

TABVLA IV.

15.

ΜΙΧΑΗΛ
ΓΑΒΡΙΗΛ
ΟΥΡΙΗΛ
ΡΑΦΑΗΛ
ΑΝΑΝΑΗΛ
ΠΡΟCΟΡΑΙΗΛ
ΥΑΒCΩΗ

16.

17.

18.

TABVLA V.

19.

IAW
ABPACAZ
DOWNAI

20.

21.

22.

23.

TABVLA VI.

24.

MIXA
HAΓAKP
IHAKÓY
CTIHA
YA+A
HA

25.

26.

27.

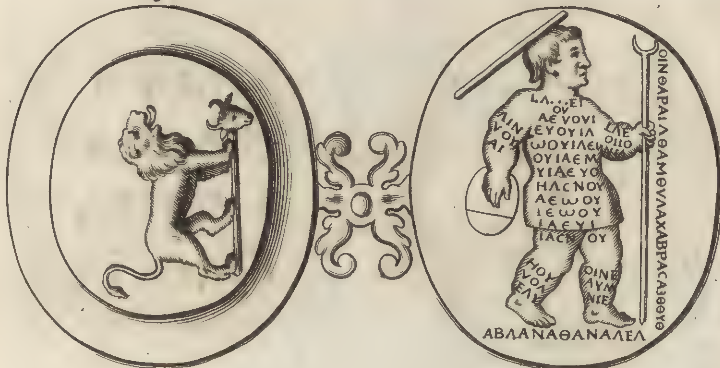

TABVLA VII.

28.

29.

30.

TABVLA VIII.

31.

32.

33.

34.

TABVLA IX.

35.

36.

37.

38.

TABVLA X.

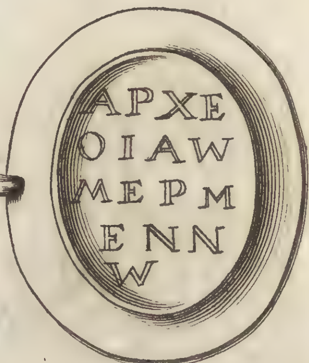
39.

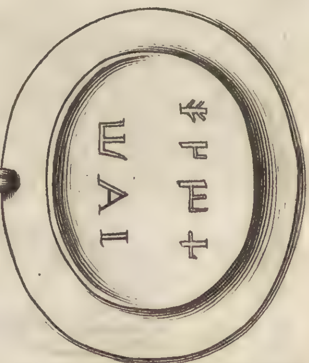

40.

41.

TABVLA XI.

42.

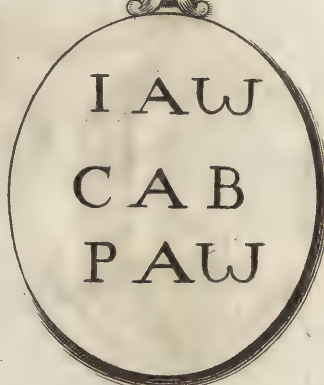

44.

43.

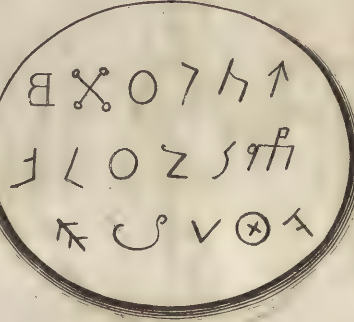

45.

46.

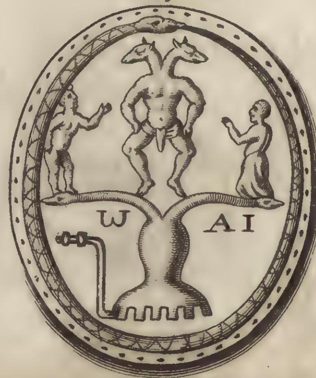
47.

48.

49.

TABVLA. XIII.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

58.

I A
ω

59.

57.

ΛΜΟΙΡΙΜΟΙΡΡΙΟΜΙΡΙΟΜ Λ
ΜΗΖΞΙΖΖΖΟΙΖ
UΧΞЄΧΜΟΖ

60.

ΙΛΙΗΟVωVΟΙΗ
Ι 7 Θ Э S A I
Χ Χ Χ S Э Θ 9 ⊥ +

TABVLA XV.

61.

62.

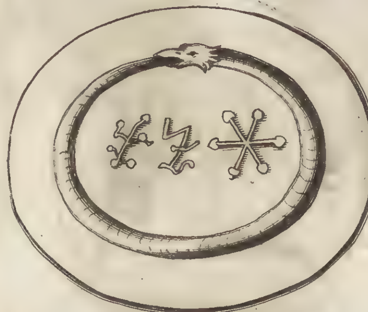
63.

64.

65.

ΙΛΗΙЄΗΙΟΥωΗΙΙΗ

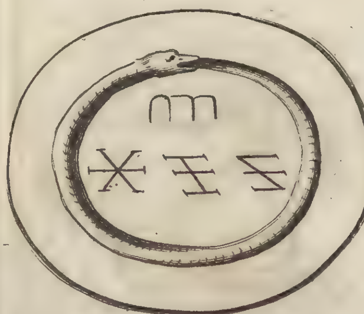
66.

67.

68.

ΙΕΟΛΜΗΙ
ΙVΗΙΕΗ
ΙΗ

69.

ΑΓΩCΑCΑΩΑΑΩΝΕ
CCΜΕCΕΙΑΑΜΑΒΡΑC
C3ΖΥΡΡΑΤΗΑΚΡΑΜΜΑ
ΚΡΑΜΜΑΚΑΜΑΡΙCCCΕ
ΓΓΕΝΒΑΑΦΑΡΑΝΓΗC
ΕΜΕCCΙΑΑΜΩΒΑΗΜ
ΑΕΝΙΑΜΒΩΝΑΡΟΥ
ΑΝΤΑΜΙΧΑΗΛΑ
ΜΟΡΑΡΑΧΕΙΦΥ
ΑΑ3ΕΤΕΜΑΙ
Α ΝΩ

ΟΙΠΙΕCΩΤΟΥΑΡ
ΙΑΩΡΕΩΗΑΦΟΝ
ΑΙΩ ΑΙΗ ΤΟC
ΩΑΙ ΜΑΩ ΗΑΟ
ΙΩΑ ΟΥΩ ΟΥΗ
ΩΑΙ ΥΗΑ ΗΙΟ
ΑΗΕ ΕΕΙ ΥΩΥ
ΗΑΩ ΑΕΥΕΩΣ
ΓΗΕ ΕΩΙ ΑΕΕ
ΩΗΑΩΗΝ ΙΙΦΙ
ΗΑΩ ΥΗΑΑΕΥ
ΕΜΗ ΑΙΑΟΑΥ
ΑΙΗ ΗΩΩΩΥΗ
ΕΩΩΙΗΗ
ΕΙΗ

70.

ΦΥCΤΕΡΙ
ΕΛΑΝΗΜΙ
ΑΝΟΜΕΝΙΟ
Ο Φ ΗCΗΛΗ
ΕCΕΚ,Ο C ΑΕ
Ο Ν Β ΡΥΧΑCΕ
ΚΕΟ CΑΡΝΙ
ΟΝΚΥΜ
Ο Υ

71.

XNOV

BIĆ

72.

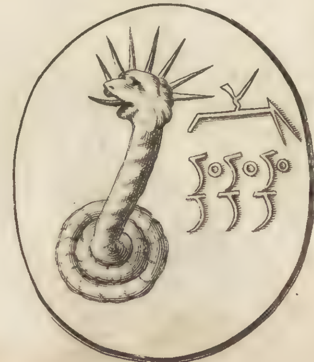
73.

74.

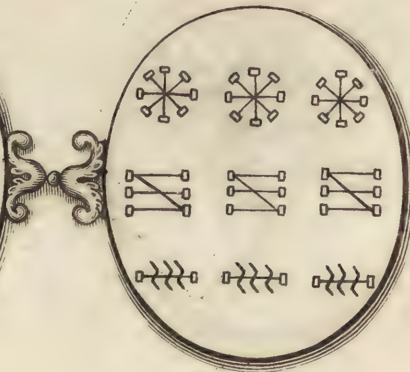
75.

TABVLA XIX.

76.

77

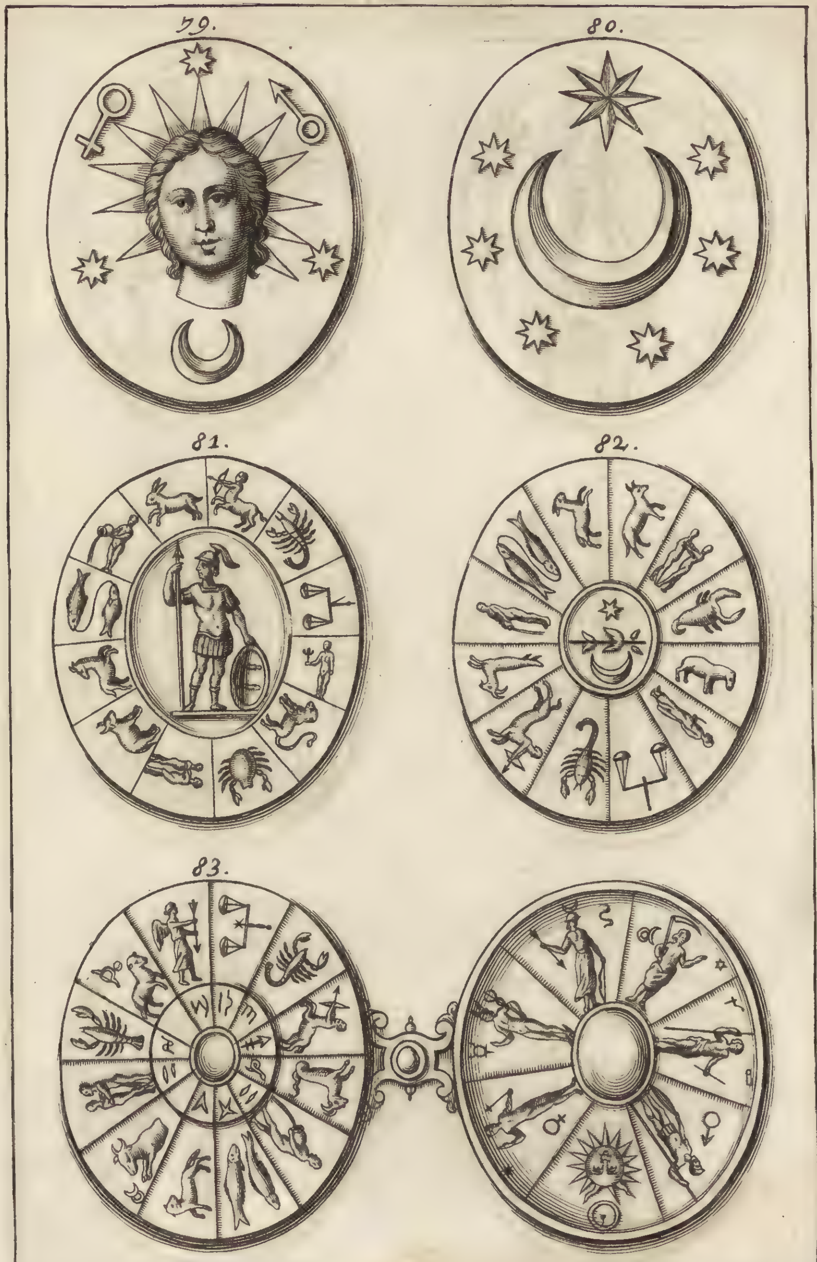

78.

TABULA XX.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

EUBAPPABAVZPVHCC

90.

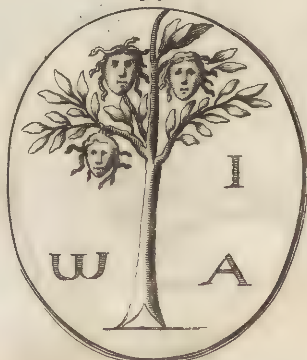
91.

92.

93.

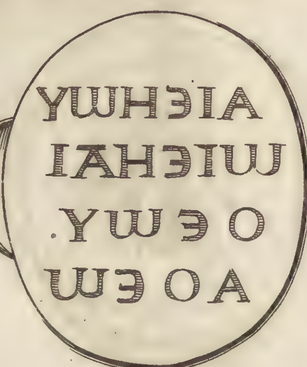

TABVLA XXIII.

94.

95.

96.

97.

TABVLA XXIV.

TABVLA XXV.

103.

104.

105.

TABULA XXVI.

106.

109.

107.

110.

108.

111.

112.

115.

113.

116.

114.

117.

118.

119.

120.

ELENCHVS GEMMARVM,

In quo cuiusque, quoad fieri potuit, expressa species, & nomina eorum, qui vel eas apud se habuere aliquando, vel hodieque possident.

TABVLA I.

Gemmæ.	*Ex collectione,*
1. Magnes	Io. Michaëlis Riti.
2. Onyx	Petri Antonij Rascasij Bagarrij.
3. Onyx	*Abrahami Gorlæi.*
4. Heliotropium	*Io. Michaëlis Riti.*
5. Heliotropium	*Eiusdem.*

TABVLA II.

6. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
7. Heliotropium	*Eiusdem.*
8. Achates	*Antonij le Pois.*
9. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
10. Iaspis	*Eiusdem.*
11. Heliotropium	*Io. Michaëlis Riti.*

TABVLA III.

12. Magnes	*Thomæ Pagij.*
13. Heliotropium	*Ioannis Schinkelij.*
14. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA IV.

15. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
16. Ectypum	*Eiusdem.*
17. Heliotropium	*Alberti Rubenij.*
18. Onyx.	*Antonij le Pois.*

TABVLA V.

19. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
20. Onyx	*Io. Michaëlis Riti.*
21. Onyx	*Io. Iacobi Chifletij.*
22. Onyx.	*Abrahami Gorlæi.*
23. Achates.	*Eiusdem.*

TABVLA VI.

24. Magnes	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
25. Magnes	*Philippi Chifletij.*
26. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
27. Ectypum	*Ioannis Schinkelij.*

TABVLA VII.

28. Heliotropium	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
29. Amethystus	*Fuluij Vrsini.*
30. Ectypum.	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA VIII.

31. Ectypum	*Othonis Zylij.*
32. Sarda	*Io. Michaëlis Riti.*
33. Magnes	*Alberti Rubenij.*
34. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA IX.

35. Heliotropium	*Philippi Chifletij.*
36. Achates	*Thomæ Pagij.*
37. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
38. Magnes	*Thomæ Pagij.*

TABVLA X.

39. Ectypum	*Laurentij Pignorij,*
40. Ectypum	*Eiusdem.*
41. Ectypum.	*Eiusdem.*

TABVLA XI.

42. Onyx	*Petri Antonij Rascasij Bagarrij.*
43. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
44. Ectypum	*Eiusdem.*
45. Sarda	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.

TABVLA XII.

46. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
47. Calcedonius	*Philippi Chifletij.*
48. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
49. Ectypum	*Eiusdem.*

TABVLA XIII.

50. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
51. Ectypum	*Eiusdem.*
52. Cyaneus	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
53. Magnes	*Alberti Rubenij.*
54. Ectypum	*Petri Stephanonij.*
55. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA XIV.

56. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
57. Magnes	*Philippi Chifletij.*
58. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
59. Magnes	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
60. Calcedonius	*Philippi Chifletij.*

TABVLA XV.

61. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
62. Ectypum	*Ioannis Schinkelij.*
63. Achates	*Abrahami Gorlæi.*
64. Sarda	*Thomæ le Cointe.*

TABVLA XVI.

65. Sarda — *Ioannis Schinkelij.*
66. Sarda — *Eiuſdem.*
67. Sarda — *Franciſci de Moncada, Aytonæ Marchionis.*
68. Sarda — *Io.Iacobi Chifletij.*

TABVLA XVII.

69. Calcedonius — *Sereniſſimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
70. Onyx — *Alberti Rubenij.*

TABVLA XVIII.

71. Iaſpis — *Ioannis Schinkelij.*
72. Ectypum — *Claudij Salmaſij.*
73. Ectypum — *Io.Iacobi Chifletij.*
74. Ectypum — *Laurentij Pignorij.*
75. Calcedonius — *Io.Baptiſtæ Bonartij.*

TABVLA XIX.

76. Ectypum — *Claudij Salmaſij.*
77. Ectypum — *Ioannis Schinkelij.*
78. Heliotropium — *Io.Iacobi Chifletij.*

TABVLA XX.

79. Sarda — *Abrahami Gorlæi.*
80. Sarda — *Eiuſdem.*
81. Cyaneus — *Eiuſdem.*
82. Iaſpis — *Thomæ le Cointe.*
83. Achates — *Eiuſdem.*

TABVLA XXI.

84. Iaſpis — *Thomæ le Cointe.*
85. Cryſtallus — *Eiuſdem.*
86. Iaſpis — *Eiuſdem.*
87. Sarda — *Eiuſdem.*
88. Heliotropium — *Eiuſdem.*

TABVLA XXII.

89. Iaſpis	*Io. Michaëlis Riti.*
90. Ectypum	*Io. Iacobi Chifletij.*
91. Heliotropium	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
92. Sarda	*Philippi Chifletij.*
93. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*

TABVLA XXIII.

94. Heliotropium	*Thomæ le Cointe*
95. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
96. Ectypum	*Eiuſdem.*
97. Iaſpis	*Thomæ le Cointe.*

TABVLA XXIV.

98. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
99. Onyx	*Abrahami Gorlæi.*
100. Sarda	*Io. Michaëlis Riti.*
101. Sarda	*Eiuſdem.*
102. Achates	*Philippi Chifletij.*

TABVLA XXV.

103. Heliotropium.	*Paſchaſij Franciſci Crucij.*
104. Achates	*Guilielmi Hovvart, Comitis Staffordij Arundelliani.*
105. Sarda	*Ioannis Michaëlis Riti.*

TABVLA XXVI.

106. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
107. Sarda	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
108. Sarda	*Eiuſdem Sereniſsimi.*
109. Achates	*Abrahami Gorlæi.*
110. Calcedonius	*Philippi Chifletij.*
111. Smaragdus	*Eiuſdem.*

TABVLA XXVII.

112. Onyx	*Philippi Chifletij.*
113. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
114. Smaragdus	*Philippi Chifletij.*
115. Iaſpis	*Thomæ le Cointe.*
116. Vitrum antiquum	*Philippi Chifletij.*
117. Iaſpis	*Eiuſdem.*

TABVLA XXVIII.

118. Achates	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
119. Calcedonius	*Eiuſdem Sereniſsimi.*
120. Achates	*Eiuſdem Sereniſsimi.*

In Præfatione TABVLA *vnica, in quâ Chimeræ Horatianæ, Solis imago triceps, & Gigantes.*

α. Sarda	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
β. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
γ. Achates	*Antonij le Pois.*
δ. Cyaneus	*Abrahami Gorlæi.*
ε. Onyx	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
ζ. Sarda	*Eiuſdem Sereniſsimi.*

Gemmas omnes, ſiue earum Ectypa, accuratè expreſſit, ac delineauit vir ingenioſus, mihique amiciſſimus, Iacobus VVerdius, rei caſtrenſis peritiſſimus Architectus, & Regij corporis cuſtos emeritus, ex eâ Equitum turmâ, quos Sagittarios vocant.

COM-

COMMENTARIVS
IN
TABVLAS
ABRAXEAS,
SIVE
SOLES BASILIDIANOS;

AVCTORE

IOANNE CHIFLETIO,

CANONICO TORNACENSI.

CAPVT I.

TABVLA I. II. III.

ABRAXAS Μίθρας, Ἥλιος, *Gallinaceus.*

RVSTRA quæſiti SOLES à Baſilide, dum exorientis Euangelij aduerſos intueri radios noluit,

——*dum* SOLOS *credit habendos* Iuuenal. Satyr. 15.

Eſſe DEOS, *quos ipſe colit.*

Præcipitandus è nido cum ſuis pullis velut adulterinus ac degener. Fruſtrà ſe SOLIS amicam iactet noctua, de quâ D. Ambroſius: *Eſt,* inquit, *iſtud animal, hæreticorum figura, atque Gentilium, qui tenebras amplectuntur diaboli, lucem Saluatoris horreſcunt, & grandibus diſputationum oculis cernunt vana, non reſpiciunt ſempiterna. De his ait Dominus: Oculos habent, & non videbunt; in tenebris ambulant. Sunt enim acuti ad ſuperſtitioſa, hebetes ad Diuina; qui dum putant ſubtilibus euolare ſermonibus, tamquam noctuæ veri Luminis ſplendore turbantur.* Serm.43.

Inter eos tenebriones, qui nocturnum opus aggreſſi tunicam Chriſti inconſutilem conſciderunt, quique *ex Euangelio hæretici eſſe voluerunt,* vt loquitur Tertullianus, primus omnium cœpit Simon Magus: poſt hunc Menander, à quo *virus quoddam erroris ſubdolum & biceps, inſtar ſerpentis cuiuſdam quaſi ex peſtifero fonte erumpens, duos duarum ſectarum, inter ſe diſcrepantium, auctores ac duces edidit, Saturnilum genere Antiochenum, &* BASILIDEM *Alexandrinum: quorum ille in Syriâ, hic verò in Ægypto,* Lib. de Præſcription. cap. 46. Euſebius l. 4. Hiſt. cap. 7. Niceph. l. 4. c. 2.

ſcholas errorum, Deo & pietati repugnantium inſtituit. Saturnilum autem, magnâ ex parte eadem cum Menandro falsò confinxiſſe declarat Irenæus: BASILIDEM *verò ſecretiorum ſimulatione, dum ſibi ipſi* PORTENTOSAS FABVLAS, *easque pleniſſimas impij erroris comminiſcebatur, conatus ſuos in immenſum intendiſſe.*

Eius præcipuum idolum ABRAXAS, qui idem ac MITHRAS ſiue HELIOS, teſte D. Hieronymo; Lunæ ſorori modò adblandiens, modò alatus, & equo inſidens, ob velocem & celerem in cuncta diſcurſum: *Ægyptij*, inquit Macrobius, *ipſius* SOLIS *ſimulacra* PENNATA *fingunt:* nunc qualis apud eumdem Macrobium, & in Nummis Heliogabali, *Specie imberbi, dextrâ eleuatâ cum flagro in aurigæ modum.* Prudentius:

Lib. 1. Commentar. in Amos. Gemma 1. & 2. L. 1. Saturnal. Gemma 3. 4. & 5.

Hoc SIDVS *currum rapidasque agitare quadrigas*
Commenti, & CAPITIS RADIOS, *&* VERBERA *dextræ.*

Vtque imperitat ſuo generi gallinaceus, & regnum in quacumque ſit domo exercet; eam gloriam Baſilides cùm affectaret, & corruptor Chriſtianæ Religionis, aut potiùs deſertor, ad Mithræ ac Solis ſacra tranſiſſet, eorumdem quoque ſacrorum ſymbola in Gemmis frequenter vſurpauit: gallum in primis, venturæ lucis prænuntium, quem excitandis in opera mortalibus rumpendoque ſomno natura genuit. Pauſanias in Eliacorum priore: GALLINACEVM SOLI SACRAM AVEM *celebrant, quòd cantu* SOLIS *reditum nuntiet.* Nouit ſiquidem ſidera; cum Sole it cubitum, nec eius ortum incautis patitur obrepere; diemque venientem nuntiat cantu, ipſum verò cantum plauſu laterum: cælum denique ſola volucrum adſpicit crebrò.

Plinius lib. 10. Nat. hiſt. cap. 21.

Quin & de Ιάω, voce frequentiſſimâ in Abraxis, Gnoſtici

ſtici ipſi apud Epiphanium: *In ſupremo*, inquiunt, *orbe reſidet* Ἰάω. Et apud Macrobium conſultus Apollo Clarius, quis deorum habendus eſſet, qui vocatur Ἰάω; ita effatus eſt:

Φράζεο τὸν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν Ἰάω, *L. 1. Saturnal.*
Χείματι μέν τ' Ἀΐδην, Δία δ' εἴαρος ἀρχομένοιο,
Ἠέλιον δὲ θέρευς, μετοπώρου δ' ἁβρὸν Ἰάω.

Dic omnium SVPREMVM DEVM *eſſe* IAO:
Hieme quidem Plutonem, at Iouem vere incipiente,
Et SOLEM *æſtate, autumno autem mollem* (aut feſtiuũ) IAO.

Reipsâ quidem Ἰάω non aliud eſt, quàm tetragrammaton יהוה, vnde etiam Ἰέυω, & Iouis in caſu recto, additâ nimirum terminatione Latinâ. Euſebius: Ἰάω *eſt* SALVS, *hoc eſt Dei ſalutare.* Sed videmus ex iſtis, vt ſacerdos Apollinaris fucum fecerit conſultoribus, eos à vero Iſraëlis Deo, naturæ auctore, abducendo ad naturam, Dei opificium: quaſi Iudæi (quorum Deus Ἰάω, vt agnoſcit Diodorus) coluerint Solem: Agnoſcimus & quos *nunc*, cum Tertulliano, *deſtinamus hæreticos*, SANCTIS NOMINIBVS, *& titulis & argumentis veræ religionis, vaniſſima &* TVRPISSIMA FIGMENTA *configurantes*: dignas profectò faſtu Baſilidiano teſſeras, quo *ſe ac ſuos ſolos dicebat eſſe homines, ceteros omnes ſues & canes: ob idque non propalanda eſſe alijs ſua myſteria, quòd præceptum eſſet: Nolite proijcere margaritas ante porcos.* Imò verò, vti cordatè ac ſapienter Baronius: *Hæc ſpectanda proponere, nihil aliud eſt, quàm pulcherrima trophæa Eccleſiæ, victoriâ ex hoſtium ſpolijs comparatâ, ſurſum erigere, & in ſingulis veluti quibuſdam notis inſculptis, & ſignis præfixis, Dei gloriam de Eccleſiæ patrocinio prædicare.*

Lib. 4. de Præpar. cap. 29. *Gerard. Io. Voſſius l. 2. de Idololatr. c. 14* *L. aduerſus Valentinian.* *Epiphan. hær. 24.* *Anno Chriſti 120. num. 17.*

At, quem Sirmondus PRÆDESTINATVM inſcripſit,

vetus Auctor de Basilidianis loquens: *Hos*, inquit, *Ecclesia vt energumenos computans, non altercando, sed proijciendo damnauit*. Verum id quidem, sed tamen cùm eo tempore *quàmplurimi Ecclesiastici viri* (Nicephori verba sunt) *obuiàm illis, à rectâ ratione petitis argumentis, euntes, Apostolica obtinerent decreta; fuere quoque inter eos, qui in libris suis contra insidias talium hæresium præseruatiua præcepta reliquerint. In quibus & CASTOR AGRIPPA Reprehensionem* BASILIDIS *importunitatis edidit, præstigiasque eius &* ARCANA *proferens, in Euangelium viginti & quatuor libros eum composuisse ait*, BARCABBAM*que &* BARCOPH *Prophetas, qui in rerum naturâ numquam fuerint, ad barbarorum hominum terrorem sibi constituisse*, PYTHAGORICVM SILENTIVM *induxisse, & res nullo in discrimine ponere docuisse: perinde atque tempore exigente, absque exceptione omni, præcisè Fidem abiurare, & gustare liceret quæ idolis sint mactata. Atque equidem de* BASILIDE *Irenæus similia narrans, pudendum errorem eius pulchrè in apertum produxit. Cuius idem coæuum fuisse refert* CARPOCRATEM, *eorum qui* GNOSTICI *appellantur auctorem & ducem: quem non puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius* SIMON *clàm & subdolè professus fuerat. Gloriam is aucupabatur, & sese efferebat artibus curiosis per ea philtra amatoria, quæ conficiebat per dæmones, qui somniorum visiones immittebant, & illis assessores existebant. Docebat quoque omnem eos oportere perpetrare turpitudinem, qui ad perfectionem* ARCANORVM *sacrorum suorum peruenire vellent; neque fieri posse, vt quispiam eos effugeret, qui mundi Principes apud eos appellarentur, nisi infandis fœditatibus omnibus satisfecisset. Atque ij quidem sub Adriani Imperio extitisse dicuntur*. Qui cùm esset *tam immensæ ambitionis*, vt

Lib.4. Histor. Eccles. cap.2.

Zonaras & Xiphilinus in Adriano.

vt omnia affectaret, ſeque nihil ignorare profiteretur, curioſiſſimus etiam harum rerum, DIVINATIONIBVS *atque* MAGICIS SACRIS *crebrò vſus eſt.* Eius annulum argenteum, ſigillo verſatili, ex Dactyliothecâ Gorlæi hîc repræſentamus, quem haud dubiè vt ἀλεξιτήριον geſtauerit:

Nam in eius latere viſitur cum caduceo & petaſo imago Mercurij; de quo Lucianus: *Velim* MERCVRIVM *dare mihi tales* ANNVLOS *virtute, vt ſemper corpore* BENE HABEREM, *&* INVVLNERABILIS *eſſem; alterum, vt* INVISIBILIS, *cuiuſmodi fuit* ANNVLVS GYGIS. Plinius *In Nauigio.*

 eos

eos sugillans annulos, magicâ arte formatos, *Externis*, inquit, *famulantur sacris*, *ac* DIGITIS *deos* GESTANT, *&* MONSTRA *quoque* COLVNT: *damnant*, *&* *excogitant* GLOBOS. Idem scribens de Speciebus Magiæ, meminit etiam eius, quæ *ex* SPHÆRIS *&* *ex aëre* *&* STELLIS *diuina promittit : præterea vmbrarum inferorumque colloquia.* Additque: *Quæ omnia, ætate nostrâ, princeps* NERO VANA FALSA*que comperit : quippe non citharæ tragicique cantus libido illi maior fuit, fortunâ rerum humanarum summâ gestiente in profundis animi vitijs. Primumque imperare dijs concupiuit, nec quidquam generosius voluit. Nemo vmquam vlli artium validiùs fauit. Ad hæc non opes ei defuere, non vires, non discendi ingenium, non alia patiente mundo. Immensum* *&* INDVBITATVM *exemplum est* FALSÆ ARTIS, *quam dereliquit* NERO. Sed misso hoc monstro hominis, ad Basilidianum reuertamur. *Pingitur*, inquit Salmasius, *hic Deus Basilidis, capite galli gallinacei cristati, clypeum alterâ manu retinens, alterâ gladium, more militis loricatus, cum pedibus* *&* *cruribus serpentinis. Nomen eius corruptum fuit in duobus Talismanis, qui Scaligero explicandi propositi sunt; vnus à Vareto, alter à Turqueti filio Medici celeberrimi. In isto scriptum erat* : ΑΒΡΑΣΑΜ ΙΑΩ ΛΚΛΩCΘ. *vbi* ΑΒΡΑΣΑΜ *perperàm descriptum fuit pro* ΑΒΡΑΣΑΞ. *Litteras ipsas perperàm putat Scaliger singulares fuiße, & totam inscriptionem Hebraicam. Nomen ipsum* ΑΒΡΑΣΑΜ, *quod corruptum est,* Hebraicè חברחשםו. *Quæ iocularis est hallucinatio. In lapide alio, quem protulit Pignorius in tabulâ Isiacâ, scriptum est:* ΙΑΩ ΑΒΡΑCΑƩ. *Idem nomen est, nempe* Ἰαὼ Ἀβρασαξ, *sed* Ʃ, *hoc est* M *euersum, perperàm positum est pro* Ξ. *In altero Vareti lapide prauè etiam descripsit, qui* ἔκτυπον *Scaligero misit* : ΑΒΡΑCΑΡΗ, ΑΡΙΡΙΗ, ΩΙΘΑΒ, *&* *quæ sequuntur.*

Lib. 1. *Natural. Hist. c.* 7. *L.* 30. *c.* 2

Lib. de Annis climactericis.

tur. Debuit eſſe ABRACAΞ IAΩ. *Ipſa inſcriptio tota Ægyptiaca eſt, non Iudaica; vt fruſtrà ſe torſerit vir ille ſummus in eruendo ſenſu quaſi ex Hebraicis verbis.*

Idem Salmaſius non probat appoſita ſubinde cornua ceruina capiti Abraxæ gallinacei, quæ dicit eſſe in Archetypo criſtam, vel apicem plumeum. Neſcio an rectè: nam, vt SOLIS ſymbola in vnum cogerent Baſilidiani, criſtam, ſpectatiſſimum inſigne galli, dediſſe videntur aliquando & aquilæ; imò interdum & ramos veluti cerui, qui viuaciſſimum in primis eſt animal, ob idque SOLI vitæ principia excitanti ſacrum.

Thetel apud Camillum Leonardum, ex hoc monſtro Abraxæ, gemmæ inſculpto, mira promittit: *Hominis,* inquit, *imago in* IASPIDE, *habentis ſcutum in ſiniſtrâ, & in dextrâ idolum, vel aliquid bellicoſum: & loco pedum ſint viperæ: & loco capitis humani ſit caput* GALLI *ſiue* LEONIS, *& cum thorace. Hic* LAPIS *ſic* SCVLPTVS *virtutem habet contra inimicos, ac victorem geſtantem reddit, & ad venena valet: ſanguinem quoque ſtringit, à quocumque loco fluat.* Leonardus ipſe in eâdem hæreſi: *Cùm,* inquit, *in aliquo lapide diuerſæ ſint virtutes, ita & in lapide figuræ ſculptæ ex diuerſis animantium partibus ſunt, quæ ſimilitudinariè lapidis effectum oſtendunt, vt in meo* IASPIDE *apparet, in quo figura habens caput* GALLI, *corpus totum vſque ad crura, hominis thorace tectum, in ſiniſtrâ tenens clypeum, in dextrâ verò flagellum, & crurum loco ac pedum duæ viperæ ſupplent: quæ partes figuræ, ſi benè conſiderentur, lapidis virtutem indicant.* *Lib. 3. de Lapidib. & Gemmis c. 16.* *Lib. eod. cap. 6.*

In Gemmâ nonâ viſitur etiam Abraxas gallinaceus, capite radiato, vt SOLIS ſymbolum, quem RADIANTEM Latini, ſine vllâ interdum adiectione, vocabant. *Gemma 9.*

Amuleti 14. inſcriptionem ΤΑΑΑ ΑΡΑΙΩ ΩΑΡΑΟΡΟΝ- *Gemma 14.*

Parte alterâ Tom. 2. Oedipi Ægyptiaci class. 11. cap. 6. Baronius an. Christi 120. n. 13.

TOKONBAI interpretatur πολύγλωσσος, & πολυγράμματος Kircherus : SVMMO MARTI OMNIA VINCENTI.

Quòd autem hisce characteribus atque figuris diuersimodè concinnatis vti solerent eiusmodi hæretici impostores ad Amuleta conficienda; habes de his egregium exemplum apud Q. Serenum Sammonicum, antiquum Medicum, & eiusdem, vt apparet, Basilidis sectatorem, qui præcepta Medica carmine scripsit Heroico, & ad curandum morbum Hemitritæum, his characteribus conficiendum curauit Amuletum, ad collum ægrotantis appendendum, continens ABPACA, iunctis alijs elementis, quidpiam portentosum ipso sonitu reboantibus.

Inscribes chartæ, quod dicitur ABPACAΔABPA,
Sæpiùs, & subter repetis, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula, quæ semper rapies, & cetera figes,
Donec in ANGVSTVM *redigatur littera* CONVM:
His lino nexis, collum redimire memento. Et in fine:
Talia languentis conducunt vincula collo,
Lætalesque abigent (miranda potentia!) morbos.

Conus.

ABPACAΔABPA
ABPACAΔABP
ABPACAΔAB
ABPACAΔA
ABPACAΔ
ABPACA
ABPAC
ABPA
ABP
AB
A.

Monstra verborum confingunt Magi, talibusque ineptijs scatet Marcellus Empiricus, nouusque Dioscorides. Hæc inter Physica remedia reponit etiam Trallianus, à quibus nec abhorruit Cato : eiusque generis multa habet Constantinus Cæsar in Geoponicis, nonnullaque & ipse Plinius. Quibus addo Iulium Africanum in Cestis, apud quem nonnulla etiam de curatione per ABPACAΔABPA. Festiuâ enimuerò & ridiculâ superstitione, in æquali numero litterarum morbi, & remedij, vt æquè terminentur.

Robertus Constantinus in Notis ad Serenum.

V. C. Gottifredus Wendelinus noster hæc eadem elementa ita interpretabatur:

ABPA

ABPA: אב בן רוח הקדש׃

ΣΑΔ· Σωτηρία Ἀπὸ Δόξης·

ABPA: אב בן רוח הקדש׃

Quaſi concepta ſit imploratio ſanctiſſimæ Trinitatis in hunc modum : *O Trinitas* PATER, FILIVS, *&* SPIRITVS SANCTVS ! SALVS *prouenit à* GLORIA TRINITATIS. Acutè quidem iſtud à viro doctiſſimo excogitatum eſt, & ingenioſo ſenſu, ſed cui (aſſumptis præſertim litteris ſingularijs) alij benè multi ſimiles reperiri poſſint, quorum nullus horum hominum mentem aperuerit. Planè hæc à Magis profecta, quos hæretici in multis olim ſecuti; & hiſce diis, quantumuis opinione ſuâ auerruncis, mala ſuſcitabat, non auertebat Baſilides, niſi Deus melior maluiſſet meliora, atque hanc eius amentiam auerruncaſſet. Eiuſdem commenti eſt interpretatio Ioſephi Scaligeri ſuprà à Salmaſio perſtricta, cùm nimirum Gemmæ Baſilidianæ Ægyptiacam inſcriptionem ita Hebraicè reddidit: ABPA. CAP. H. APIPI. H. ΩΙΘΑΒ. ΛΑΝ. ΑΘΑ. ΝΑ. Λ. Β. Α. הַבְרַח שַׂר·יי·וְהֵיטֵת לָז אתה .נא .ל.ב .א׃ *Fuga, Princeps Dei, maledictos Dei. Et benefac nobis Tu, obſecro Te; in æternum Tu benedictus.* Itemque aliam : ABPA. CAM. IAΩ. Λ. K. Λ. Ω. C. Θ. Hebraicè reddit:

In Epiſtolis Gallicis, quæ extant ad calcē opuſculorum.

הַבְרַח שֵׁם יְהוָה לוֹ חָצִים כֻּלָּם לוֹחֲצֵינוּ וְשׂוֹנְאֵי טוֹב תֵּינוּ׃

Fuga, Nomen Dei, afflictores omnes affligentes nos, & oſores boni noſtri, id eſt *inuidentes vtilitati noſtræ.*

Sic etiam parum explicatè, & minùs feliciter, litteras numerales τῦ ABPACAΞ compoſuit Macarius noſter, cum iis, quæ in voce ΜΙΘΡΗΣ reperiuntur. Longè apertiùs Kircherus ι dumtaxat mutato in ει. *Eſt* ABRAXAS, inquit, *per reſolutionem Arithmeticam* κατὰ τ ἰσοψηφίαν *factam, idem quod* MITHRAS, *quem animam Solarem dicebant,*

Parte alterâ tomi 2. Oedipi, claſſe II. cap. 6.

virtute suâ totius mundi decursum moderantem, quod & *numerus, qui ex utroque nomine &* Ἀβεάξας, *&* Μειθεάς, *in numeros resoluto, sat superque constat:*

A.	1.	M.	40.
β.	2.	ε.	5.
ρ.	100.	ι.	10.
α.	1.	θ.	9.
ξ.	60.	ρ.	100.
α.	1.	α.	1.
ς.	200.	ς.	200.
	365.		365.

In Hagioglyptis ms.

De mutatione ι in ει alibi Macarius: *Non id tacendum, inquit, quòd in capite versuum Sibyllæ Græcorum, vox* ΧΡΕΙΣΤΟΣ *per* ει *scribatur contra veram scribendi rationem; sed hic error familiaris fuit Græcis, ut pro* ι *sæpissimè poneretur* ει *ut in antiquis marmoribus videre est, nummis, & libris calamo exaratis.*

CAPVT

CAPVT II.

TABVLA IV.

ABRAXAS Ἱερακέφαλος, *Ibis*, *Niphus*, *siue Cnephus* ἀγαθὸς δαίμων, ὀδάργαζας.

PVTARVNT & doctrinæ suæ congruere Basilidiani solito monstro Abraxæ affictum caput accipitris, etiam Mithriacum, quamquam bellum internecinum gerat cum aquilâ, cohærentesque sæpè prehendantur. Horapollo de accipitre: SOLIS *præter ceteras volucres* SIMVLACRVM *esse videtur, vtpote peculiari quadam, atque occultâ naturæ vi, intentissimis in eius radios oculis prospiciens. Atque hinc fit, vt Medici ad sananda oculorum vitia, Hieraceo herbâ vtantur. Inde etiam fit, vt* SOLEM *interdum, tamquam visus tutorem ac dominum,* ACCIPITRIS *formâ pingant.* Porphyrius apud Eusebium: *Cùm singulari quadam, & eximiâ sapientiæ vi, tum diuturnâ cum diuino Numine consuetudine, hoc etiam intellexere, quosdam esse* DEOS*, qui certis animantibus magis, quàm hominibus ipsis delectentur, vt* SOLEM ACCIPITRE; *qui cùm naturam habeat totam ex sanguine spirituque constantem, tum eâ est erga hominem commiseratione, vt iacenti eius cadaueri ingemiscat, oculisque terram ingerat.* Hinc in Ægypto sacrorum ACCIPITRVM CVRATORES, vt & reliquorum animalium sacrorum altores, quorum munera apud Diodorum legas. Huc pertinet mansio HIERACON apud Antoninum nomen sortita, vt

GEMMA 15.

Lib.1. Hieroglyphic.

Lib.3.de Præpar. Euang. cap.4.

L.2.c.4.

I 2 aliæ

aliæ pleræque ab animalibus ſacris : quod Pignorius alijque obſeruarunt. Nec plura; cùm de nominibus Angelorum, auerſæ gemmæ inſcriptis, infrà dicturi ſimus in Abraxa Phaëtonte.

GEMMA 16. Sequentis Amuleti inſcriptionem ita interpretatur Kircherus, & auerſum ſchema deſcribit: ΙΟΥ ΙΟΥ ΩΙΟΥΝΥ ΥΟΟΝΩ ΩΝΙΟΥ, *id eſt*, DOMINI FORTITVDO ÆTERNA. *Et ſub pedibus nomen Angeli* ΙΑΩΛΗΛ *Iaoliël*, *id eſt* ANGELVS DOMINI. *In poſteriori facie* IBIS *pingitur, habitu volantis, ſerpente diuaricatis pedibus implicatâ, cui adſtat* ANVBIS *cum ſiſtro. Quæ nihil aliud denotant, niſi* VIM MERCVRIALEM, *nociuorum omnium abactiuam.* Plinius: *Inuocant*, inquit, *& Ægyptij* IBES SVAS *contra* SERPENTIVM *aduentum.* Eaſque à Barbaris propter beneficium conſecratas docet Cicero, vbi ait: *Ipſi, qui irridentur Ægyptij, nullam belluam, niſi ob aliquam vtilitatem, quam ex eâ caperent, conſecrauerunt. Velut* IBES *maximam vim* SERPENTIVM *conficiunt.* vt & Ciconiæ, quibus *honos* SERPENTIVM EXITIO *tantus, vt in Theſſaliâ capitale fuerit occidiſſe, eademque legibus pœna, quæ in homicidam.* Sed appoſitè Iuuenalis, ac veluti de poſtremâ Gemmâ huius tabulæ:

Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiac. claſſ. 11. cap. 6.

Lib. 10. cap. 28.

Lib. 1. de Natur. deor.

Plinius lib. 10. c. 23.

GEMMA 18.

Satyr. 15

——*ſerpente* CICONIA *pullos*
Nutrit, & inuentâ per deuia rura LACERTA.

GEMMA 17. Ad pænultimam explicandam videri poſſit opus eſſe Haruſpicinâ : ſed quoniam omnia miſcebant Ægyptij & Baſilidiani ſuis hiſce imaginibus, in quibus nec media primis, nec mediis vltima congruunt, quaſque adeò, vt θηεία σύνθετα ſugillat Gregorius Nazianzenus; facilè crediderim hanc gemmam cœlatam eſſe corpore, & pedibus Ibidis, collo ſerpentino; capite accipitris radiato,

Orat. 2. contra Iulianũ.

ſicque

ſicque referre & ibidem, & Cnephum, ſeu Ἀγαθοδαίμονα Ἰβίμορφον, Ὀφιόμορφον, Ἱερακέφαλον. Nam & Iuuenalis *ſaturam ſerpentibus* IBIN memorat; & Sanchuniatho apud Euſebium exſertiſſimè de CNEPHO ſerpente: *Nec eiuſmodi animal* [ſerpens] *niſi vi quadam percuſſum antè fuerit, morte naturali extinguitur. Atque illud quidem* PHOENICES BONVM DÆMONEM, *Ægyptij verò* CNEPHVM *ſimiliter nuncuparunt, eidemque* CAPVT ACCIPITRIS, *ob præcipuam quamdam huius volucris agendi vim, addiderunt. Quin etiam Epeis ille, qui ſummus ab ijs ſacrorum interpres & ſcriba nominatur, quemque Arius* Heracleopolites *Græcâ linguâ donauit, ſic ad verbum allegoricè rem iſtam expoſuit: Vnus omnium* MAXIME DIVINVS *erat* SERPENS *ille, qui* ACCIPITRIS *formam præ ſe ferebat, idemque aſpectu iucundiſſimus: quippe enim, vbi oculos aperuiſſet, continuò primigeniæ ſuæ regionis loca omnia* LVCE *complebat: ſin autem conuiueret, illicò tenebræ ſuccedebant. Ac naturâ quidem* IGNEVM *illum eße, vi ipsâ verbi* διηύγασεν, *id eſt* ILLVSTRABAT, *Epeis manifeſtè declarauit: lucis enim* τὸ διαυγάσαι, *hoc eſt* ILLVSTRARE, *proprium eſt.* Hinc in gemmâ videas radios ſuos Agathodæmoni Solem quodammodò communicantem: eſt enim accipiter illi ſacer, & eius ſymbolum, vt iam oſtendimus. Apud Plutarchum: *Incolæ Thebaidos nullum cenſent deum mortalem, ſed quem ipſi deum* CNEPH *appellant, qui nec habeat originem, nec ſit mortalis.* Quo loco Κνὴφ ἀγένητον legendum monet Gerardus Ioannes Voſſius, non, vt perperàm in Aldinâ, Stephanicâ, & poſtremâ Pariſinâ Κνηφαγένητον. Eius aliud ſimulacrum docet Porphyrius ex ore ouum effudiſſe, vt mundi eſſe opificem ſignificaretur, ſiue δημιουργόν. Atque eiuſmodi fortaſſe fuerit Mithriacum ſimula-

Satyr. 15

Lib. 1. de Præpar. Euang. cap. 7.

Lib. de Iſide, & Oſiride.

Lib. 1. de Idololatr. cap. 2.

Apud Euſebium lib. 3. de Præpar. cap. 12.

Epist. ad Lætam. mulacrum, quod NIPHVM appellat Hieronymus, vbi de Graccho: *Nobilitatem Patriciam sonans genere, cùm Præfecturam gereret vrbanam, nónne* SPECVM MITHRÆ, *& omnia* PORTENTOSA SIMVLACRA, *quibus Corax,* NIPHVS, *Leo, Perses, Bromius Pater, initiantur, subuertit, fregit, exussit?* Non attigit germanam huius loci emendationem vir eruditus Marianus Victorius; qui vbi eum *In Scholijs in Epist. Hieronymi.* adeò deprauatum vidit, vt ad genuinum sensum reduci vix posset, porrò legendum monet NISVS. Ego verisimiliùs, meâ quidem sententiâ, & propiùs, ac religiosiùs accedens ad scripturam, quæ in omnibus exemplaribus reperitur, reponendum duco CNEPHVS, qui apertè ex eo NIPHO sese insinuat; vti & ΑΔΕΡΓΑΤΙΣ ex appositâ subinde Gemmis Abraxeis inscriptione ΟΔΑΡΓΑΖΑΣ, quam Macarius Neptuno adscribit. Adergatis, Hebræis אדיר דג, est PRÆPOTENS PISCIS; in quem scilicet

Manilius l. 4. Astron.

——*sese* CYTHEREA *nouauit,*
Cùm Babyloniacas submersa profugit in vndas.

Hanc Cicero Venerem Syriam appellat, Plutarchus & Apuleius deam Syram; eamdemque à Basilidianis cultam verisimile est, quorum error *de Chaldæo, &* SYRO, *& Græco sermone processerit.* *Hieronymus l. 2. aduers. Iouinian.*

CAPVT

CAPVT III.

TABVLA V.

ABRAXAS Κόραξ.

PRODIIT iamdudum Romæ formis Lafrerianis imago tabellæ fictilis, muro insertæ in ædibus, quæ olim dicebantur Octauij Zeni, prope theatrum Pompeij, & campum Floræ, iterumque edita circumfertur cum Hieroglyphicorum collectaneis auctoris anonymi; vtrobique sub typo agriculturæ, sed malè, vt notat Macarius; nam typus Mithræ est taurum reluctantem iugulantis. Atque, vt cetera deessent, coruus eius ceruicibus quasi imminens, eumdem docet esse Mithram, siue Apollinem. Ælianus siquidem: CORVVS, inquit, SACER *est* APOLLINI, *&* *famulus; ideoque* DIVINANDI *vim habet.* Plinius: CORVI *in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum. Nam cùm Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Atticâ regione volauerunt. Pessima eorum significatio, cùm glutiunt vocem velut strangulati.* Clemens Alexandrinus apud Eusebium, de eiusmodi coruis oracula reddentibus: *Eiusdem quoque fascinationis, veluti negotiationis sociæ habeantur capræ ad diuinandum informatæ, necnon* CORVI *illi, quos ad responsa reddenda homines erudiere.* Hinc sacra CORACINA in Hilarij diaconi Commentariis, qui D. Ambrosio tribuuntur; in quem locum Gerardus Ioannes Vossius: *Credo,* inquit, *hæc sacra fuêre prope Coptum, vrbem tanti nominis, vt inde Ægypto sit appellatio. Circa eam*

In Auctario ad Pierium.

L. 1. c. 48.

Lib. 10. cap. 12.

Lib. 1. de Præp. Euangel. cap. 3.

In cap. 1. Epist. ad Romanos.

Lib. 3. de Idololat. cap. 100.

eam quidem ciuitatem bini dumtaxat CORVI *conſpiciebantur : nec enim militibus Romanis, qui ſmaragdi metalla montanis ibi in locis cuſtodiebant, viſi ſunt plures. Atque ibidem* APOLLINIS *erat ſimulacrum, cui* CORVI *eſſe ſacri perhibentur. Verùm non video, quomodo hinc conſequatur,* CORVOS *illos potiùs fuiſſe* DEOS, *quàm ſymbolum* NVMINIS. *Potuêre enim ſacra etiam* κοράκινα *ſiue* CORVINA *à ſymbolo nuncupari.* Hæc ille, quibus facilè ſubſcriberem, niſi obſtaret D. Hieronymi auctoritas, CORVVM inter SIMVLACRA PORTENTOSA recenſentis, quæ eadem Prudentius appellat SIMVLACRA DEVM. Et CORACICA SACRA fuiſſe partem MITHRIACORVM, vt Leontica, Perſica, Heliaca, à Corace, Perſe, Helio, docent priſcæ inſcriptiones; in quibus etiam, eodem planè habitu, quo in tabellâ Zenianâ, Mithras fusâ chlamyde ſuccinctus, veſte breuiori braccatus, & manicatus, curuâ tiarâ, reſpiciens CORVVM inſcribitur: Ἡλίῳ Μίθρᾳ ἀνικήτῳ· SOLI MITHRÆ INVICTO. Vnde Auſonius de coruo:

Apud Gruterũ fol. M. LXXXVII. *Apud Bulẽger. lib.* 1. *de Magiâ cap.* 4.

Edyll. 11.

Vincunt aëripedes ter terno Neſtore Cerui,
Tres quoque ætates ſuperat PHOEBEÏVS OSCEN.

Inde Horatianum votum Apollini, qui Sol eſt exoriens:

Lib. 3. *Ode* 27.

OSCINEM CORVVM *prece ſuſcitabo*
SOLIS *ab ortu.*

Idipſum Coraci Baſilidiano appoſitum aliquando Sydus indicat, & lauri ramus etiam dicatus Apollini. Quas nimirum nugas, & Gentilium ſuperſtitiones etiam in ſymbolis vſurpabant mali diſcipuli, à malo præceptore profecti Baſilidiani, mali CORVI, mala OVA.

GEMMA 22.
GEMMA 19. 20. & 23.

CAPVT

CAPVT IV.

TABVLA VI.

ABRAXAS *Phaëthon*, *Phanes*, *Priapus*, *Protogenus*, *Sidus Veneris*.

RIAPVM φυσικῶς pro SOLE habitum multis adstruit argumentis Gerardus Ioannes Vossius. Primùm ex Orpheo siue Onomacriti Hymnis, vel initijs potiùs: vbi Πρωτόγονον celebrat, & eum vocat: Μέγαν αἰθερίπλαγκτον, *Magnum in æthere errantem* : item: Παμφαὲς ἔρνος, *Vbique lucentem ramum*; ac mox de eodem subiungit: Lib. 2. de Idololat. cap. 7.

—— καὶ κόσμον
Λαμπρὸν ἄγων φάος ἁγνὸν, ἀφ' οὗ σε Φάνητα κικλήσκω,
Ἠδὲ Πρίηπον ἄπαντα.

—— *per mundum*
EMICANTEM *ducens* LVCEM, *à quâ te* PHANETA *voco*,
Atque PRIAPVM REGEM.

Posteà dicitur, *semina habens diuersa*, siue πολύσπορος. *Et quid manifestius ex istis*, inquit Vossius, *quàm* PRIAPVM *esse* LVCEM SOLIS *primigeniam : quæ &* Φάνης, *quia nihil* SOLE φανὸν, *siue* LVCIDVM *magis. Et sanè idem* Φάνητα *esse ac* SOLEM *etiam apud Macrobium legas, vbi &* φαναῖον *proptereà ait vocatum.* Apud Suidam Φαέθων est Ἥλιος, & Φάνης introducitur *Præses generatricis facultatis.* L. 1. Saturnal.

Describit Macarius hunc deum Basilidianorum, visumque à se repræsentari ait, qualem captiuum adducimus ex impuro atque abominando dæmonum grege:

Existimo, inquit, *ad* ABRAXAM *pertinere monstrum quod-*
GEMMA 24. & 25. *dam mirificum, quod humanâ specie nudum habet alas qua-*
ternas, gestans cancrum dextrâ. Caput humanum quidem, sed
GEMMA 26. *horrificum. sub pedibus est vox* Ἰάω. *Quare & eôdem perti-*
nebit simile monstrum binis tantùm alis, pudendâ parte affictâ,
cuius sub pedibus finguntur sub spatio quodam breui animal-
cula varia. Cui monstro nomen libens dedero Phaëthontis seu
Protogeni, eius præsertim, in quem Orpheus hymnum conscri-
psit. Alæ fortè referendæ ad anni tempora, quæ præteruolant,
& primariâ diuisione duo sunt, Æstas & Hiems; *secunda-*
riâ quatuor, Ver, Æstas, Autumnus, Hiems. *Pudendum ap-*
positum ad notandam generationem. Nam Deus & Sol, teste
Philosopho, omnia generant; & animalcula illa sunt apposita,
ad res à Sole productas indicandum. Ex litteris inuersis &
Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiac. class. 11. cap. 6. sparsis hinc inde in huius tabulæ Gemmâ pænultimâ,
colligit Kircherus: ΜΝΗΣΘΗΤΙ, quod idem ac RE-
CORDARE, significat; ac si gestantes amuletum peterent
à Numine, vti memor esset eorum quæ postularent.

GEMMA 27. In vltimâ Gemmâ, Phaneti portentosâ specie exhibito,
& ceteris animalculis suum ambientibus numen, apposi-
tum etiam *Sidus Veneris*, alterno meatu vagum, ipsisque
L. 2. c. 8. cognominibus æmulum Solis ac Lunæ, de quo Plinius:
Magnitudine extra cuncta alia sidera est: claritatis quidem
tantæ, vt vnius huius STELLÆ *radijs vmbræ reddantur.*
Itaque & in magno nominum ambitu est. Alij enim Iunonis, alij
Isidis, alij Matris deûm appellauere. Huius naturâ CVNCTA
GENERANTVR *in terris: namque in alterutro exortu*, GE-
NITALI RORE *conspergens, non terræ modò conceptus im-*
plet, verùm ANIMANTIVM *quoque* OMNIVM *stimulat.*

De hæresi Basilidianorum circa Angelos, præter Ter-
L. 1. c. 23. tullianum à Macario laudatum, Irenæus: *Nomina quoque*
quæ-

quædam affingunt SVIS IMAGINIBVS *quasi* ANGELORVM. *Hos quidem esse in primo cælo, hos autem in secundo, & deinceps nituntur* CCC.LXV. *ementitorum cælorum, & nomina, & principia, &* ANGELOS, *& Virtutes exponere.* Saturnilus Basilidis condiscipulus aiebat, apud Epiphanium: ANGELOS *à superiori Virtute desciuisse: ex quibus* SEPTEM *mundum, & quæ in mundo sunt comprehensa, condiderint, eiusque mundi suum quemque* ANGELVM *partem diuisione sortitum.* Hinc in ipsis Angelorum nominibus, & eâ inscriptione, quam dedi suprà ex auersâ parte Abraxæ Hieracephali, video obseruari posse numerum septenarium, quo Basilidiani intellexere summum Deum continentem Angelos septem, cælorum septem Præsides, à quibus prodierint alij trecenti sexaginta quinque iuxta anni dies. Magi prætereà Ἀγγέλους ὀρνίθων ὀρνιθομόρφους vocabant, *Angelos auium auiformes;* nec inter mactandum aues Angelorum nomina pronuntiabant, ne latentem si fortè dæmonem violarent. In libro Botri Persarum regis apud Bulengerum: *Vulturem occidi cum acuto calamo; qui occidit eum, erit solus, nec ab vllo videbitur, & vt dicat* TRIVM ANGELORVM *nomina.*

Hæresi 23.

GEMMA 15. & 24.

Lib. 2. de Magiâ cap. 60.

Hisce porrò Angelicis nominibus, ac barbaris subinde, nec vsitatis, mira se patrare posse existimabant. Apud Arnobium: *Occursurus forsitan rursus est cum alijs multis calumniosis illis, & puerilibus vocibus: magus fuit, clandestinis artibus omnia illa perfecit: Ægyptiorum ex adytis* ANGELORVM POTENTIVM NOMINA, *& remotas furatus est disciplinas.* Postmodum in Concilio Romano à Zachariâ Pontifice sancitum fuit, ne præter MICHAELIS, GABRIELIS, & RAPHAELIS, Angelorum alia vlla NOMINA recitarentur. Quod Carolus Magnus firmauit in

Lib. 1. aduersus Gentes.

Anno Christi 745.

Cap.16. Capitularibus Aquisgranensibus: *Præcipitur*, inquit, *vt* IGNOTA ANGELORVM NOMINA *nec fingantur, nec nominentur, ni illorum, quos habemus in auctoritate: hi sunt* MICHAEL, GABRIEL, RAPHAEL. Deque hisce Angelorum nominibus ignotis, eorumque inuocationibus ad Magicas incantationes, & superstitiosos vsus, L.2.c.58. intelligenda sunt verba Irenæi: *Nec inuocationibus* ANGELICIS *faciat aliquid, nec incantationibus, nec aliquâ prauâ curiositate.* Itemque Augustini: Lib.10. Confess. cap. 42. *An eundum mihi fuit ad* ANGELOS? *quâ prece? quibus Sacramentis? multi conantes ad te redire, neque per seipsos valentes, sicut audio, tentauerunt hæc, & inciderunt in desiderium* CVRIOSARVM VISIONVM. Nam si malos genios inuocant Magi, ac interdum bonorum nomina suis maleficiis immiscent, imò & Deum Abraham, Isaac, & Iacob, vt est apud Origenem; L.1.contra Celsum. tantò vtiliùs veri Christiani bonorum Angelorum opem implorant aduersus corruptam sponte dæmonum gentem, & à Deo damnatam cum principe satanâ.

CAPVT

CAPVT V.

TABVLA VII. VIII.

ABRAXAS Λεοντόμορφος, Λεοντοκέφαλος.

GRYPHVM ab Indis SOLI dedicari auctor est Philostratus, fictitium quidem animal, sed Romanis in Hieroglyphicis satis frequens, & variè depictum, plerumque tamen ex AQVILA & LEONE compositum. Tanta est vtrique cum SOLE consensio, adeò ignita natura, vt huius pennæ ceterarum auium plumis commixtæ, eas calore suo consumant; ex illius verò ossibus inter se collisis, ignem excitari scribat Ælianus. Hinc ABRAXAS MITHRAS non Aquilino tantùm capite, sed & Λεοντόμορφος, Λεοντοκέφαλος. Minutius Felix: LEONVM *&* *canum vultu* DEOS *dicatis:* Tertulliano, BIFORMIA NVMINA, *canino &* LEONINO *capite commista:* Arnobio, TORVISSIMA *facie* DEOS. de quibus Porphyrius: *Videas apud ipsos* IMAGINES *quasdam, ceruice tenus humanâ specie, vultu autem modò volucrem, modò* LEONEM, *aut aliud quoduis animal referentes: aliasque rursum capite quidem hominum similes, reliquis verò partibus corporis, modò inferioribus, modò superioribus, aliarum animantium formam ostendentes. Quibus illi significatum volunt & deorum ipsorum voluntate consilioque fieri, vt illa inter se mutuò degant, nec sine eorumdem numine euenire, vt feræ immanesque belluæ non cicurentur modò, sed nobiscum etiam aliquâ vitæ societate coniungantur. Itaque ab ijs* LEO *tamquam* DEVS *colitur; Ægyptique pars aliqua (Præfecturam ipsi vocant) eius cognomento* LEONTOPOLITES, *alia*

Pighius lib. de anni partib.

Plinius l.10. c.3.

In Octauio.

Apologetic. c.16.

Lib.6. aduersus Gentes.

Apud Euseb. l.3. de Præpar. c.4.

Busirites à boue; alia Cynopolites à cane nuncupatur. Horapollo de Leone: *Caput magnum habet hoc animal, & pupillas quidem* IGNITAS, *faciem verò rotundam, & circumquaque* RADIORVM *more sparsos pilos ad* SOLIS *similitudinem. Vnde & sub solio* HORI, *hoc est* SOLIS, LEONES *supponunt, huius animantis cum* DEO, *vtpote* SOLE, *similitudinem maximam monstrantes.*

L.1.Hieroglyph. cap.17.

Macrob. lib.1.Saturnal.

Adhæc, *Ægyptij animal in* ZODIACO *consecrauere, eâ cæli parte, quâ maximè annuo cursu* SOL *valido efferuet calore;* LEONISQVE *inibi signum,* DOMICILIVM SOLIS *appellant, quia id animal videtur ex naturâ* SOLIS *substantiam deducere: primumque impetu & calore præstat animal, vti præstat* SOL *sidera: validusque est* LEO *pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris. Æquè* SOLIS *vis primâ parte ad meridiem increscit, vel primâ parte anni, à vere in æstatem: mox elanguescens deducitur vel ad Occasum, qui diei, vel ad hiemem, quæ anni pars videtur inferior. Idemque oculis patentibus atque igneis cernitur semper, vt* SOL *patenti igneoque oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili cernit.*

GEMMA 29.

Anno Christi 120.n.13

Ceterùm quòd in auerso Gemmæ 29. habeatur ABRAXAS ἀντεστρόμορφος, ad plantas pedum vsque portentosis nominibus inscriptus; *inde quoque,* inquit Baronius, *euidentius deducitur argumentum, eamdem esse id genus imaginum, quas solerent ijdem Basilidis sectatores effingere. Nam Epiphanius hæc de eodem Basilide & numero, ex eius sententiâ, nominis* ABRASAX, *ait: Deinde hinc, inquit, & homo habet trecenta sexaginta quinque membra, & vnicuique Virtutum attribuitur vnum membrum. Hæc cùm Basilides diceret; eâdem ratione factum apparet, vt in eiusdem imaginis diuersis corporis membris diuersa nomina earumdem Virtutum*

tum habeantur inscripta; illa nimirum, quibus opus habere videretur, qui gestabat imaginem: cùm alioqui impossibile esset in tam arcto spatio omnia trecenta illa & sexaginta quinque nomina exarari. Cetera verò, vt quòd alterâ manu clypeum, bidentem alterâ tenere videatur imago, quodque virga super caput extet apposita, remanent prorsus obscura, quòd non omnia secreta Basilidis Catholicis innotuerint.

Gemmam, in quâ homo capite leonino gestans situlam, retulit Macarius ad ABRAXAM Isiacum, in cuius sacris situla gestabatur. Extat non multum absimilis imago apud V. C. Albertum Rubenium, in lapide magnete, eamque Mercurio adscribendam monere videtur ipsa dictio ΘΩΥΘ, quæ prima est inscriptionis auersæ. Cicero agens de Naturâ Deorum, & multiplici Mercurio: *Quintus, quem colunt Pheneatæ, qui & Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptijs leges & litteras tradidisse. Hunc Ægyptij* THOYTH *appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Sanchuniatho, vetustissimus Auctor, Iliacis temporibus vel antiquior, vel æqualis, cuiusque opera Philo, non Hebræus ille, sed Byblius, ex Phœnicum idiomate Græcam in linguam transtulit, *cùm operam in rerum plurimarum studio posuisset, cumque Gentium omnium historiam iam vsque à primâ vniuersi molitione nosse vehementer optaret, præcipuam quamdam in peruestigandis* TAAVTI *rebus diligentiam adhibuit; quòd satis intelligeret, omnium, qui lucem hanc aspexerant, eum litteras principem inuenisse, ac scribendorum Commentariorum auctorem fuiße: ab illo autem auspicatus est, quem ab Ægyptijs* Θωύθ, *ab Alexandrinis* THOTH *nominatum, Græci* Ἑρμῆν, *hoc est* MERCVRIVM, *reddidere.*

GEMMA 33.

Lib. 3.

Apud Eusebiũ L. 1. de Præpar. cap. 6.

Ger-

Germanos Theutones ab hoc nomine THOYTH, ſiue THEVTH, vniuerſam appellationem deriuatiuam accepiſſe, multis probat Philippus Cluuerius, oſtenditque eumdem fuiſſe DEVM Germanorum TVISTONEM, Hiſpanorum & Gallorum TEVTATEM, cuius originatione diſcuſsâ porrò infert: *Communem omnium primum fuiſſe vniuerſarum Gentium deum, quòd eius nomen non modò ad Ægyptios, & longiſſimè ab his diſſitos Celtas, ſed ad Græcos quoque atque Latinos peruenerit. Nam Græci idem vocabulum ſuâ linguâ dixere* ΘΕΟΣ, *leui litterarum* ΥΘ *in* ΟΣ *mutatione; quod illi maximè norunt, quibus vera ac germana litteræ* Θ *vis ſatis cognita: vnde etiam primum* Θ *Dores ac Lacones mutarunt in* Σ, *pro* ΘΕΟΣ *dicentes* ΣΕΟΣ. *Sed ijdem Græci idem vocabulum* ΘΕΥΘ, *alijs Dialectis dixere* ΖΕΥΣ, *&* ΔΕΥΣ. *Vnde Latini etiam habuere ſuum vocabulum* DEVS. *Communis igitur hic, atque omnium primus cùm fuerit vniuerſorum mortalium Deus; nullus certè alius fuit, quàm quem ſacrata nobis Moſis oſtendunt monumenta, cæli terræque, & omnium conditarum in ijs rerum Conditorem: quem ſub tribus perſonis* PATRIS, FILII *ac* SPIRITVS SANCTI, *vnum verum æternumque Deum agnoſcimus, ac veneramur.* Hæc ille. Nos eiuſdem magni Dei ſummæ atque vnicæ maieſtati nugas Baſilidianas non componimus, ſed ex inſtituto, vt victimas mactare pergimus. Ac ne longiùs abeamus, ABRAXAS λεοντοκέφαλος inſcribitur in poſtico: ΓΙΓΑΝΤΟΡΗΚΤΑ, id eſt GIGANTVM FRACTOR. Si verum ex mendacijs quærimus, contrario planè ſenſu doctrinæ Baſilidianæ, quâ homines iſti (vt Aſtrologorum hodieque benè multi) confingebant ſibi in naturæ, ac ipſius diuinitatis contemptum, artes falſas, ſpurias atque adulterinas, quarum ope & adminiculo confide-

Lib. 1. de Germaniâ antiquâ c. 9.

Sixtus ab Hemminga Præfat. ad Aſtrologiam refutatã.

confidebant, ac iactabant se cognita habere arcana non solùm inferioris & elementaris huius mundi, atque ipsos etiam inferos solicitare; sed &, gigantum exemplo, cælum ipsum conscendere, cælestiumque omnium consiliorum, & diuinorum conscios & participes fieri.

Libet obiter vanitatem magicam hîc quoque coarguere, quoniam & eiusmodi leonum imagines, gemmæ insculptas, annuloque inclusas, mederi calculosis prodiderunt. Codex MS. de Sculpturis & Virtutibus lapidum, in quo referuntur sigilla Cehel, è bibliothecâ Serenissimæ CHRISTINÆ Reginæ: *Si lapis inuentus fuerit habens in sculpturam* LEONEM, *& super eum* LVNAM *&* STELLAS; *fiat* ANNVLVS *non æneus, opifice non loquente, dum prædictus lapis recluditur in ipso. Qui enim hunc* ANNVLVM *gestauerit,* PETRAM *in renibus vel vesicâ non habebit, & nec dolorem lateris vel renis nullatenus sentiet.* Hoc ne credamus, ipsa promissi vanitas facit, vetat religio ne experiamur; quamquam alioqui proprio experimento iam satis edocti asperrimos cruciatus esse calculorum. *Lib. 3.*

CAPVT VI.

TABVLA IX. X.

ABRAXAS *Harpocrates.*

ASILIDIANOS ſua omnia ad SOLEM retuliſſe, & Loti flos oſtendit, in eorum portentoſis amuletis ſatis frequens, cum Harpocrate inſidente; leone etiam aliquando, & lacerto, SOLIS ſymbolis, quem Porphyrius tradit, à quibuſdam LACERTVM, ab aliis LEONEM appellari. Plinius expenſâ naturâ loti arboris: *Eſt eodem,* inquit, *nomine & herba, & in Ægypto caulis in paluſtrium genere. Recedentibus enim aquis Nili riguis, prouenit ſimilis fabæ, caule folijſque denſâ congerie ſtipatis, breuioribus tantùm gracilioribuſque, cui fructus in capite papaueri ſimilis inciſuris, omniq́ue alio modo, intus grana ſeu milium. Incolæ capita in aceruis putrefaciunt: mox ſeparant lauando, & ſiccata tundunt, eoq́ue pane vtuntur. Mirum eſt, quod præter hæc traditur:* SOLE *occidente* PAPAVERA *ea comprimi, & integi folijs. Ad ortum autem aperiri, donec matureſcant, floſque qui eſt candidus decidat.* Tum de ſcapo ipſo & radice loti: *Hoc amplius in Euphrate tradunt, & ſcapum ipſum, & florem veſperâ mergi vſque in medias noctes, totumq́ue abire in altum, vt ne demiſſâ quidem manu poſſit inueniri. Verti deinde, paulatimq́ue ſubrigi, & ad exortum* SOLIS *emergere extra aquam, ac florem patefacere, atque etiamnum exurgere, vt planè ab aquâ abſit altè.*

GEMMA 35. *cum ſequẽtib.* *Lib.4. de Abſtinẽt.* *L.13.c.* 17. *&* 18.

Lib.4. Theophraſtus: *Qui Lotus vocatur, in planis parte maximâ*

mâ prouenit, cùm rura inundantur: huic natura caulis ſimilis fabæ, & fructus eodem modo, verùm minores gracilioresque. Naſcitur fructus in capite, flos candidus, lilijs foliorum anguſtiâ proximus; fructus multi, ac promiſcuè denſi exeunt. SOLE *occidente ſe comprimunt, caputque integunt mirâ induſtriâ, ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt; idque facit dum caput perficiatur, floreſque defluant.* Miretur hoc, qui non obſeruauerit quotidiano experimento, herbam Heliotropium abeuntem SOLEM intueri ſemper, omnibuſque horis cum eo verti, vel nubilo obumbrante. *Plinius l.2.c.41.*

Digito labiis impreſſo inſidet loto Harpocrates, de quo Plutarchus, Varro, & alij apud Angelum Politianum in Miſcellaneis, quorum hîc ego ſortem faciam ex vſurâ: *Non imperfectum eſſe* DEVM, inquit Plutarchus, *aut* INFANTEM, *aut denique* LEGVMEN *aliquod exiſtimandum, ſed rudis imperfectique ſermonis minimeque articulati Præſidem quemdam potiùs, ac moderatorem. Ex quo etiam* DIGITO LABRA COMPRIMIT, *argumentum* TACITVRNITATIS & SILENTII. Idem in Pythiæ oraculis, *vidit Ægyptios principium ortus* SOLIS *exprimere* PICTO PVERVLO, *qui* LOTO INSIDERET. Marcus autem Varro, libro de Linguâ Latinâ, ita ſcribit: *Cælum & terra, hi dei ijdem, qui Ægyptij Serapis & Iſis, etſi* HARPOCRATES DIGITO *ſignificat vt* TACEAS. De hoc etiam intelligendus Ouidius: *Cap.83.* *Lib.9. Metam.*

Sanctaque Bubaſtis, varijsque coloribus Apis,
Quique premit vocem, DIGITOQVE SILENTIA *ſuadet.*

Hunc igitur ſilentij deum ex Ægyptiis in ſua ſacra tranſtulit Baſilides, & Pythagoricum ſilentium inducens, ſuos, vt eſt in communi prouerbio, Harpocrates eſſe voluit, dum portentoſas fingit fabulas, & arcanarum ineffabiliumque

Niceph. l.4. Hist. Ecclesiast. c.2. L.1. c.23

Tertullian. aduers. Valentinian. cap.1. Augustin. l. de Haresib.

liumque rerum ſcientiam, latentem earum ſenſum, & inuentionem in infinitum extendit; iſtaque ſilentio inuoluenda docet apud Irenæum; nec multos ſcire poſſe hæc, ſed vnum à mille, & duo à myriadibus, ſancta ſilentio magno, ſolâ taciturnitate cæleſtia. Sic & Priſcillianiſtæ (qui ex Marcionis & Baſilidis olim peſte dogma conflatum ſectabantur) *docebant diſcipulos ſuos, vt iuramento interrogati & requiſiti, nihil vmquam reuelarent de illorum doctrinâ: & ad illius doctrinæ occultationem dicebant eſſe licitum periurium. Quapropter hanc ſemper in ore verſabant ſententiam:*

Iura, periura, ſecretum prodere noli.

Gemma 40. Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, claſſe 11. cap.6.

Pænultimi atque vltimi amuleti Harpocratici hanc declarationem adfert doctiſſimus Kircherus: *In primâ*, inquit, *facie* HARPOCRATES *loto inſidens, flagellum ſiniſtrâ tenet, dextrâ ſilentium indicit. Ad radicem loti* LEO *conſpicitur currens cum hac inſcriptione:* ABRACAΞ CICIPIM, *id eſt* ABRAXAS OMNIA CIENS. *Per* LEONEM *Momphta Nilotici incrementi Præſidem intelligunt, quod aptè per ſtellam* SIOTHIS *ſeu* CANICVLÆ *capiti* LEONIS *impoſitam notant; ad ortum enim Caniculæ,* SOLE *in* LEONEM *intrante, fit inundatio Nili, Solari numine Harpocratico flagello omnem Beboniam vim aduſtiuam repellente. Nota hîc* CICIPIM *retrogrado ordine lectum* MIPICIC, *idem eſſe ac matrem Iſidem, ſiue Lunam, quæ in hoc amuleto facilè indigetatur, & Genius Nili & cooperatrix* HARPOCRATIS *ſolaris numinis. In poſticâ verò parte amuletum hæc nomina inſcripta tenet:* ΑΡΧΕΟ ΙΑΩ ΜΕΡΜΕΝΝΗ, *id eſt*, PRINCIPIVM ΙΑΩ OMNIS FECVNDITATIS.

Gemma 41.

Porrò in alio amuleto figura eſt HARPOCRATIS *ſine vllis litteris; in poſticâ tamen parte habetur inſcriptio Ægyptiaca, quæ idem eſt ac* MAGNVS ΙΑΩ.

Cete-

Ceterùm fallitur Salmaſius, vbi ait, Baſilidianos *deum illum, quem vocarunt* Σαβαώθ, *iuuenis ſpecie pinxiße, cacumini herbæ cuiuſdam inſidentem, cum flagello in ſiniſtrâ manu, & alterius digito ad os admoto.* Patet ex dictis hunc non alium eſſe, quàm Abraxam HARPOCRATEM loto inſidentem; neque quidquam ad rem facit inſcriptio CABAΩ, quæ etiam in aliis Abraxis reperitur cum imagine Hecates, & ſoliti monſtri capite galli. Quâ verò formâ Gnoſtici eſſe prædicarent Σαβαώθ, quem IVDÆORVM DEVM appellabant, docet Epiphanius hiſce verbis: *Quod ad* SABAOTH *pertinet, hunc* ASINI *quidam, alij* PORCI *figurâ conſtare cenſent. Ob idque Iudæis, aiunt, ſuillis carnibus interdixerat. Hunc eſſe cæli terræque conditorem, tum eorum, qui conſequuntur, cæleſtium orbium, Angelorumque ſuorum.* Et poſt pauca: *Illud porrò infelices illi ad fabulam adiunxerunt, eidem* SABAOTH *capillos eße muliebres. Quòd ſcilicet vocem illam* SABAOTH *Principis alicuius eſſe nomen arbitrentur, neque illud intelligant, vbicumque ita dicitur: Hæc dicit Dominus Deus* SABAOTH, *non cuiuſpiam id eſſe proprium nomen, ſed prædicando potiùs Numini velut quoddam laudationis vocabulum adhiberi. Quippe Dominus* SABAOTH, *idem Hebraicè quod* EXERCITVVM *ſignificat. Sed iſti furore atque amentiâ perciti, ad Domini ſui iniuriam eum, qui nuſquam eſt, inquirunt, & eum, qui eſt reipsâ, vel ſemetipſos potiùs perdiderunt.*

Lib. de Annis Climactericis.

Hæreſi 26

Eiuſdem originis eſt apud Gentes יהוה צבאות Iehouah Sabaoth, ſeu SABAZII IOVIS nomenclatura; cui qui initiabantur, anguem, in quem mutatus Iuppiter, ſeu draconem per ſinum ducebant. Clemens Alexandrinus: SEBASIORVM *vtique myſteriorum ſymbolum eſt Deus ſinum peruadens.* Arnobius: *Ipſa nouiſſimè ſacra, & ritus initiatio-*

Apud Euſebiũ lib. 2. de Præpar. cap. 3.

Lib. 5.

tiationis ipsius, quibus SABADIIS *nomen est, testimonio esse poterunt veritati, in quibus aureus coluber in sinum demittitur consecratis.* Firmicus denique: SEBASIVM *colentes* IOVEM, *anguem, cùm initiantur, per sinum ducunt.*

Lib.de Errorib. profanæ relig.

CAPVT VII.

TABVLA XI.

ABRAXAS *Bromius Pater, Calix Marcosiorum, Horus, Isis.*

GEMMA 42.

RIMA huius tabulæ Gemmâ Bacchum repræsentari nullus dubito: in eâ siquidem vir coronâ radiatâ caput redimitus, demissâ veste, sinistram cum indice protendit ad litteram x, dextrâ calicem attollit, subiectâ etiam notâ Θ, quæ condemnationem, vt x absolutionem signat. Ac primùm quidem radiis coronatur, quòd Liber Pater, atque Apollo, vnus idemque sit. Vnde Macrobius: *Quæ de* APOLLINE *diximus, possunt etiam de* LIBERO *dicta existimari. Nam Aristoteles, qui Theologumina scripsit,* APOLLINEM *&* LIBERVM PATREM, *vnum eumdemque* DEVM *esse, cùm multis alijs argumentis asseuerat, tum etiam apud Ligyreos ait in Thraciâ esse adytum* LIBERO *consecratum, ex quo redduntur oracula. Sed in hoc adyto vaticinari plurimo mero sumpto, vti apud Clarium, aquâ potâ, effantur oracula. Apud Lacedæmonios etiam in sacris, quæ* APOLLINI *celebrant, Hyacinthia vocantes, hæderâ coronantur* BACCHICO RITV. *Item Bœotij Parnassum montem* APOLLINI *consecratum esse memorantes, simul tamen in eodem &* ORACVLVM DEL-

L.1.Saturnal.

DELPHICVM, *&* SPELVNCAS BACCHICAS *vni Deo consecratas colunt. Vnde &* APOLLINI *&* LIBERO PATRI *in eodem monte res diuina celebratur.* Pergit deinde, & multis argumentis docet, etiam liquidioribus, SOLEM & LIBERVM PATREM eiuſdem numinis habendum.

Indicem porrigit Bacchus verſus notam abſolutionis x; quia, vt Seruius ſatis ridiculè, LIBERI PATRIS *ſacra ad* PVRGATIONEM ANIMÆ *pertinebant: & ſic homines eius myſterijs* PVRGABANTVR, *ſicut vannis frumenta purgantur. Vnde* LIBER, *ab eo quòd* LIBERET, *dictus.* *In I. Georgic.*

Primo aſpectu referebam & alteram Gemmam cum aversâ inſcriptione ΙΑΩ, ad eiuſdem Bacchi cantharum, qui etiam in Bœotiorum nummis argenteis viſitur. Nam, vt Cornelius Labeo apud Macrobium: LIBER PATER *&* SOL Ἰάω *ſignificatur.* Et Epiphanius de Gnoſticis: *Se,* inquit, *vnguento perfundunt, & lauant, &* CONVIVIA *celebrant, &* EBRIETATI *indulgent.* Sed ſuperpoſiti cantharo radij in modum fulminis, additaque hinc inde cornua copiæ me admonuerunt calicis Marcoſiorum, & eius gratiæ ſcilicet, & rerum omnium abundantiæ, quam ab illo ſpondebant, dum magicâ vanitate, etiam de menſâ ſacrâ, ſuas ederent præſtigias, & accumbentibus illuderent; vt apud Plinium Anaxilaus; qui *ſulphur candens in calice nouo, prunâque ſubditâ, circumferens, exardeſcentis repercuſſu pallorem dirum velut defunctorum offundebat conuiuis.* Irenæus & Epiphanius de Marco hæretico, à quo Marcoſiorum ſecta pullulauit: *Anaxilai ſomnia cum eorum, quos Magos vocant, verſutiâ coniungens, atque ijſce præſtigijs & artibus illudens, ſpectatores omnes ac fautores ſuos in ſtuporem admirationemque conuertit: quod ipſum ad hodiernam vſque diem ſectatores illius faciunt.* POCVLA

Gemma 43. *L. 1. Saturnal.* *Hæreſi 26.* *Lib. 35. cap. 15.* *Irenæus lib. 1. c. 8. idemque apud Epiphan. Hæreſi 34.*

VINO

VINO TEMPERATA, *gratiarum actionem simulans, & solemnem precationis formulam longiorem adhibens, purpurea rubráque vt appareant, efficit; adeò vt supernam illam cælestemque gratiam, ad eius inuocationem, suum in illa vasa sanguinem instillare putes, atque adstantium nemo sit, qui non liquorem hunc gustare vehementer appetat, quò eius animum diuina illa, quam Magus implorat, gratia vberrimè perfundat. Præterea mulieribus temperata illa* VASA *porrigens, coram se benedicere iubet. Tum aliud* POCVLVM *eo, cui benedictionem mulier impertijt, longè capacius proferens, & in id è minore illo transfundens, ita præfatur: Illa quæ est ante omnia inexcogitabilis & inenarrabilis gratia adimpleat tuum intus hominem, multiplicet in te agnitionem suam, inseminans granum sinapis in bonam terram. His dictis statim infelicem illam in furorem vertit, & præstigiarum se artificem comprobat. Repentè enim* MAIVS *illud* POCVLVM, *in quod* MINVS *defusum est, sic repletur, vt sese liquor superfundat. Hæc & ijs similia pleraque faciens, compluribus illusit, & secum abduxit.* Clemens Alexandrinus hanc perstringens hæreticorum licentiam promiscuam quidlibet in annulos insculpendi, monet à veris Christianis non rectè geri eiusmodi pocula Gemmis impressa: *Neque enim*, inquit, *Idolorum sunt imprimendæ facies, quibus vel solis attendere prohibitum est. Sed nec ensis vel arcus ijs qui pacem persequuntur; nec* POCVLA *ijs, qui moderati sunt ac temperantes.*

Lib.3. Pædag. cap.11.

GEMMA 44.

HORVM etiam Basilidianum hîc damus cum barbarâ inscriptione ΙΑΩ ϹΑΒΡΑΩ. Repræsentatur cum vpupâ, *quòd summè pius*, inquit Pignorius, *Osiridem parentem à Typhone interemptum vltus fuerit.* Vpupas enim apud Ægyptios censeri scribit Ælianus, quòd in parentes piæ sint. Idemque alibi tradit, vpupam Indorum Regi in deliciis esse,

In Expositione Mensæ Isiacæ. L.10.de Histor. animal. c.17.& l.16.c.5.

esse, & recitat fabellam Brachmanibus familiarem, quæ pietatem in parentes commendet.

Vittis obuoluitur Horus, vt in cunis infantes; quo statu deorum simulacra apud Ægyptios fingi scribit Heliodorus; quo habitu Isidis sacerdotes vsos fuisse testatur Apuleius vbi ait: *Antistites sacrorum proceres illi, qui candido linteamine cinctum pectorale ad vsque vestigia strictim iniecti.* *Lib. 3.* *Lib. 11. Metamorph.*

Idem Horus, SOL etiam est cum aliis plerisque omnibus diis Basilidianis: nam *apud Ægyptios,* inquit Macrobius, APOLLO, *qui est* SOL, HORVS *vocatur: ex quo &* HORÆ *viginti quatuor, quibus dies noxque conficitur, nomen acceperunt, & quatuor tempora, quibus annuus orbis impletur,* HORÆ *vocantur.* *L. 1. Saturnal.*

Vltima huius Tabulæ Gemma, pretiosissimum Serenissimi Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI cimelium, Isidis Apotheosin refert, & triumphum de repudiato Typhone. Iulius Firmicus: *In sacris suis addunt tragica & funesta calamitatis metuendæ certamina. Incestum cum sorore adulteriumque aiunt commissum, & hoc facinus seueris mariti animaduersionibus vindicatum.* ISIS *soror est,* OSIRIS *frater,* TYPHON *maritus. Is cùm comperisset* ISIDEM *vxorem incestis fratris cupiditatibus esse corruptam, occidit* OSIRIN, *artuatimque lacerauit, & per omnes fluminis ripas miseri corporis palpitantia membra proiecit. Isis repudiato* TYPHONE, *vt & fratrem sepeliret & coniugem, adhibuit sibi Nephten sororem sociam, &* ANVBIM *venatorem, cui ideò* CANINVM CAPVT *impositum est, quia lacerati corporis partes artificio* CANIS VESTIGANTIS *inuenit.* Eumdem Osiridem Lactantius & Minutius Felix, Isidis filium (vt infrà in Abraxâ Anubide) Eusebius maritum, fratrem, & filium fuisse scribunt. GEMMA 45. *L. de Errore profanar. relig.*

Vt vt ſit, in imo Gemmæ Iſis perditum Oſiridem lu-get, deque eo veſtigando init conſilium cum Cynoce-phalo ſiſtrato. A tergo eiuſdem Iſidis cribrum eſt, de quo Seruius: *Dicitur* OSIRIDIS *membra à* TYPHONE *dilaniata* ISIS CRIBRO *ſuperpoſuiſſe.* Eam inter & Cynoce-phalum apparent caput angui abſciſſum, & funiculi par-tes compoſitæ in hunc modum ⌐ Plutarchus de eiuſ-modi myſteriis ex fabulâ Oſiridis, Iſidis, Hori & Typho-nis: *Narrant*, inquit, *ſubinde compluribus ad* HORVM *tranſeuntibus, pellicem quoque* TYPHONIS, *nomine Thucridem, ad eum ſe contuliſſe, & ANGVEM, qui eum perſequebatur, ab* HORI *hominibus fuiſſe occiſum, ideoque adhuc* FVNICVLVM *in medium proijci, & conſcindi.*

In I. Georgicor.

Lib. de Iſide & Oſiride.

In medio Gemmæ epulæ ſunt in pompâ Iſidis celebra-ri ſolitæ, quas Apuleius vocat *Religionis amplæ* SVAVES EPVLAS, *&* FACETA CONVIVIA.

Lib. 11. Metam.

A dextris accumbentium ciſta eſt, non illa *ſecretorum capax, & penitus celans operta magnificæ religionis*; ſed in quam Oſiris incluſus Typhonis inſidiis, & abiectus in flumen. Narrant ſiquidem *metitum furtim* TYPHONEM *corpus* OSIRIDIS, *ad magnitudinem eius* ARCAM *apparaſſe elegantem exacteque ornatam, eamque in* CONVIVIVM *intuliſſe. Quam vbi conuiuæ cum voluptate atque admiratione ſpectaſſent, per iocum promiſiſſe* TYPHONEM *ſe dono* ARCAM *huic daturum, qui incluſus quantitatem eius exæquaret. Cùm omnes periculum feciſſent, neque cuiquam quadraret,* OSIRIM *in eam ingreſſum decubuiſſe. Ibi eos, qui intererant, accurriſſe, & operculum* ARCÆ *inieciſſe, & quà clauis externè, quà liquido plumbo immiſſo cùm obfirmaſſent, ad Nilum detuliſſe, ac in mare demiſiſſe per Taxiticum oſtium, vbi guſtatus à* LEPIDOTO, *ſiue* SQVAMEO, PHAGRO, *&* OXVRYNCHO *piſci-*

Apuleius ibid.

Plutarchus lib. de Iſide, & Oſiride

piſcibus, quos præ alijs execrantur Ægyptij. Vnde piſcis viſitur à ſiniſtris eorumdem accumbentium, atque etiam leo, reiectus ab Horo in inquiſitione Oſiridis: *Ferunt,* inquit Plutarchus, OSIRIDEM HORO *ab inferis præſtò* *Ibid.*
adfuiſſe, eumque ad prælium inſtituiſſe, atque exercuiſſe; percunctatum etiam fuiſſe, quid pulcherrimum putaret. Cumque reſpondiſſet HORVS: *Vlciſci patrem & matrem iniuriâ affectos; vlteriùs quæſiuiſſe, quodnam animal ad pugnam eunti cenſeret vtilius. Cùm* EQVVM *reſpondiſſet* HORVS, *miratum fuiſſe, & in dubium vocaſſe, quòd non* LEONEM *potiùs quàm* EQVVM *dixiſſet: reſpondiſſe* HORVM, *eſſe* LEONEM *vtilem indigenti auxilio,* EQVVM *autem facere ad inſtandum hoſti, eumque interficiendum. His auditis delectatum* OSIRIM *fuiſſe, vt qui ſatis inſtructum ad pugnam* HORVM *ſentiret.* Meminit & Apuleius *Cymbij anſati,* vbi de Pompâ Iſidis, *Lib. 11.*
& *vaſculi in modum papillæ rotundati, de quo lacte libabant;* *Metam.*
quæ duo etiam in Gemmâ videre eſt.

Sub menſâ aſpis, tripus, & gallus. Ac de ASPIDE quidem idem Apuleius: *Inſurgebat* ASPIS, *caput extollens arduum, ceruicibus latè tumeſcentibus.* Per tripodem verò Suidas ſignificari ait triplicem *temporis præteriti, præſen-* *In Τρίπους.*
tis & futuri differentiam. Pulcherrimo ſymbolo ipſius Iſidis, quam Apuleius vocat *Matrem ſiderum, Parentem temporum, Sæculorum progeniem initialem.* Gallum denique huic emblemati ſymbolico adhibitum fuiſſe reor, quòd hilares haſce cæremonias & feſtiua ſpectacula auſpicarentur ab ortu Solis, cui gallinaceus ſacer. Iterùm Apuleius: *Noctis atræ fugato nubilo* SOL EXVRGIT *aureus, & ecce diſcurſu religioſo, ac prorſus triumphali, turbulæ complent totas plateas.*

In ſummo Gemmæ ſedet Iſis velut conſecrata, expanſis brachiis, pedibus calcans Typhona, iamq́ue

Auienus. *Digna* POLI CONSORS, *& cura* LATRANTIS ANVBIS.

Accurrunt hinc inde equites duo, &, luctu in lætitiam mutato, ſigna geſtantes.

Poſtremùm ad amuleti huius Iſiaci vanitatem commendandam ſcribit Diodorus, ISIDEM *plurium inuentricem ad morbos medicamentorum, & medicinæ arti admodum contuliſſe; eamq́ue* IMMORTALITATE *quoque potitam gaudere hominum cultu, inq́ue eorum* VALETVDINE *præcipuè verſari. Quin etiam in ſomnis opitulatur palàm eis, quos cenſuerit dignos, tum oſtendens ſuum* NVMEN, *tum erga* GENTES CVRANDAS *munificentiam. Signa horum eſſe dicunt non Græcas fabellas, ſed* OPERA CERTA: *omnis enim fermè orbis* HANC DEAM *colit propter manifeſtas eius* MORBORVM CVRAS. *Etenim in ſomnis illam dicunt non rectè valentium* MORBIS AVXILIA *præbere; & qui eius monitis obtemperent, præter opinionem curari, etiam quorum Medici ſalutem deſperarint. Viſu quoque, aut aliâ corporis parte debiles, eius deæ numen implorantes, in priſtinam valetudinem reſtituuntur.* Quibus adiungit Pignorius nummum æreum Claudij Imperatoris, in quo Iſis cum ſiſtro & ſitulâ inſcribitur: SALVS AVG. Tales miſeris offucias obtrudebat diabolus.

Lib. 1.

In Expoſitione Menſæ Iſiacæ.

CAPVT

CAPVT VIII.

TABVLA XII. XIII.

ABRAXAS Κυνοκέφαλος, Ἄνουβις, Ἑρμάνουβις, *siue Mercurius: sacrum Mithriacum, Sole Arietem permeare incipiente.*

De Mercurio scribit Lucianus, posteaquam Isidi in Ægyptum trananti præiuisset, ex adolescente Κυνοπρόσωπον factum. *Tradunt autem* (Diodori verba sunt) *Osiridem Ægypti Regem, regno constituto, rerumque omnium curâ Isidi vxori permissâ, tradidisse ei* MERCVRIVM, *cuius consilio, quoniam prudentiâ videretur excellere inter amicos, vteretur.* Idem posteà: *Deum, qui apud eos* ANVBIS *vocatur,* CAPITE *fingunt* CANINO, *significantes* CVSTODEM *corporis Osiridis atque Isidis fuisse. Quidam asserunt, Isidis canes, quo tempore Osiris quæsitus est, & feras & obuios omnes amouentes, vnà Osiridis corpus inuestigasse. Ideoque in festis Isidis præire canes pompam, veteri more antiquam erga canes gratiam ostentante.* Eusebius de animalium apud Ægyptios consecratione: *Sunt qui tertiam eiusmodi cultus causam proferant, vtilitatem eam, quam ex hoc animantium genere perciperent, canes vsui cùm ad venationem, tum ad custodiam hominibus esse; quam ob causam deum illum, quem* ANVBIM *nominant,* CANINO *esse* CAPITE, *vt eum Osiridis & Isidis Prætorianum fuisse militem significent. Quamquam non desunt, qui velint Isidem, quo tempore Osirin quæreret, præeuntes secum duxisse canes, qui feras, &*

In Dialogis Marinor.

L.1.c.2.

L.2.c.4.

Lib. 2. de Præpar. Euangel. cap.1.

obuium quemque summouerent. Seruius ad illa Virgilij:
Lib.8. Æneid. *Omnigenumq́;* DEVM MONSTRA, *&* LATRATOR ANVBIS: *Quia*, inquit, *capite* CANINO *fingitur, hunc volunt esse* MERCVRIVM, *ideò quia nihil est cane sagacius.* Hinc Plutarcho Ἄνουβις, & Ἑρμάνουβις, quamquam vnum ab altero distinguat. Mercurium porrò eumdem esse atque Apollinem siue Solem, *vel hinc apparet*, inquit Macrobius, *quòd apud multas gentes stella* MERCVRII *ad* APOLLINIS *nomen refertur. Et quòd* APOLLO *Musis præsidet*, MERCVRIVS *sermonem, quòd est musarum munus, impertit. Præter hæc quoque* MERCVRIVM *pro* SOLE *censeri multa documenta sunt. Primùm, quòd simulacra* MERCVRII *pennatis alis adornantur; quæ res monstrat* SOLIS *velocitatem. Nam quia mentis potentem* MERCVRIVM *credimus, appellatumq́ue ita intelligimus* ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν, & SOL *mundi mens est (summa autem est velocitas mentis, vt ait Homerus,* ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα*) ideò pennis* MERCVRIVS, *quasi ipsâ naturâ* SOLIS *ornatur. Hoc argumentum lucidiùs Ægyptij absoluunt, ipsius* SOLIS *simulacra pennata fingentes, quibus color apud illos non vnus est. Alterum enim cæruleâ specie, alterum clarâ fingunt. Ex his clarum Superum, & cæruleum Inferum vocant. Inferi autem nomen* SOLI *datur, cùm inferiore hemisphærio, id est hiemalibus signis, cursum suum peragit: Superi, cùm partem Zodiaci ambit æstiuam. Eadem circa* MERCVRIVM *sub aliâ fabulâ fictio est, cùm inter superos & inferos deos administer ac nuntius existimatur.*

Lib.de Iside & Osiride.

Lib.1. Saturnal.

Sed iam ad singula amuleta propiùs accedamus, cuiusmodi nonnulla, vtique in Gemmis, & mundo muliebri, Cleopatram habuisse docet Prudentius, vbi canit:

Lib.2. contra Symmac.

Quasdam victa dedit CAPITIS *Cleopatra* CANINI
Effigies.

Pri-

Primum *etsi Gnosticorum appareat*, inquit Kircherus, *Ægyptiacum tamen esse, litteræ Coptæ, quibus inter Hieroglyphica similes passim reperiuntur, clarè ostendunt: accedit, quòd Gnostici nihil non ab Ægyptijs desumpserint*. Duæ nimirum, notante Salmasio, præcipuè linguæ ad hæc τελέσματα *videbantur quasi sacræ & legitimæ, per quas aliqua efficacia imprimi crederetur consecrationibus earum sermone conceptis & scriptis, Ægyptiaca nempe & Assyria, siue Chaldaica, vt Iamblicus docet in Epistolâ ad Porphyrium. Rationem huius rei addit, quia sacrarum Gentium (quales Ægyptiaca & Assyria censitæ olim fuere) sacram quoque, & sacris conuenientem dialectum voluerunt. Placitus ergo dijs eorum sermo, &* συγγενὴς, *quia primæ eo sermone Gentes deorum appellationes & cultus hominibus prodiderunt.* GEMMA 46. *Prodromi Copti c. vltimo. Lib de Annis Climactéric.*

Altera Gemma quantiuis pretij, Trochus est è Calcedonio, cum imagine Cynocephali Isiaci. Forma est hexagona, angulis in cuspidem desinentibus, quâ crystallos ab ortu, & ipsâ naturâ perpetuò oriri, nec vmquam aliter, multis docet Andreas Cæsalpinus libro de Metallicis; ostenditque flecti in cuspidem latera deficiente materiâ; quæ cùm purior quoque sit, & magis constringitur, & clarior apparet. Omnino, vt in hac Gemmâ, quam ob oculos habuisse videri possit Plinius, vbi de adamante Indico: *Quadam*, inquit, CRYSTALLI *cognatione, colore translucido non differt, & laterum* SEXANGVLO LÆVORE TVRBINATVS *in* MVCRONEM. Hinc & Solino *Crystallus* SEXANGVLATA. Iam verò apud Poëtas crebra mentio rhombi seu turbinis, qui in sacris magicis voluebatur à veneficis. Horatius in Canidiam: GEMMA 47. *L.37.c.4. Cap.36.*

Iamiam efficaci do manus scientiæ
Supplex, & oro regna per Proserpinæ,

Per

Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atque libros carminum, valentium
Refixa cælo deuocare ſidera,
Canidia, parce VOCIBVS *tandem* SACRIS,
Citumq́ue retrò ſolue, ſolue TVRBINEM.

Lib.9. Epigr.30 Et Martialis:

Quæ nunc THESSALICO *Lunam deducere* RHOMBO,
Quæ ſciet hos illos vendere lena toros?

Rhombum eiuſmodi etiam TROCHVM appellari ait Interpres Theocriti. Sed hanc gemmam luſoriam fuiſſe, & ad iactum aleæ digitis circumactam, facit vt exiſtimem imago vni laterum impreſſa, quæ Cynocephalum Iſidis exhibet, ſubſcriptis characteribus, humi inſidentem, opem extremam implorantis habitu, aperto ad planctum pectore, velato capite, vt in luctu, de quo Minucius Felix in Octauio: *Iſis perditum filium cum* CYNOCEPHALO SVO, *& caluis ſacerdotibus luget, plangit, inquirit: & Iſiaci miſeri cedunt pectora, & dolorem infeliciſſimæ matris imitantur: mox inuento paruulo gaudet Iſis, exultant ſacerdotes,* CYNOCEPHALVS *inuentor gloriatur, nec deſinunt annis omnibus vel perdere quod inueniunt, vel inuenire quod perdunt. Nónne ridiculum eſt vel lugere quod colas, vel colere*
L.1.c.21 *quod lugeas?* Lactantius: *Iſidis Ægyptia ſacra ſunt, quatenus filium paruulum vel perdiderit, vel inuenerit. Nam primò ſacerdotes eius deglabrato corpore ſua pectora tundunt; lamentantur, ſicut ipſa, cùm perdidit, fecerat. Deinde puer producitur quaſi inuentus, & in lætitiam luctus ille mutatur.* Hoc idem ferè accidit in aleæ ludo, qui etiam in ſacris, præſertim Ægyptiacis, vſurpabatur; vt nimirum dum illa iacitur, vel lugere cogaris quòd perdideris, vel habito Cynocephalo, ſeu quæſito vultu tali, cum eo exultare, de

de lucro tibi gratulari, in eos denique plausus & voces erumpere,

—— populus quas clamat, Osiri *Iuuen.*

Inuento, felici sagacitate Cynocephali. Plautus: *Pueri* *Satyr.8.*
PLAVDITE, *& mihi* OB IACTVM *cantharo mulsum date.* *Actu 5.* *Asinaria* *Sc.2.*
Apud Romanos nonnumquam; *talis iactatis, vt quisque* *Sueto-*
CANEM *aut senionem miserat, in singulos talos singulum* *nius in*
denarium conferebat; quos tollebat vniuersos, qui Venerem *August.*
iecerat. Hinc *damnosi* CANES Ouidio, itidemque Proper- *Lib.2.de*
tio, cui & Veneris talus secundus: *Arte.*

Me quoque per TALOS *Venerem quærente* SECVNDOS, *Lib. 4.*
Semper DAMNOSI *subsiliere* CANES. *Eleg.9.*

Contrà ac Ægyptiis accidit, apud quos Cynocephali vultus fortunatissimus. Et verò de tali exercitatione in ipsis sacris Pausanias: *Quà ad mare descenditur, amnis est* *Lib.7.in*
Buraicus nomine. In proximâ speluncâ non vtique magnum *Achaicis*
Herculis signum, Buraico & ipsi cognomen: Oraculi SORTES *capiuntur ex tabulâ per* TALOS. *Qui consultum venêre, precatione ad signum peractâ, votisque nuncupatis,* TALOS *ex eâ, quæ in promptu est, copiâ iaciunt quatuor super mensam. Inscripti sunt certis notis* TALI *singuli: earum illi notarum interpretationem in tabulâ, similitudinem secuti, requirunt.* Apuleius de Pompâ Isidis: *Gaudio delibuti populares,* *Lib.11.*
TALOS, *verbenas, corollas ferentes, exosculatis vestigijs deæ,* *Metam.*
quæ gradibus hærebat argento formata, ad suos descendunt lares. Clemens Alexandrinus de vsu arcano & sacro non tantùm tali, sed etiam trochi, rhombi ac turbinis, vbi de mysteriis Bacchi apud Eusebium: *Non inutile fuerit* *Lib.2. de*
ARCANI SACRI *symbola, inutilia licet, hoc loco subijcere,* *Præpar.*
vt omnium iudicio sensibusque damnentur. Sunt hæc: Ἀστρά- *Euang.*
γαλος, Σφαῖρα, Στρόβιλος, Μῆλα, Ῥόμβος, Ἔσοπτρον, Πόκος. *cap.3.*

TALVS, *pila*, TROCHVS, *poma*, TVRBO, *ſpeculum*, *vellus.* Idem ſuprà: *Iam verò & Ægyptiorum penetralia, & manium apud Hetruſcos vaticinationes in tenebris iaceant: veſanæ profectò illæ ſunt infidelium hominum fallendi artes, & comparatæ ad puram putamque fraudem, quaſi* ALEÆ *&* SORTIS *officinæ.* Acutè, vt ſolet, Firmicus: *O miſer homo,* INVENISSE *te neſcio quid gaudes, cùm animam tuam ex* ISTIS SACRIS *per annos ſingulos perdas. Nihil illic inuenis niſi* SIMVLACRVM *quod ipſe poſuiſti, niſi quòd iterùm aut quæras, aut lugeas. Quære potiùs ſpem ſalutis, quære exordium lucis, quære quod te ſummo Deo aut commendet, aut reddat. Et cùm veram viam ſalutis inueneris*, GAVDE, *& tunc erectâ ſermonis libertate* PROCLAMA: Εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν, *cùm ab his calamitatibus poſt pœnitentiam tuam ſummi Dei fueris indulgentiâ liberatus.*

Lib. de Error. Profan. religion.

GEMMA 48. In tertio huius tabulæ amuleto ſedet Anubis, quem adorat homo nudus & proſtratus, interpoſito fulmine triſulco, & ſuppoſito cancro. De hoc portentoſo ſimulacro eiuſque cultu Iuuenalis:

Satyr. 15. *Oppida tota* CANEM *venerantur.*

L. 1. Carminum. Et Sedulius:

Quis furor eſt? quæ tanta animos dementia ludit?
Vt volucrem, turpemque bouem, tortumque draconem,
Semihominemque CANEM SVPPLEX HOMO PRONVS ADORET?

Certè Gnoſtici Baſilidiani nudi, vt Gemma exhibet, ac manibus pollutione ſuâ contaminatis orabant. Epiphanius: *Cùm inſaniam in ſeipſis conceperint, imbutis manibus turpitudinis ſuæ ſurgunt, & manus ſuas inquinatas habentes,* NVDI TOTO CORPORE PRECANTVR. Kircherus ſcribit, eſſe *Taliſma aſtrologicum*, SOLE *in* CANCRO *conſtituto inciſum*

Hæreſi 26 Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, claſſe 11. cap. 6.

ſum horâ IOVIS , *quo ſubtilitatem intellectus & honores geſtantes, illud ſe impetrare à* MERCVRIO *&* IOVE *putabant.*

De ſequenti Gemmâ, quæ eſt prima tabulæ XIII. idem Kircherus: *Taliſma, ſeu camæa eſt* ANVBIDIS, *dextrâ baculum* κειόμορφον, *ſiniſtrâ enſem portans, &* MERCVRIO *dedicatum eſt, quo & fecunditatem & malorum profligationem ſibi ſpondebant.* GEMMA 50.

Amuleti 51. ſchema eidem Kirchero OSIRIS *eſt* Ἱερακόμορφος, *calathum in capite portans, manu dextrâ baculum cucucomorphum cum lituo & gnomone, ſiniſtrâ crucem anſatam in formam bifurcatam geſtans, & notat* SOLARE *numen per* ACCIPITRINVM *caput ſignificatum.* Sed huic viri doctiſſimi interpretationi repugnat αὐτοψία, quæ & ſubiectâ non multùm abſimili Gemmâ Rubenianâ confirmatur. GEMMA 51. GEMMA 53.

Anubim item videre eſt ringentem, reticulatâ ad pectus veſte, cetera ſindone tectum, & cum ſitulâ, quæ in ſacris Iſidis geſtabatur. Lucianus in Deorum Concilio: *Hæc omnia adhuc mediocria, & aliquo modo ferenda ſunt: ceterùm tu, ô* CANINO RICTV *hyans Ægyptie, qui* SYNDONE *amictus es, quiſnam eſſe gloriaris, ô optime, aut quomodo* DEVS *eſſe contendis* LATRANDO? Idem in deâ Syriâ: VAS *vnuſquiſq; aquâ repletum* PORTAT, *idq; cerâ obſignatur.* GEMMA 52.

De penultimo Cynocephalo, Fortunius Licetus: *Profectò qui pingitur in ſchemate* CYNOCEPHALVS, *dextrâ manu caduceum, ſiniſtrâ gerens palmæ ramum viridem,* ANVBIS *eſt, Ægyptiorum Rex, ob rectè gubernatam Rempublicam à ſubditis inter deos relatus, & eâ formâ cultus* MERCVRIVS. Sed malè edita fuerit Gemma, in cuius archetypo haud dubiè læuâ caduceum, dextrâ palmam geſſerit Mercurius, & qualis apud Apuleium: *Attollit* CANIS *ceruι-* GEMMA 54. *Lib. de Gemmis Annularib. c. 106* *Lib. 11. Metam.*

ceruices arduas ANVBIS, LÆVA CADVCEVM *ferens*, DEXTRA PALMAM *virentem quatiens*. Macrobius de caduceo eiusdem Mercurij : *In Mercurio*, inquit, SOLEM COLI *etiam ex* CADVCEO *claret*, *quòd Ægyptij in specie draconum maris & feminæ coniunctorum figurauerint Mercurio consecrandum. Hi dracones parte mediâ voluminis sui inuicem in nodum, quem vocant Herculis, obligantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum, pressis osculis ambitum circuli iungunt; & postmodum caudæ reuocantur ad capulum caducei, ornaturque alijs ex eâdem capuli parte nascentibus. Argumentum caducei ad genituram quoque hominum, quæ Genesis appellatur, Ægyptij protendunt, deos præstites homini nascenti quatuor adesse memorantes*, δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, ἀνάγκην. *Et duos priores* SOLEM & LVNAM *intelligi volunt*, *quòd* SOL *auctor spiritus caloris ac luminis*, *humanæ vitæ genitor & custos est*; *& ideò nascentis Dæmon*, *id est Deus creditur*. LVNA τύχη, *quia corporum præsul est*, *quæ fortuitorum varietate iactantur*. *Amor osculo signatur*, *Necessitas nodo*.

Lib. 1. Saturnal.

GEMMA 55. Gemmam vltimam retulit etiam Kircherus ex Pignorio, atque ita interpretatus est: *Figura humana*, *duobus capitibus* CANINIS, *palmam in manu dextrâ tenens*, *stellis circumdata*, *infra quam veluti homo è tumulo surgens conspicitur*. *Quo quidem nihil aliud indigetatur*, *nisi* ANVBIS, *seu* MERCVRIVS, *teste Plutarcho*, *vtriusque horizontis*, *inferi & superi*, *custos*; *ac proinde* DVOBVS *capitibus* CANINIS *pingitur*. *Hic idem animarum ex inferis reductor à Diodoro describitur*; *hinc palmam victoriæ symbolum gestat*, *& flammam*, *quâ indicatur animas à pœnis persolutis apud inferos*, *singulas sphæris & stellis mox inuehendas*. Additque huic amuleto simile esse illud, quod nos numero 49. exhibemus, in quo Mercurius Κυνόμορφος biceps, cum duabus

GEMMA 49.

figuris

figuris ſupra canales binos vaſis Nilotici. Sed non animaduertit vir alioqui perſpicaciſſimus, figuræ humanæ, quam dicit eſſe duobus capitibus caninis, alterum caput humanum eſſe, alterum dumtaxat caninum ab huius ceruicibus prodiens. Præterea nihil adfert de cultro, ſeu gladiolo, qui velut obijcitur gutturi ſurgentis è tumulo. Quocircà ſi mihi liceat ſcripſiſſe quæ in mentem veniunt, non diſſimulabo exiſtimare me, hanc gemmam nihil aliud eſſe, quàm imaginem quamdam ſacri Mithriaci, & Solis Arietem permeare incipientis; vnde & illi à fronte cornua naſcentia. Nam in Mercurio Solem coli, imò Mercurium eumdem eſſe atque Apollinem, iam ex Macrobio docuimus; nec flammam, ſed aſpergillum, quale in nummis inter inſignia Pontificatus, geſtare videtur mithras. Et Tertullianus, Lampridius, Suidas, alijque memorant, intinctos aquâ Mithræ initiandos: mimicum etiam referunt eorumdem martyrium, redemptionem coronæ ſub gladio, eamdem coronam oblatam ac reiectam interpoſito item gladio. Quæ omnia tam appoſitè, tam accommodatè refert & hæc Gemma, vt magni interſit eam intueri attentiùs; cùm nihil ad maiorem lucem illis ſcriptoribus faciendam adferri poſſit, niſi quis moroſior coronam pro palmâ deſideret, perinde ac ſi vtrumque non ſoleret vſurpari pro ſymbolo victoriæ, quam Mithras expectare iubebat ficto illo martyrio milites ſuos initiatos. Iulianus Imperator de Sole, cùm in Arietem intrat, animas ſurſum euehente, vt in Gemmâ, deque illius eiuſmodi arcanis ſacris: *Quòd*, inquit, *à terrâ* *Orat. 5.* SOL *trahat omnia, quòd ea velut fomento quodam & admirabili calore ſuſcitet ac vegetet, cùm, vt opinor, ad exquiſitam ſubtilitatem ſegregando excernendóque corpora producit;*

tum quòd ea, quæ deorſum vergunt, attollat ac ſubleuet, ex ijs occultarum illius virium argumenta capere licet. Nam qui corporeo calore talia in corporibus efficit, nónne per arcanam, corporiſque prorſus expertem, ac diuinam ſinceramque radijs illius inſidentem naturam, multò magis ad ſe FELICES ANIMAS *attrahet & extollet? Quocircà cùm ex ijs, quæ dicta ſunt hactenus, conſtet, lumen iſtud dijs immortalibus, ijſque qui* ATTOLLERE *ſeſe cupiunt, eſſe cognatum; idem verò hoc in mundo noſtro creſcere tum ſoleat, & dies eſſe nocte longior, quando* ARIETEM *permeare* SOL *rex incipit: vnà illud oſtendimus, eiuſdem Dei radios vim quamdam habere* SVBVEHENDI, *non manifeſtâ ſolùm efficacitate, ſed etiam occultâ: quâ quidem* INNVMERABILES ANIMÆ IN SVBLIME PROVECTÆ *ſunt, ſplendidiſſimum è ſenſibus,* SOLIQVE *maximè ſimilem ſecutæ. Iam verò ſi arcana illa & myſtica perſequi velim, quæ circa ſeptem radijs inſignem deum Chaldæus celebrauit, vt per illum* ANIMAS IN SVBLIME *prouehat, obſcura quædam eloquar, & in vulgus ignota maximè; tametſi beatis illis hominibus, qui Theurgicis ſacris operantur, probè ſint cognita. Ideò hæc in præſenti ſilentio præteribo.* Tertullianus de aquæ intinctione, & ficto martyrio in eiuſmodi ſacris: TINGIT *& ipſe* [diabolus] *quoſdam vtique credentes & fideles ſuos; expiationes delictorum* DE LAVACRO *repromittit, & ſic* INITIAT MITHRÆ, *ſignat illic in frontibus* MILITES SVOS, *celebrat & panis oblationem, &* IMAGINEM RESVRRECTIONIS *inducit, &* SVB GLADIO *redimit* CORONAM. Idem alibi de Mithræ milite: *Cùm initiatur in ſpelæo, in caſtris nempe tenebrarum, coronam* INTERPOSITO GLADIO *ſibi oblatam quaſi mimum martyrij, dehinc capiti ſuo accommodatam, monetur obuiâ manu capite depellere.*

Lib. de Præſcriptionib.

Lib. de Coronâ Militis

Ritu

Ritu haud absimili, quamquam magis serio, apud Liuium: *Admouebatur altaribus* MILES, *magis vt* VICTIMA *quàm vt sacri particeps; adigebaturque iureiurando, quæ visa auditáque eo in loco essent non enuntiaturum. Dein iurare cogebatur (circumstantibus centurionibus* STRICTIS GLADIIS*) diro quodam carmine, in execrationem capitis familiæque composito, ni isset in prælium quò Imperator duxisset; & si hi, aut ipse ex acie fugisset, aut si quem fugientem vidißet, non extemplò occidißet.* Et apud Ammianum Marcellinum: *Iussi vniuersi in eius* [Iuliani Cæsaris] *iurare nomen,* GLADIIS CERVICIBVS SVIS *admotis, sub execrationibus diris, verbis iurauêre conceptis.* Hinc colligit Io. Iacobus Chifletius parens meus, multisque exemplis ostendit, morem fluxisse, quo hodieque gladius ceruici admouetur tyronis, honore Militiæ initiandi, quod vulgò appellant *La Collée.* Vnde & in Hispaniâ perduellionis reos, vt militaribus insignibus indignos & exautoratos, retrò, & à ceruicibus capite minuunt; alios facinorosos iugulant aduerso ictu, ac minùs infami, quod vocant *Degollar.*

Lib.10.

Lib.21.

Lumine 13. Prærogat. ad Vindicias Hispanicas.

CAPVT

CAPVT IX.

TABVLA XIV.

ABRAXAS *Hecate*, Κερκοπίθηκος, *Serpentarius*.

ABVERVNT & sua Hecateia carmina Basilidiani, quibus deam placarent tricipitem, triuiam, triformem, ac mero dæmonis figmento diuinos honores habitum irent, Magis ipsis deteriores. Iulius Firmicus: *Mulierem* TRIFORMI VVLTV *constituunt*, MONSTROSIS *eam* SERPENTIBVS *illigantes. Quod ideò faciunt, ne ab auctore suo diabolo aliquâ ratione dissentiant; sed vt dea sua* SERPENTIBVS *polluta, maculosis diaboli insignibus adornetur.* Prudentius contra Symmachum:

Lib. de Errore profanar. relig.

Lib. 1.

Si verum quæris, TRIVIÆ *sub nomine dæmon*
Tartareus colitur.

Idyll. 2. Theocriti Scholiastes: Ἑκάτη καλεῖται δᾳδοῦχος, καὶ φωσφόρος. HECATE *dicitur* TÆDIFERA, *&* LVCIFERA. Apud Eusebium:

Lib. 5. de Præpar. cap. 14.

Tetra sit forma HECATES,
LAMPAS *in manu ardeat.*
Et potens vis dæmonum,
Plurimus FLAGRI *sonor.*

Vipereum flagrum appellat Prudentius:

——*putatur*
Agmina VIPEREO *superis inducere* FLAGRO.

Lib. 3. de Præpar. cap. 11. De calatho, quem fert supernè, Porphyrius apud eumdem Eusebium: *Eamdem* [Lunam] *rursus* HECATEN *nominant,*

minant, ob formæ, quam in eâ cernimus, varietatem, cui vis etiam diuerſa reſpondeat. Itaque ſic ea vis triplici formâ figurâque diſtinguitur, vt nouilunium quidem albâ veſte, aureis ſandalijs, FACIBVSQVE SVCCENSIS *repræſentet:* CALATHVS *autem is, quem ipſa geſtat, vbi altiorem in locum ſubuecta iam eſt, frugum maturitatis, quam ijs circa* LVMINIS *incrementum alendis efficit: æreus denique ſandaliorum color, plenilunij ſymbolum habeatur.* Tædas, lampades, flagra etiam viperea, & calathos exhibent allatæ Gemmæ Baſilidianæ, quarum prima extat apud Pignorium, in cuius poſtico Sigalion inſidens loto, cum ſolitâ Baſilidianorum inſcriptione ΙΑΩ CΑΒΑΩ; altera apud Philippum Chifletium Abbatem: vt inde comperta habeamus hæreticorum eiuſmodi cum Magis commercia, quæ perſtrinxit Tertullianus. Nam & eamdem Triuiam in numiſmate æreo, alterâ parte ſolito monſtro Abraxæ inſignito, vidit Macarius; & multis manibus horrificam cerni in veteri item numiſmate æreo penes Ioannem Baptiſtam Altinum, teſtatur Rigaltius. Planè ad præſcriptum ipſius Hecates, quæ de ſuâ imagine, non lapide tantùm, ſed & ebore, auro argentoque effingendâ, ita canit apud Euſebiū:

GEMMA 56.

GEMMA 57.

Lib. de Animâ cap. 57.

In Notis ad Minutium.

Lib. 5. de Præpar. cap. 5.

> *Cui non mortali iucundus in* ÆRE *character,*
> ARGENTOVE *nitens, aut* FVLVO *impreſſus in* AVRO?
> *Cui non chara homini, quæ cælitus ipſa gubernans*
> *Diuerſas hominum ſoleam connectere ſortes?*

Quibus, addit Euſebius, *oſtendunt dæmones, non ipſos modò* CHARACTERES *placere ſibi, verùm etiam ſeſe ijs circumſcribi, ac veluti ſacro domicilio contineri.* Sunt hi characteres & amuleta ſententiæ ſubinde nullâ vi dotatæ, vel temerè vt plurimùm ſculptæ litteræ, quales Epheſiæ, quas ſcripſit Anaxilas apud Athenæum, quemdam in confu-

Ioannes Heurnius lib. 3 Methodi ad Praxim, c. 27

tis ſcutarijs, id eſt minutis coriis, habuiſſe, felicitatem promittentes. De ſimilibus Auctor libri de Sigillis lapi-
L.3.c.17. dum, quem ineptè Camillus Leonardus tribuit Salomoni: *Caput & collum ſculptum in viridi iaſpide ſi inueneris, liga in annulo argenteo vel æreo, feras illud, & nullo modo peribis: & in annulo ſcribe iſtas litteras,* B. B.P.P. N.E.N.A. *& ſaluabitur corpus tuum ab omni infirmitate, & maximè à febre vel hydropiſi; & ad capiendum aues dat magnam gratiam. Et eris rationabilis, & amabilis in omnibus rebus.*
L.10.c.1 *In prælijs ac placidis ſummus eris.* Alexander Trallianus de medicamentis, quæ alligari ſolent aduerſus dolores colicos: *Annulum ferreum accipito, ac circulum ipſius octangulum efficito, atque ita in octangulum inſcribito :* Φεῦγε, φεῦγε, ἰοῦ χολὴ, ἡ κορύδαλος ἐζήτει. *hoc eſt, Fuge, fuge, heu bilis, alauda quærebat. Subiectam autem figuram in annuli caput ſcribito* [figure]. *Huius magnam habui experientiam, ac abſurdum putaui tantum medicamentum, naturali vi colico aduerſum, non vobis tradere. Paretur autem præfiguratus annulus decimo ſeptimo, aut vigeſimo*
Cap.29. *primo die Lunæ.* Ad eumdem morbum Marcellus: *Scribere debes in laminâ aureâ de graphio aureo infrà ſcriptos characteres Lunâ primâ vigeſimâ, & laminam ipſam mittere intra tubulum aureum, & deſuper operire, vel inuoluere tubulum ipſum pelle caprinâ, & caprinâ corrigiâ ligare in pede dextro, ſi dextra pars corporis colo laborabit, aut in ſiniſtrâ, ſi ibi cauſa fuerit, habere debebit. Hi ſunt characteres ſcribendi in aureâ laminâ:*

L ★ M Θ R I A.

L ★ M Θ R I A.

L ★ M Θ R I A.

Ioannes Heurnius lib.3. Methodi ad Praxim, c.27 Mera dæmonomagia, quæ à verbis aut characteribus nullam potentiam ſortiri poteſt. Eſt enim gentis à Deo auer-

ſæ

ſæ ſuperſtitio, quam explodens Euſebius: *Quid tandem,* inquit, *homines ad aliquem huius vitæ fructum ex maleficis præſtigijs auferre poſſunt? quidnam Deo gratum habeat vecors & ſtolida inanium ſimulacrorum ſuperſtitio? Cuiuſnam porrò diuinæ poteſtatis imagines cenſeri debeant, effigies hoc genere configurationis expreſſæ? An non colendæ Philoſophiæ potiùs, quàm Magicarum & prohibitarum artium ſtudia conſectandi auctores illos atque hortatores eſſe oportuit? cùm præſertim vitæ ratio ex virtutis ac philoſophiæ præceptis inſtituta ad benè beatéque viuendum ſatis eſſe poſſit.* *Lib. 5. de Præpar. cap. 34.*

Simium quoque adorarunt Veteres illi veræ religionis ignoratione occæcati, caudatumque illum, quem adeò Cercopithecum appellabant. Lucianus in Deorum Concilio: *Pudet me ciconias percenſere, &* SIMIAS, *& hircos, atque his longè abſurdiora, quæ neſcio quo modo ex Ægypto vſque in cælum aſcenderunt.* Idem de Sacrificiis: *Si in Ægyptum proficiſcaris, ibi demum, ibi videbis permulta religioſa planèque cælo digna: puta Iouem arietino vultu; Mercurium verò illum optimum facie caninâ; Panem verò totum hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, alium etiam* SIMIAM. Hinc Iuuenalis:

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens *Satyr. 15*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibim.
Effigies ſacri nitent aurea CERCOPITHECI,
Dimidio magicæ reſonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Et apud Prudentium Romanus martyr:

Venerem precaris? comprecare & SIMIAM. *Peri Stephan. Hym. 10.*

Horapollo de Cynocephalo Cercopitheco cum ſcirpeo ſtylo, cuiuſmodi apparet in Gemmâ, additâ inſcriptione GEMMA 58.

 IAΩ:

L.1.Hierogl.c. 14 IAΩ: *Litteras*, inquit, *Ægyptij demonstrantes*, CYNOCEPHALVM *pingunt, quia est cognatio quædam, & genus* CYNOCEPHALORVM, *qui litteras norunt. Quapropter vbi primùm in sacram ædem ductus fuerit* CYNOCEPHALVS, *tabellam ei sacerdos apponit vnà cum* SCIRPEO STYLO, *ac atramento: nimirum vt periculum faciat, sítne ex eo* CEPHALORVM *genere, qui litteras norunt.* Tum de miro cum Lunâ eiusdem CYNOCEPHALI consensu: *Lunam demonstrantes* CYNOCEPHALVM *pingunt: propterea quòd animal hoc consensum quemdam cum deæ congressu, ex quo & affici soleat, habet. Vbi enim aliquanto tempore* LVNA *cum* SOLE *congrediens, expers luminis opacáque permanet, tum mas quidem* CYNOCEPHALVS *nec quóquam intuetur, nec vescitur: sed demisso in terram vultu indignabundus, velut* LVNÆ *raptum deplorans, tristatur. Femina verò nusquam oculos contorquet, eademque cum mare patitur.* LVNAM *autem* ORIENTEM *indicare volentes, rursum* CYNOCEPHALVM *hoc habitu pingunt* STANTEM, MANVSQVE IN CÆLVM TOLLENTEM. *Hac autem figurâ ad* LVNÆ ORTVM *demonstrandum, depingunt* CYNOCEPHALVM, *quòd hoc habitu videatur* CYNOCEPHALVS *deæ congratulari, quòd ambo,* SOL *inquam &* LVNA, *luminis participes sint.* Hæc ille, non ambiguæ profectò significationis ad alteram Gemmam explicandam, in quâ & Harpocrates loto insidens, & vpupa, cristâ plicatili visenda, Alberto Magno, & Euaci, *Auis tota præstigiosa atque auguralis.*

GEMMA 59.

GEMMA 60. Lib. 3. de Lapidibus & Gemmis.

Tertia Serpentarium refert, de quo Camillus Leonardus: *Est*, inquit, SERPENTARIVS, *hominis figura, habentis serpentem cinctum, tenentis in dextrâ caput, & in sinistrâ caudam. Est in signo Scorpionis, & in Septemtrione; naturam habet Saturni ac Martis. Virtus eius, si in lapide sculptus est, valere*

valere contra venena, venenosorum animantium morsus curare: & si lotura eius bibatur, facit venenum euomere sine aliquâ læsione. Nugæ. Ad Ophitas venio, nec rumpet serpens iter institutum, quamquam occursum eius valdè ominosum Veteres credidere.

CAPVT X.

TABVLA XV. XVI. XVII.

ABRAXAS Ὀφιόμορφος.

PHITÆ, inquit Epiphanius, *à Nicolao & GNOSTICIS, ac prioribus alijs sectis effloruerunt; quos* OPHITAS, *hoc est* ANGVINEOS, *ab* ANGVE *illo, quem celebrant, appellare solent. Sed horrenda sanè sunt, quæ homines isti, vt ita dicam, eructant, ex illo esu, velut tetro quodam odore referti.* SERPENTEM *quippe* NOVI *cuiusdam instar* NVMINIS *venerantur.* CHRISTVM *se illorum esse* SERPENS *prædicat; vel minimè ipse quidem, neque enim loqui potest: sed qui talem istorum mentibus cogitationem iniecit diabolus. Ecquis verò statim ac* SERPENTEM *viderit, non hostem animaduertat, ac fugiat? Hanc enim ob causam Dominus* SERPENTEM *inter, hominumque genus hostiles inimicitias immisit, quòd omnino diabolus bestiæ genus istud velut instrumentum adhibuisset, hominemque intra paradisi septa decepisset; vt qui externi* SERPENTIS *hostilem speciem conspicati fuerint, ab eius insidijs caueant, ac vel ipsum, vt ita dicam, conspectum illius exhorrescant.* OPHITÆ *verò huic scientiam omnem tribuunt, itaque profitentur,* Hæresi 37.

SERPENTEM *hominibus ſcientiæ omnis auctorem exſtitiſſe: indeque* FABVLAS MERAS, *quas pro* MYSTERIIS *habent, commenti ſunt; cùm nihil aliud præter mimorum ludicra ridicula prorſus & inania ſint.* Tertullianus de iiſdem: *Qui* OPHITÆ *nuncupantur*, SERPENTEM *magnificant in tantum, vt illum etiam ipſi* CHRISTO *præferant: ipſe enim, inquiunt, ſcientiæ nobis boni & mali originem dedit. Huius animaduertens potentiam & maieſtatem Moyſes, inquiunt,* ÆREVM *poſuit* SERPENTEM, *& quicumque ipſum aſpexerunt, ſanitatem conſecuti ſunt. Ipſe, aiunt prætereà,* CHRISTVS *in Euangelio ſuo imitatur* SERPENTIS *ipſius ſacram poteſtatem, dicendo: Et ſicut Moyſes exaltauit* SERPENTEM *in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis.*

Lib de Præſcriptionib. cap.47.

Diuinitatis aliquâ portione reſperſos angues ſenſit & ille Taautus, litterarum inuentor, & ſcribendorum commentariorum auctor, de quo Sanchuniatho apud Euſebium: DRACONIS *&* SERPENTIVM *naturæ* DIVINITATEM *aliquam tribuebat, quam opinionem Phœnices & Ægyptij poſteà comprobarunt. Enimuerò genus hoc animantis, præ cunctis reptilibus, vi & copiâ ſpiritus abundare docet, eiuſque naturam igneam eſſe; quod etiam proptereà celeritatem, inquit, præ ſe fert omni exceptione maiorem, cùm neque pedum, neque manuum, neque alterius cuiuſquam exterioris membri adminiculum habeat, cuiuſmodi ſunt, quibus ad motum reliquæ animantes vti ſolent. Prætereà varias ac multiplices corporis formas oſtendit, ac ſinuoſis intortum ſpiris, ſeſe quàm libuerit incitato vibrat impetu. Diuturnæ admodum vitæ eſt, nec ſolùm exutò ſenio iuueneſcit, verùm etiam maiora corporis ſimul ac virium accipit incrementa, donec tandem, confecto certo annorum curriculo, in ſeipſum diſſoluatur;*

Lib. 1. de Præpar. Euangel. cap. 9.

quem-

quemadmodum in sacris etiam tabulis idem Taautus scriptum reliquit. Id quod in causâ fuit, cur hoc animantium genus in sacris pariter atque mysteriis adhiberi soleret. Eadem insuper de Taauto tradit Oftanes, in eo quod Octateuchum inscripsit, volumine. *Reliqui autem omnes*, addit Eusebius, *principem illum secuti, de rerum naturâ philosophati sunt: ac primis elementis* SERPENTIVM *formâ, in templis, quæ construxerant, solemni ritu dedicatis, cùm sacrificia, tum festos quoque dies, & Orgia celebrarunt, quòd illos* DEORVM MAXIMOS *esse, rerumque omnium principes ac moderatores putarent.* Imò inter diuos ipsos nullum fermè fuisse numen diuinum, quod non anguis auspicio, necessitudine, consortio se consepserit, fulciuerit, muniuerit, haud ita pridem sigillatim demonstrauit egregius naturæ Mysta M. Antonius Seuerinus. Nec priscis tantùm sæculis, ab Ægyptiis, Græcis, Romanis, sed & longè recentioribus, ab aliis etiam gentibus diuinos honores serpenti tributos docet Iacobus Ouzelius, suis ad Minutium animaduersionibus. Vt in mentem veniat mirari cum Pignorio, *hominum stoliditatem, qui à Deo Opt. Max. ita aberrarent, vt sordidum hoc animal venerarentur. Tanto studio diabolus triumphati hominis symbolum, vt assereret, laborauit: credo, vt eam iacturam resarciret, quam olim fecerat, cùm* SERPENTEM *Deus inter omnia animantia & bestias terræ* MALEDICTVM *esse iusserat.*

Lib. de Viperâ Pythiâ.

In Expositione Mensæ Isiacæ.

Gnostici & Basilidiani adeò magni fecêre hanc notam impietatis, vt Gemmas complures eius imagine consignarint. Eam, quam retuli pænultimo loco, cùm misissem Gottifredo Wendelino nostro, iussu Serenissimi Austriæ Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI, qui cognitâ perspectâque subinde Tornaci omnifariâ eruditione optimi ac doctissi-

GEMMA 61. *cum sequent.*

GEMMA 69.

doctiſſimi ſenis, eius reſcire mentem voluerat de anticâ & poſticâ inſcriptione lapidis huius Calcedonij; in hanc ille mihi ſententiam reſpondit:

ERVDITÆ PIETATIS CVLTOR,

CANDIDISSIME CHIFLETI,

A WENDELINO TVO SALVE.

POST acceptas ante iſtud octiduum tuas litteras, quòd non reſponderim è veſtigio, cauſa fuit benè iuſta, etſi (non ſine periculo aliquantulæ offenſionis à Sereniſſimo AVGVSTALI PRINCIPE) moroſa. Dum enim Gemmæ genuinam Interpretationem circumſpicio ſanè quàm anxiè, omniaque excutio, quæ pro æuo illo Gnoſticorum cognoſcendo Patres antiqui ſubminiſtrant; vix tandem (ſi porrho iam tandem) viſus mihi ſum hunc ſenſum inſcriptum exſculpſiſſe.

Serpens caudam ſuam mordicus premens, ex Hieroglyphicis Hori Apollinis, quæ circumferuntur, Mundum Æuumque denotat, & REGEM, adeoque & REGEM REGVM ipſum CHRISTVM DOMINVM; etiam pro ſenſu ſanctorum Patrum, atque ipſiuſmet CHRISTI: qui ſe præfiguratum exſertè docuit per SERPENTEM, quem Moſes exaltauit in deſerto. Et quoniam mundus, æuum, atque annus ſuis partibus conſtant quaternis, Oriente, Occidente, Meridie, Septemtrionibus: rurſum, Vere, Æſtate, Autumno, Hieme; omniaque illa complectitur numerus dierum 365. per menſes XII. idcircò quaternarius iſte numerus quatuor ſtellis adpictis ſcitè repræſentatus eſt. Et intra ſerpentis ipſius complexum litteræ, Z Z E non aliæ ſunt quàm T Ξ E, ſeu τ' ξ' ε' numerum exhibentes 365. dierum in anno.

Π < denotant πλήρωμα repletionem, *plenitudinem ſacri temporis*; quod aduenerit poſt Υ' Ε' 405. annos: qui ſunt ab anno 30. Artaxerxis (quo crediderunt à Nehemiâ muros Hieroſo-

rosolymorum fuisse absolutos, iuxta quartum Esdræ cap. 7.) vsque ad mortem Christi Domini. Neque miraberis Z sculptum loco T, vti nec Π < loco ΠΛ, nempe < pro Λ. hæc enim aliaque similia conspiciuntur in Nummis & Inscriptionibus, atque etiam libris vetustioribus: præterquam quòd ipsa manus sculptoris non semel titubauit; vt cùm loco ABRACAΞ sculpsit ABRACCΞ nullo sensu: vt cùm post vocem KAMAPIC subiunxit CC loco COI: præter etiam seu solœcismos seu barbarismos sui tunc æui. Quibus scopulis à me deuitatis, Inscriptionem ipsam sic lego, sic in Latinum sermonem conuerto: Ἄγω σὰ, σάω ἃ, Α. ω. Νεσεμεσεία ἁμ' ΑΒρασὰξ. Ξυῤῥάτη ἄκραμμα Κραμμὰ. Καμαρεὶς σοὶ ἔγγεν β' ἀλφαρὰν γῆς. ἐμεσεία ἁμ' ὤβαὴμ. ἀενιάμβων ἄρυ. ἅνζα Μιχαὴλ, ἄμορα ράχη φῦλα ξέτεμαι ἄνω.

Duco tua. Saluo quæ sunt Principij & Finis, ego Nese [Serpens] *mediatrix cum Abrasax. peruadens simplicia & mixta, incuruata tibi vsque ad secundas partes terræ, educens simul obscurata, Æternus Vertex felicitatis, vnà cum Michaële infelicia calamitatibus genera conquiro ex alto.*

Sensus Paraphrasticus est:

Ego Christus, Æterna Dei Sapientia, curam gero tuarum rerum, quantum earum est à Principio ad Finem, ô miser homo. Ego serpens ille Mosaicus; Mediatrix inter Deum & homines GRATIA; *vnà cum* ABRASAX [Sanctæ Trinitatis & Passionis in Cruce efficacia] *peruadens simplicissimas naturas Angelorum, perinde ac concretas ex animâ & corpore massas hominum. vltrò incuruor tibi, & inclinor descendens vsque ad inferiores partes terræ, educens illinc mecum sedentes in tenebris & vmbrâ mortis, & perducens ad æternos vertices felicitatis. Ad quam miseris mortalibus impertiendam, ministerio Michaëlis Archangeli, afflictos calamitatibus homines omnis generis conquiro vndique ad me in altum euehendos.*

A & Ω Principium denotare & Finem, plus satis notum est ex Apocalypsi.

Νεσε est Ægyptiorum illud Νεσι; quo vocabulo NESI Ægyptij hactenus appellant quinque postremos anni sui dies annum complentes. Quæ certè vox eadem est cum Hebræâ נחש

NAHAS, quæ & ſerpentem ſonat, & curioſam illam Genethliacorum ſuperſtitionem dicam, an ſtultitiam, annos, menſes, dies & horas ſcrutantium: ſapientibus quidem omnibus, ſed exſertè Apoſtolo damnatam cap.4. ad Galatas. Ex iſto ergo Νισί & Μεσεία compoſitum Νισεμεσεία, ſerpentinam [illam Chriſti] mediatricẽ GRATIAM, à Cruce prouenientẽ, ſatis apertè manifeſtat.

ABRACAZ monſtroſum hactenus viſum eſt nomen, quaſi dicas Gnoſticorum dæmonium. At enim vel me fallunt omnia, vel eſt hic verus litterarum initialium contextus:

A	Ἀβ	אב	Pater	1
B	Βὲν	בן	Filius	2
R	Ρουάχ	רוח	Spiritus	100.
A	ἀκαδώς	הקדש	Sanctus	1.
S	Σωτηρία		Saluatio	200.
A	Ἀπὸ		à Beneficio	1.
X	Ξύλου		Ligni	60.
			Summa numerorum eſt.	365.

Sic ergo Trinitatis myſterium ſaluationem nobis operatum eſt à Ligno, cùm REGNAVIT A LIGNO DEVS, & plenitudinem illam, illud πλήρωμα ſacri 365. temporis, pleno dimenſo annorum, menſium ac dierum attulit ab anno < trigeſimo Artaxerxis, vrbe ſacrâ, ſacroque templo reſtituto, donec poſt annos Υ´Ε´ 405. deſtructum fuit Templum Corporis Chriſti, & in triduo reædificatum. ὠβαὴμ planè eſt vox Hebræa tota עֲבִים Nubes, Caliginem, Vmbram, Tenebras denotans; ipſos illos ſcilicet, quos ſedentes in tenebris & vmbrâ mortis clauis Dauid eduxit de domo carceris.

Non compilo hîc omnia Grammaticorum ſcrinia, quibus ſingula vocabula inuoluam: vnum præterire religio eſt ζέτεμαι pro ζήτεμαι, quoniam etiam à ζῆν, quod eſt *viuere*, ζεὺς dictus eſt *vitæ dator*: atque etiam aliàs η & ε inter ſe commutationem patiuntur.

Ac tantùm quidem in præſentiarum de Gemmæ iſtius fronte. Altera facies Opiſtographum exhibet tribus columellis diſtinctum: quarum prima XIII. continet ſeu lineolas, ſeu vocabula,

ſeu

ſeu dictionum initiales litteras ternas: ſecunda excurrit in XIV. tertia XV. habet.

In iſtis frequens eſt IAΩ, vel commutato ſitu AIΩ, tum & AIΩ vel ΩAI vel IΩA vel vtcumque, & iſtud & alia nomina voluit tranſpoſitione litterarum variare quiſquis hæc commentus eſt. Agnoſcis & in hac Gemmâ, & in aliis pluribus etiam ſui patris Gnoſticorum circa hoc nomen IAΩ, tum & AIΩ (quod eſt יְהֹוָה vt nunc ſcribitur) DEI VIVENTIS Nomen ineffabile. Sed quid ſibi velint iſtæ columellæ, XIII. & XIV. & XV. ordinibus inſignitæ, quæres non dubito.

Dicam ergo: Gnoſtici iſti proſeminarunt ſtudium Aſtrologicum quantum potuerunt; & ab illis orti ſunt τέσσαρες καὶ δεκατῖται *Quartadecimani*, decimaquartâ Lunâ Paſcha indicentes, ac ſeruantes ad illam vſque Lunam ieiunia ſua; quæ illâ Lunâ ſoluebant, in quamcumque feriam incidiſſet. Neque enim exſpectabant more Catholicorum Romanorum ſequentem Dominicam. Atque à nouilunio quidem Martij menſis per ſuos calculos inuento dies numerabant tredecim, quos vocabant πρὸ τῶν φωστήρων (idemtidem in Chronico Alexandrino commemoratis) quos religiosè volebant eſſe tranſactos, antequam ad veſperam inciperent numerare diem XIV. Inchoato verò ad veſperam die XIV. non ſtatim inchoabant ſuum Paſcha; ſed illum diem Vigiliæ Paſchatis conſecrabant, vacabantque ſacris lectionibus totam illam noctem ac ſequentem diem, donec dies illa XIV. ad veſperam concluderetur. Sic ergo clauſâ iam Vigiliâ Paſchatis, deſitoque ad veſperam die XIV. vnà cum incipiente XV. ſoluebant ieiunium, inchoabantque lætitiam Paſchalem. Hæc ergo ratio tres iſtos numeros XIII. XIV. & XV. illis ſacros fecit ac ſanctos; ſuper quibus differendi larga ſeges eſt, & iuſti Commentarij materia, & AVGVSTALI PRINCIPE digna, ſi tam ego dignus ſim, tam idoneus, qui attrectem; nihil interim ceſſans, quod ecciſto ſcripto profeſſus ſum: quodque (ſi tu probas) Sereniſſimo, meo nomine offeres. Poſt ſalutatum millies ac millies tuumque meumque parentem, & Archimandritam Balernenſem; amare perge, quem odiſſe (polliceor) non potes.

Tuum pleno cultu GOTTIFREDVM WENDELINVM *Can. Tornacenſem, pridie Idus Septemb.* M. DC. LV.

Hæc ad me Wendelinus noſter, quibus aurum in luto inuenire conatus eſt, inter ſues Baſilidianos margaritum; quorum nugas putauit eſſe aliquid, & ad valdè ſeria ac religioſiſſima ſacra pio commento tranſtulit ingenioſiſſimè. Nam, vt cetera prætercam, quorum apud me plurimum valet à viro tanto profecta auctoritas, priſci Chriſtiani, vt ſe ab eiuſmodi hæreticorum conſuetudine ſegregarent etiam in hoc cultu, Chriſtum non ſerpente, ſed columbâ exprimere ſolebant; & eò ſpectare videtur quod eſt apud Tertullianum: *In ſummâ,* CHRISTVM COLVMBA DEMONSTRARE *ſolita eſt,* SERPENS *verò* TENTARE. *Illa à primordio diuinæ pacis præco: ille à primordio diuinæ imaginis prædo. Ita facilius ſimplicitas ſola Deum & agnoſcere poterit, & oſtendere; prudentia ſola concutere potius, & prodere. Abſcondat itaque ſe* SERPENS *quantum poteſt, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus ſeriem ſuam euoluat, tortuosè procedat, nec ſemel totus, lucifuga beſtia.* NOSTRÆ COLVMBÆ *domus ſimplex, etiam in editis ſemper, & apertis, & ad lucem: amat figuram Spiritus ſancti, orientem* CHRISTI *figuram.* Hinc idem Tertullianus: SIMPLICES *notamur apud illos:* quòd nempe, monente Clemente Alexandrino, Tertulliani æquali, circumferre ſolerent Chriſtiani in ſignis annularibus non ſerpentem, ſed columbam, aut piſcem, aut aliquid aliud eiuſmodi, quo ſacra res innueretur. Cyprianus de Vnitate Eccleſiæ: *Hæc eſt* ECCLESIÆ *noſcenda* SIMPLICITAS, *hæc charitas obtinenda, vt* COLVMBAS *dilectio fraternitatis imitetur.* Paulinus de Baſilicâ ſancti Felicis:

Quæque ſuper ſignum reſident cæleſte COLVMBÆ,
SIMPLICIBVS *produnt regna patere Dei.*

Lib. aduerſus Valentinianos. c. 2. & 3.

Cap. 2. Lib. 3. Pædagogij c. 11.

Ite-

Iterumque in eâdem Æde:

Nos quoque perficies placitas tibi Christe COLVMBAS,
Si vigeat puris pars tua pectoribus.

Patres agnoſcunt quidem, & Chriſtus ipſe docuit, ſe præfiguratum per ſerpentem, ſed alio ſenſu, quàm vt Gnoſticorum fabulis congruat: *qui quas* IMAGINES *ac* SIGNA, inquit Epiphanius, *cæleſtem ad doctrinam præclarè Deus tranſtulit, ea ad* DOGMATVM *ſuorum* FALSITATEM *aſſerendam impudenter accommodabant. Siquidem* IESVS *Chriſtus Dominus noſter, idemque Deus Verbum, à Patre ante ſæcula omnia ſine principio ac tempore vllo genitus,* NEQVAQVAM *eſt* SERPENS. *Procul abſit, vt ita ſentiamus; ſed contra* SERPENTEM *aduenit.* Ioan. 3. Hæreſ. 37

Iam vbi litterarum initialium nominis ΑΒΡΑΚΑΞ contextum ſe inueniſſe profitetur Clariſſimus Wendelinus, altiſſima quæque ex ipſis eruit Chriſtianæ Religionis myſteria, Trinitatis nempe, & ſalutis nobis per Chriſtum à Ligno operatæ. A quibus mirificè diſſentiunt Patres in interpretatione eiuſdem nominis; quos inter Hieronymus tam clarè, vt nihil ſuprà: *Nónne,* inquit, CONTRA DEVM *cogitatio eſt* BASILIDIS *impudica, & portentoſum* ABRAXAS *nomen, quod* PRÆFERTVR *Domino conditori?* Imò (quod è diametro opponitur ſententiæ Wendelinianæ) negabat Baſilides Chriſtum paſſum, aut crucifixum, & *prohibebat homines pati martyrium pro Nomine eius, qui nec paſſus eſſet, nec crucifixus.* Hinc ad me ſcribebat vir æquus rerum æſtimator, & exquiſitiſſimi iudicij, Vopiſcus Fortunatus Plempius: *Oblectatum ſe fuiſſe non mediocriter VVendelini noſtri epiſtolâ; imò obſtupefactum eius interpretatione. Mortalem illum eſſe admirabilem, qui tam ſacrum ſenſum è re nihili exſculpſiſſet; in hoc quoque mirum, quòd* In 1. cap. Abdiæ. Tertullian. de Præſcriptionibus. cap. 46. Euſebius l. 4. Hiſt. Eccl. c. 8. Auguſtinus, Philaſtrius, aliique de Hæreſib.

quòd vocem ABRACAΞ, *non Hebraicam, non Græcam, sed hibridam faceret.* Ego certè inter ceteras viri amicissimi laudes hanc quoque non postremam esse statuo, quòd in eius scriptis multa reperiantur non publici saporis, quæque ab alio nemine quàm ab ipso defendi queant. Quando tamen in hoc genere litterarum minimo periculo peccatur, non deterrebor hoc loco dicere, quid sentiam de dictione vnicâ CEMECEIA: diuinandum enim est aliquid, atque eundum ad SOLEM Basilidianis adeò familiarem, & quò nos ducit ipsa inscriptio, velut Gemmæ addita loquela. שֶׁמֶשׁ Hebræis SOL est: יָה vnum ex decem nominibus Dei, quod *Dominum* significat. Impositum nomen, vt quibusdam placet, ab ESSE, quòd Deus cunctis rebus ESSE tribuat. Inde, ni fallor, שֶׁמֶשׁיָה seu
Suprà cap. 1. CEMECEIA. Quòd nimirum, vt iam notauimus, perfidi illi Basilidiani sectatores suos abducerent à vero naturæ Auctore, ad naturam, Dei opificium. Epiphanius in Hæresi Pharisæorum: *Fato & ASTRONOMIÆ plurimum tribuebant. Argumento est, quòd Græca omnia vocabula vanissimæ illius artis propria, totidem ab iis Hebraicis sunt reddita vocibus. Exempli causâ,* SOL *Himma &* SEMES *ab ijs appellatur.* Facit etiam ad eiusdem SOLIS Basilidianos SPLENDORES Gemmæ Harpocraticæ inscriptio
Tab. IX. Gemma 38. ΕΕΜΕΣΕΙΑΑΜΨ, quam suprà relatam, ad huius loci explicationem reseruandam duxi.

Cùm vidisset Macarius monstrum Basilidianum capite galli, præter solita habere appositas septem circum se stellas, quas posteà in Ioue sedente cum aquilâ vidit appositis quibusdam nominibus incognitis, existimauit
Gemma 70. eam Gemmam ad Abraxam pertinere. Quò etiam refero sequens humanum caput radiatum anguibus septem, in cuius

cuius auerſo inſcriptio Gnoſtica, vt apparet, quamquam minùs compertæ ſignificationis. Satis erit cum Pignorio admonuiſſe, aſpidem repetitæ iuuentæ beneficio, & inceſſus facilitate, ſideri comparatam fuiſſe. Quod adeò verum eſt, vt notarit Clemens Alexandrinus, aſtra propter obliquam conuerſionem corporibus ſerpentum aſſimilata fuiſſe. Sed non prætereundus Macrobius vbi ait: *Propterea ad ipſum* SOLEM *ſpecies* DRACONIS *refertur, quia* SOL *ſemper velut à quadam imæ depreſſionis ſenectâ, in altitudinem ſuam, vt in robur reuertitur iuuentutis. Eſſe autem* DRACONEM *inter præcipua* SOLIS *argumenta, etiam nominis fictione monſtratur, qui ſit nuncupatus* ἀπὸ τοῦ δέρκειν, *id eſt videre.*

Lib. de Menſâ Iſiacâ.

Lib. 5. Stromat.

L. 1. Saturnal.

CAPVT XI.

TABVLA XVIII. XIX. XX. XXI.

ABRAXAS Χνοῦβις, Χολχνοῦβις, Πάτηρ τῶν ὅλων. *Hæreſis Priſcillianiſtarum etiam in Gemmis.*

ADDIDIT & ad turbam Abraxarum Macarius noſter *omnes Gemmas, quæ habent ſerpentem rectum, caudâ circumuolutâ, capite radiato, præſertim leonino.* Is eſt Χνοῦβις, vnus è triginta ſex Decanis, qui *omnem Zodiaci poſſident circulum, ac per duodecim ſigna extenduntur*, de quibus Salmaſius: Dij iſti, inquit, Decani, eorumque adminiſtri ac munifices, μορφώσεις ex ſtellis fuere, prout eas imaginati ſunt hanc aut illam ſpeciem habere, qui commenti auctores fuere. Alius cum ſecuri fingebatur, aut alio telo; alius cum capite viri, aut femi-

Gemma 71. 72. cũ ſequent.

Firmicus l. 4. c. 16.

Lib. de Annis Climact.

feminæ radiato, cetera ſerpentis; alius alio habitu ac facie monſtroſâ oſtendebatur. Eorum autem figuras in annulorum Gemmis curabant ſculpendas, vt eſſent pro amuletis. Græci: Εἰσὶν ἐν ἑκάστῳ τῶν ζωδίων τρεῖς κατειλεγμένοι Δεκανοὶ, ποικιλόμορφοι, ὁ μὲν κατέχων πέλεκυν, ὁ δὲ εἰς ἄλλο τι ἐσχηματισμένος εἴκασμα, ὧν εἰ τὰ εἴδη καὶ τὰ σχήματα δακτυλίων ἐγγλύψεις σφενδόναις, ἀποτρόπαια δεινῶν γενήσεται, τοῦτο μὲν οὖν ὁ Τεῦκρος, καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον περιττοὶ τὰ μετέωρα. *Sunt in vnoquoque ſigno tres conſtituti* DECANI, *formâ varij, quorum alius ſecurim tenet, alius in aliâ imagine oſtenditur. Quorum ſi ſpecies & habitus* IN PALIS ANNVLORVM *ſculpſeris*, ADVERSORVM AMVLETA *exiſtent, vt Teucer aſſerit, alijque qui eo tempore in Aſtrologiâ enituêre.* Hodie quoque inter κειμήλια curioſorum multi annuli reperiuntur, aut lapides ad id efformati, vt collo ſuſpendantur, quibus decanorum σχήματα varia, ac nomina inſculpta inſcriptaque extant, capitibus vt plurimùm radiatis. Talis eſt, cuius ἔκτυπον amicus ſuggeſſit, leonis facie radiati, ac iubati in ſerpentis implicatum volumen deſinentis, cum nomine Χνοῦβις. Idem ille amicus, qui miſit, cenſebat legendum eſſe Ἄνουβις, quaſi perperàm à cauitatore ſcriptum eſſet Χ pro Α. Sed eum monui nomen eſſe Decani in Cancro, qui vocatur Χνουμὶς Hephæſtioni. Nihil autem communius apud Græcos, quàm μ & β inuicem permutari. Sed verum nomen eſt Χνουβὶς. Nam Χνουβ eſt aurum in linguâ Ægyptiacâ. Vnde Χνουβὶς nomen proprium idem quod χρυσῆς Græcis. Videtur huic Decano poſitum nomen Χνουβὶς, quòd aureo & fuluo eſſet colore, vt eſt leonis iuba. Non enim ſic appellatus videtur, quòd diuitias decernat. E contrario, illo Horoſcopante genitus paterna bona lancinabit.] Hæc Salmaſius. Sed Kircherus aliter ſimilem Gemmam & legit & exponit,

GEMMA 73.

ponit, apud quem miratus ſum declarationem eius, quæ extat apud Pignorium, quamq́ue inter alias iterùm exhibeo numero 74. *Serpens*, inquit, *ſeu aſpis eſt* κυνόμορφος, *cuius caput radioſo nimbo circumdatum monſtrat numen Mercuriale, vti ex inuerſis litteris apparet, vbi legitur* ANOYBEI *Anubis.* XNOYMICPI *verò nomen eſt, quod* κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν *reſolutum in numeros facit* 1480. *&* *totidem nomen* ΧΡΙΣΤΟΣ *facit.*

GEMMA 74. *Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, claſſ. 11. cap. 6.*

Χ.	600.	Χ.	600.
Ρ.	100.	Ν.	50.
Ι.	10.	Ο.	70.
Σ.	200.	Υ.	400.
Τ.	300.	Μ.	40.
Ο.	70.	Ι.	10.
Σ.	200.	Σ.	200.
		Ρ.	100.
		Ι.	10.
	1480.		1480.

Vides igitur quàm peruerſè, quàm impiè barbaris huiuſmodi nominibus diuinum Chriſti nomen hæretico magi profanent. Hæc ille. cùm tamen in Gemmâ ΧΝΟΥΒΙΣ, ſiue ΧΝΟΥΜΙΣ non repræſentetur vt aſpis κυνόμορφος, ſed λεοντόμορφος, ac benè iubatus, neque inſcribatur ΧΝΟΥΜΙΣΡΙ, ſed ΧΝΟΥΜΙΣ, vt ex allatis patet. De quibus cùm ab alijs tum ab ipſo in primis Kirchero iudicari velim: facit enim indoles mea & educatio, vt non libens cenſeam aliena, ſed malim mea cenſuræ ſubdere.

Alium vidit lapidem Salmaſius eâ gratiâ factum, vt è collo pro amuleto ſuſpenderetur, in quo nomen Decani GEMMA 76.

Lib. de Annis Climacteric.

primi leonis ſcriptum erat. Is eſt, inquit, Χολχνουβὶς, Hephæſtioni Χαρχνουμίς, humanâ facie cum ſeptem radiis, & ſcorpij caudâ. Sub eius mento Sagittarij nota ſcripta eſt, quæ decuſſatur bacillo vtrimque furcato. Neſcio quare: nam Decanus ille nihil cum Sagittario habet commune. Leonis eſt primus Decanus. Leonis autem Dodecatemorion tribus Decanis regitur ſub nominibus Arietis, Tauri, & Leonis, vt ex his Manilij conſtat:

At Leo conſortis meminit ſub lege Trigoni,
Lanigerumque ducem recipit, Taurumque quadrato
Coniunctum ſibi, ſub Geminis pars tertia fertur.

An ſignificare voluit Horoſcopante Sagittarij ſigno ſculptum fuiſſe illum lapidem? Atqui magis oportuit ὡροσκοπουῦτος λέοντος eum dedicari, cuius Decanus eſt Cholchnubis. Puto igitur eâ figurâ notari Sagittarij ſignum διάμετρον eſſe cum eo Decano. Et ſanè ita eſt. Nam ſexto ſigno Sagittarius diſſidet à Cancro, cuius tertius habetur Decanus Cholchnubis. Quod διάμετρον eſt partile, non ſignile. Ægyptiaca quædam vocabula Græcè in eo ſcripta viſuntur, & nomen ΙΑΩ. Nam ΜΥ illud inuerſum Ѡ pro omega poſitum ΙΑѠ. ſigma etiam euerſum videri poteſt. Ex hoc vocabulo porrò Ἰαὼ apparet Baſilidianorum eſſe has inſcriptiones Taliſmanicas, ad obſeruationem ſiderum cum Decanorum figuris inſculptas. Nam & Ægyptiacis vocabulis conceptæ ſunt, & ipſe Baſilides eiuſque ſectarij ex partibus Ægypti fuere. Ipſa inſcriptio Ægyptiaca, excepto illo vocabulo, ΓΙΓΑΝΤΟΠΑΝΤΟΡΗΚΤΑ, hoc eſt Gigantum omnium euerſor. Vitioſè in lapide ſculptum eſt ΓΙΓΑΝΤΟΠΟΝΤΟΡΗΚΤΑ. Ῥήσσειν eſt frangere, ſolo allidere, quod à palæſtrâ ductum eſt. Hactenus Salmaſius.

Binis

Binis alijs Gemmis insculptus videtur Πάτηρ τ̃ ὅλων, termini imagine, brachiis ad pectus decussatis, *in maximâ & altissimâ quiete, in otio plurimo placidæ, &, vt ita dixerim, stupentis diuinitatis, qualem iussit Epicurus:* Qualem etiam indicant subiecti Angeli globis cælestibus insistentes, poplite flexo, manibus itidem decussatis habitu adorantium. De quibus Epiphanius, vbi de Simone Mago: *Nomina quædam* PRINCIPATVVM *ac* POTESTATVM *commentus est,* CÆLESTESQVE GLOBOS *varios, atque in firmamento cæloque quolibet* INTELLIGENTIAS *certas collocat, quibus* BARBARAS APPELLATIONES *affingit. Negat insuper salutem consequi vllum hominem aliter posse, quàm si eiusmodi* MYSTERIA *didicerit, &* VNIVERSITATIS PARENTI *ea sacrificia per illos, quos diximus,* PRINCIPATVS & POTESTATES *obtulerit.* Idem de Menandro: *Hic perinde, vt alter,* MVNDVM *ab* ANGELIS *fabricatum, seipsum verò* DEI VIM *esse de cælo missam asserit.* Tum de Saturnilo Basilidis condiscipulo: *Perinde ac Menander* MVNDVM *ab* ANGELIS *factum esse prædicabat. Præterea* VNVM *esse* PATREM IGNOTVM, *qui* VIRTVTES, PRINCIPATVS *ac* POTESTATES *creauerit.* Denique de Basilide: *Erat, inquit Basilides,* INGENITVM VNVM PRINCIPIVM, *qui solus est* OMNIVM PATER: *ab hoc procreata Mens, à Mente Verbum; ab hoc Prudentia, à quâ Virtus & Sapientia prodijt. Ab vtrâque porrò* PRINCIPATVS, POTESTATES, & ANGELI. *Deinde Virtutes,* ANGELIQVE *isti* PRIMVM *ac* SVPREMVM CÆLVM *moliti,* ANGELOS *rursum alios propagarunt.*

GEMMA 77. & 78.
Tertullian. lib. aduersus Valentinian. c. 7.
Hæresi 21
Hæresi 22
Hæresi 23
Hæresi 24

Lapis vltimus huius tabulæ est Heliotropius. Necromantici Babylonensium Gemmam appellant, de quâ Plinius: *Nascitur in Æthiopiâ, Africâ, Cypro, porracei coloris,*

GEMMA 78.
Lib. 37. cap. 10.

ris, sanguineis venis distincta. Causa nominis, quoniam deiecta in vas aquæ fulgorem Solis accedentem percussu sanguineo mutat, maximè Æthiopica. Eadem extra aquam speculi modo Solem accipit, deprehenditque defectus, subeuntem Lunam ostendens. Magorum impudentiæ vel manifestissimum in hac quoque exemplum est, quoniam admistâ herbâ Heliotropio, quibusdam quoque additis precationibus gerentem conspici negent.

Infecit & illa Basilidianorum de Decanis ac signis cælestibus superstitiosa doctrina ipsos etiam Priscillianistas. Hadriano siquidem imperante, vt iam antè meminimus, Basilides Gnosticorum sectam in Ægyptum inuexit, & *Io. Mariana lib. 14. c. 5.* ex eius scholâ Marcus in Hispaniam profectus erroris semina iecit, Agape nobili feminâ & Heluidio in partes traductis. Vnde aliquanto ex interuallo Priscillianus ex consopiti ignis scintillis magnum incendium excitauit. Is *Brovverus Annal. Treuirens. l. 4* Abilæ in Hispaniâ Episcopus, homo nobilis, inquietus, ac differendi promptissimus, fatalium nexu stellarum homines inter se colligari credidit, ipsumque corpus humanum pro ratâ portione signorum duodecim Zodiaci esse constitutum. Adipatis escis seu immundis abstinendum. Et quia carnis opificium non bono veroque Deo, sed malignis angelis tribuebat, viros à volentibus feminis, feminas à maritis disiungi fas duxit. Tantum verò lues teterrima magistri calliditate inualuit; vt cuiusque sexus, atque ordinum homines breuî corripiens nouitatis illa prurigo peruaserit. Quapropter in Concilio Bra- *Can. 9.* charensi ita à Patribus definitum est: *Si quis animas & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani &* *Can. 10.* PRISCILLIANVS *dixerunt, anathema sit.* Et: *Si qui* DVODECIM SIGNA, *id est signa quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt,*

dunt, & nominibus Patriarcharum adſcripta dicunt, ſicut PRISCILLIANVS DIXIT, *anathema ſit.* Hinc & Leo Magnus Epiſtolâ ad Aſtoricenſem Epiſcopum, in quâ Priſcillianiſtarum errores damnat: *Vndecima*, inquit, *ipſorum blaſphemia eſt, quâ* FATALIBVS STELLIS *& animas hominum & corpora opinantur adſtringi: per quam amentiam neceſſe eſt, vt omnibus Paganorum erroribus implicati, & fauentia ſibi, vt putant,* SIDERA COLERE, *& aduerſantia ſtudeant mitigare. Verùm iſta ſectantibus nullus in Eccleſiâ Catholicâ locus eſt; quoniam qui ſe talibus opinionibus dedit, à Chriſti corpore totus abſceſſit.*

Horum nùgis accenſere viſum eſt Tabulas XX. & XXI. cum ſignis cæleſtibus, & appoſitis ſubinde nominibus SATOVIEL, GABRIEL, MICHAEL, quæ à Iudæis ſumpsêre Baſilidiani, atque ab illis obſcœni Priſcillianiſtæ; quorum hodieque ſectatores nonnulli extra lineam excurrere videntur, dum confidunt ſe programmata ſiderum & eorum vires Gemmis & metallis inſculpere poſſe. Ἀποτελέσματα γλύψεως vocant, ſeu *Effectus ſculptionis ac ſigilli.* Petrus Arlenſis de Scudalupis, Hieroſolymitanus Presbyter: *Arabes*, inquit, *ad magicas operationes talia ponentes,* ANNVLOS, IMAGINES *&* SIGILLA *fabricant ex trinâ cæli, terræ & aëris ſympathiâ, quorum virtutes, efficacias & poteſtates ſub quibuſdam obſeruationibus compactas mirabilia præſtare poſſe ſomniant: animos nempe diſſidentium conciliare, morbos pellere, inimicos ſuperare, & multas denique vanitates autumantes, credibiles ex miraculis ſe denominare iactantur, prout* PLANETA, METALLVM, *aut* LAPIS *ad tales producendos effectus, ex qualitatibus & proprietatibus ſibi inſitis, fuerint diſpoſita.* SATVRNVS *ad bonorum acquiſitionem;* IVPITER *ad dignitates & honores;* MARS

GEMMA 79.80. *cum ſequentib.* GEMMA 84 85. & 87.

Lib. de Sympathiâ metallorum & lapidũ ad Planetas cap. 9.

GEMMA 79.84. 85. & 87.

MARS *ad bella & hostes;* SOL *ad gratiam magnatum;* VENVS *ad desideria, & affectus;* MERCVRIVS *ad doctrinam & eloquentiam;* LVNA *denique ad prospera itinera.* Quæ quidem postulare videntur non qui reprehendat, sed vel Heraclitum potiùs aliquem vel Democritum, quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam. Ita miseri sibi obsequi stellas & cælum opinantur: vt Apollonius, qui septem annulos stellarum septem nominibus cognominatos singulos singulis diebus gestabat, iuxta dierum nomina illos distinguens.

Philostratus in eius Vitâ.

GEMMA 86. *Lib. 3. de Lapidib.*

De imagine trium puellarum putidissimum commentum refert Hermes apud Camillum Leonardum; nimirum, *Si in* ACHATE *reperiantur, hominem gratiosum apud alios efficere, in aëris spiritus dare potentiam, & in magicâ arte valere.*

CAPVT XII.

TABVLA XXII.

ABRAXAS *Hercules, Arbor.*

L. 1. Saturnal.

SED nec Hercules à substantiâ SOLIS alienus est. *Quippe* HERCVLES, inquit Macrobius, *ea est* SOLIS *potestas, quæ humano generi virtutem ad similitudinem præstat deorum. Nec existimes Alcumenâ apud Thebas Bœotias natum, solum vel primum* HERCVLEM *nuncupatum: imò post multos atque postremus ille hac appellatione dignatus est, honoratusque hoc nomine, quia nimiâ fortitudine meruit nomen Dei virtutem regentis. Ceterùm Deus* HERCVLES *religiosè quidem & apud Tyron coli-*

colitur: verùm ſacratiſſimâ & auguſtiſſimâ Ægyptij eum religione venerantur, vltraque memoriam, quæ apud illos retrò longiſſima eſt, vt carentem initio colunt. Et reuerà HERCVLEM SOLEM *eſſe vel ex nomine claret.* HERACLES *enim quid aliud eſt, niſi* HERAS, *id eſt* AERIS CLEOS? *Quæ porrò alia* AERIS *gloria eſt, niſi* SOLIS *illuminàtio, cuius receſſu, profunditate, ſpiritus occulitur tenebrarum? Præterea ſacrorum adminiſtrationes apud Ægyptios, multiplici actu, multiplicem Dei aſſerunt poteſtatem, ſignificanter* HERCVLEM *hunc eſſe* τὸ ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων Ἥλιον.

Eius erecti, ac leonem ſuffocantis imaginem Gemmæ inſculptam valere credebant aduerſus dolores colicos. Alexander Trallianus de Medicamentis naturalibus, quæ alligari ſolent ad hunc morbum: HERCVLEM *erectum,* SVFFOCANTEM *leonem in* LAPIDEM MEDICVM *inſculpito, & incluſum in* ANNVLVM AVREVM *geſtandum dato.* Hinc ter Κάππα in auerſo Gemmæ. Gorlæus de hoc Amuleto: *Trallianus,* inquit, *non poſtremæ notæ Medicus, tradit imaginem* HERCVLIS *ſupinè iacentis, leonemque ſtrangulantis annulo incluſam, digitoque geſtatam, peculiare amuletum eſſe ad dolorem colicum.* Sed non benè: nam ſculpendum HERCVLEM *erectum.* Ἡρακλέα ὀρθὸν, qualis eſt in Gemmis allatis, non autem *ſupinè iacentem,* diſertè monet Trallianus.

GEMMA 89. & 90.

L. 10. c. 1.

Præfat. in dactyliothecā.

Gemma iſta imperitos pictores coarguit, qui Nemeæum leonem ab Hercule, manibus eius diducto rictu, laceratum depingunt. Id rectè obſeruabat Geuartius, firmabatque ex Papinio ſuo, qui ſic VI. Thebaidos:

——primus Tyrinthius ingens
Pectoris attritu ſua fregit in oſſa leonem.

Idem

Idem lib. IV. Siluarum, vbi Iulij Vindicis Herculem Epitrapezion describit:

——hoc pectore preßus

Vastator Nemees.

Homerus lib. 4. Odyss. Iam verò, si Poëtas canentes audimus:

Sæpè lapis potis est, ARBOR *quoque sæpè videri* *Ouid. l. 8. Metam.*

PROTEVS.

Itaque ne qua desit forma Gemmæ Basilidianæ, quam cum illo conferre pergimus, & hunc Abraxam specie tenus arborem damus, siue laurum; quam efficacem arbitrabantur aduersus venena & fulmina, neque obturbare sacrum morbum, neque dæmonem vbi adfuisset. Inde iactatum, vt qui se tutum approbare vellet, Δαφνίνην, diceret, φορῶ βακτηρίαν, *Laureum gesto baculum*; etiam in annulis & gemmis, quibus pro amuletis vtebantur; atque ab eâdem lauru certissima edi credebant oracula. Quæ *grata est* APOLLINI, inquit Plinius, *fulmine sola non icitur, manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione.*

GEMMA 91.92. & 93.

Cælius Rhodiginus l. 5. Ant. Lection. c. 7.

Lib. 15. cap. 30.

GEMMA 91. Ac ne Deum quidem Terminum à Sole, perpetuo Abraxarum comite, seiungendum putes, facit Nummus Augusti, in quo Terminus radiatus, habitu Apollinis, cum adiacente fulmine. Quod Emblema vir Antiquariæ rei peritissimus meritò interpretabatur de ipso Augusto, qui

In Tab. XIV. Numismatũ Croyacorum.

——PHOEBIGENAM *sese gaudebat haberi.*

Sidonius in Paneg. Anthemij.

Non, vt plerique omnes de eius Symbolo, FESTINA LENTE, perinde ac si terminus moram, fulmen celeritatem indicaret. Sed vtrumque, quamquam opere satis rudi elegantiùs exhibent Cancer & Papilio, infrà tabulæ vltimæ Gemmâ vltimâ. Pro *deo Termino* etiam ARBOREM TERMINALEM apud Paulum IC. inuenias, cui

L. 5. Receptar. sent. tit. 22.

cui vino, frugibus & fauo mellis ſacra faciebant. Vnde Sedulius deflens elementorum idolorumque cultores:

ARBOREIS *alius ponit* RADICIBVS *aras,*
Inſtituitque DAPES, *&* RAMOS *flebilis* ORAT,
Vt natos, charamque domum, dilectaque rura,
Coniugijque fidem, famulos cenſumque gubernent.
Lignee LIGNA *rogas, ſurdis clamare videris,*
A mutis reſponſa petis, quæ iura domorum
Hac ratione regunt, ſi cæſa ſecuribus actis
Ardua pendentis ſuſtentent culmina tecti,
Aut ſubiecta focis, dapibus famulentur edendis. *In Opere Paſchali.*

Cur ab vnâ lauru, baccarum loco, dependeant tria capita Meduſæ, quo ſignificatu prodeat altera è dorſo humano, non ſum ita horum deorum naturæ conſcius, quin fatear me ſcire iuxtà cum ignorantibus. GEMMA 93. & 92.

CAPVT XIII.

TABVLA XXIII.

ABRAXAS *Miles, Perſeus.*

ECTE monet, meâ quidem ſententiâ, eruditiſſimus Ioannes Wowerius, in Notis ad ea Firmici verba: *Scio, hoc Romano nomine dignum putatis, ac Perſarum ſacris. At Perſarum legibus ſequatur .... vt armata clypeo, loricâ, gladio & haſtâ conſecratur.* fortè legendum: *vt armatus*; & capiendum de milite, Mithræ initiari ſolito. Sed *militem ipſum* refert Hieronymus inter *ſimulacra portentoſa*, quorum quatuor hîc exhibemus. Primus capite τεϑπαιοφόρος, dextrâ ſiniſtrâque an- GEMMA 94.

gues

GEMMA 95. gues erectos ostentat; alter capiti gallinaceo soliti monstri Abraxæ; tertius flori loto insistit, leone iuxtà in pedes erecto, ac velut insiliente; quartus cum solito item monstro Abraxæ supernè repræsentatur, dextrâ hastam, sinistrâ globum tenens. Atque hi propriè videntur *milites* Hieronymo memorati; præterquam quòd Epiphanius de Hæresi Gnosticorum: *Ijdem*, inquit, Στρατιωτικοὶ, *seu* MILITARES *in Ægypto sunt dicti.*

GEMMA 96.

GEMMA 97.

Ceterùm, quòd ait Macarius, visum à se hominem more militis accinctum gladio, leonino capite, dextrâque tenentem caput Medusæ, *Abraxam militem* vocandum esse, haud ita tutum videtur. Hunc ego ad *Persea* refero, cuius inter Abraxæ *portentosa simulacra* meminit etiam Hieronymus; quippe qui Medusam obtruncarit, & *Persas ipsos execrandas cæremonias docuerit, ac* MAGIAM, *quæ dicitur* MEDVSÆ; *quo regnante ignis in Persis cælo delapsus est, ex quo ignem alium accendens, & fanum extruens, in eo reposuit, vocauitque Templum* IGNIS IMMORTALIS, *& constituens viros prudentes, vt seruirent, seruarentque ignem, Magos eos appellauit: Quos ritus in multâ dignatione habentes Persæ colunt* IGNEM. Vtique ad Mithræ cæremonias referendum; vnde & Perseo leoninum caput in Gemmâ, quam vidit Macarius. Apud Eusebium: *Græcos celeberrimos quosque aiunt, Ægyptiorum Heroas atque deos sibi tamquam proprios vindicaße. Nam Herculem etiam, Ægyptius genere cùm esset, ac singulari fortitudine præditus, magnam orbis terrarum partem obijsse; eumdem tamen quasi Græcum à Græcis prædicari, tametsi longè ab altero quodam Hercule diuersum, quem in Græciâ multis pòst sæculis Alcmena pepererit. Addunt* PERSEVM *quoque lucem in Ægypto primùm aspexiße; & ipsiusmet Isidis originem à Græcis hominibus trans-*

Georgius Monachus.

Lib. 2. de Præpar. cap. 1.

translatam Argos fuisse. Vt nihil mirum sit Ægyptios, atque ex his Basilidianos, Græcorum fabulas & præstigias in signis ac symbolis vsurpasse, pro quibus inter se certabant.

CAPVT XIV.

TABVLA XXIV.

ABRAXAS Κάνθαρος.

VIT haud dubiè Abraxas Cantharus ea Gemma, quam vidit Macarius, in quâ, *ab vnâ*, inquit, *parte velut insectum quoddam, fortè scarabæus*, *& circa eum per orbem serpens capite caudam apprehendens.* Nam & Pignorius similis Gemmæ scalpturam primus edidit; in eâque, vt vides, Solis caput concinnè scarabæo impositum; quæ omnia serpens caudam vorans ambit, vt detur intelligi, orbis huius lucem à Sole esse, qui sapienti cursu vitam animantium moderetur. Et verò si Porphyrium audimus, non iniuriâ Sol Κανθαρόμορφος, & vicissim scarabæus Ἡλιοκέφαλος repræsentatur. Ait enim: SCARABÆVM *stultus quispiam detestetur, vtpote diuinis in rebus hospes & peregrinus. At hunc Ægyptij quasi viuam & spirantem* SOLIS IMAGINEM *venerari solent. Nam &* SCARABÆVS *omnis mas est, & semen in paludem immissum, ac sphæricam in figuram conformatum, postremis pedibus in auersam partem conuoluit,* SOLIS *in cælo motum æmulatus, integramque Lunæ dierum conuersionem expectat.* Arnobius de Ægyptiorum superstitionibus: *Templa felibus,* SCARABÆIS, *& buculis, sublimibus sunt*

In Exposit. Mensæ Isiacæ. GEMMA 98.

Apud Eusebiũ lib. 3. de Præpar. cap. 4.

Lib. 1. aduersus Gentes.

sunt elata fastigijs. Silent irrisæ numinum potestates, nec liuore afficiuntur vllo, quòd sibi comparatas animantium vilium
Lib. 30. Natural. Hist. cap. 11. *conspiciunt sanctitates.* Quin & Plinius eodem sensu: *Ægypti magna pars* SCARABÆOS *inter* NVMINA *colit, curiosâ Apionis interpretatione, quâ colligat,* SOLIS *operum similitudinem huic animali esse, ad excusandos Gentis suæ ritus.* Denique apud Diogenem Laërtium, SOLEM *&* LVNAM *deos*
Lib. de Vitis Philosophor. *esse, alterum Osirim, alterum Isin appellatos; exprimere eos per* SCARABÆVM *& draconem aliaque animalia, Manethus auctor est in Naturalium Epitome, & Hecatheus in primo de*
Gemma 99. *Ægyptiorum Philosophiâ.* Hinc in alterâ Gemmâ fulmen supponitur scarabæo, quòd is nimirum non Solis modò symbolum esset, sed etiam Lunæ, cui cum aquis mira sym-
L. 31. c. 1 pathia, quæ subinde, vt eleganter Plinius, *Scandunt in sublime, & cælum quoque sibi vindicant, ac nubium obtentu vitalem spiritum strangulant. Quæ causa* FVLMINA ELI-
L. 2. c. 38 DIT, *ipso secum discordante mundo.* Inde & *grandines, pruinæ, imbres, procellæ, turbines, & plurima mortalium mala.* Quibus
L. 37. c. 9 auertendis Magi, eodem teste Plinio, *non sine contemptu & irrisu generis humani,* AQVILAS *in* SMARAGDIS *sculpebant*
Gemma 100. & 101. *&* SCARABÆOS. Idem alibi: *Sunt & Chelonitides testudinum similes, ex quibus* AD TEMPESTATES *multa vaticinan-*
Lib. 37. cap. 10. *tur. Eâ verò, quæ sit aureis guttis, cum* SCARABÆO, *deiectâ in aquam feruentem,* TEMPESTATES *auerti.*

Gemma 102. Postremò, vt notauit Macarius, *nihil frequentius solido corpore è Gemmâ effictis scarabæis, qui perforati gestabantur.* Multos eiusmodi videre est in Thesauro Rei Antiquariæ Serenissimi Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI; & ipsos
In Anastasi Childerici. cap. 18. viginti exhibuit aliàs Io. Iacobus Chifletius, parens meus, suis quosque emblematis in parte posticâ insculptis insignes.

CAPVT

CAPVT XV.

TABVLA XXV. XXVI. XXVII.

Canopus, Serapis, Isis, Anubis, Dij Ægyptiorum & Gnosticorum Romam aduecti.

VPEREST, vt, quod me facturum receperam, Ægyptiarum, seu Gnosticarum superstitionum communitatem cum Romanis attexam obiter:

Isis enim & SERAPIS, & grandi SIMIA caudâ, *Prudentius l.2. contra Symmachum.*
Et CROCODILVS id est, quod IVNO, LAVERNA, PRIAPVS.
Hos tu NILE deos colis, & tu TYBRIS adoras:
Deos LATINOS, & deos ÆGYPTIOS, *Idem Peri Steph. hymn.10.*
Queis ROMA litat, queis CANOPVS supplicat.

Vnde Lucanus:

Nos in templa tuam ROMANA accepimus ISIN, *Lib. 8.*
Semideosque CANES, & SISTRA iubentia luctus,
Et quem tu plangens hominem testaris OSIRIN.

Ac minimè quidem mirandum erat, deos Ægyptios Latinis aggregari, quorum multa vtrisque inter se similia reperiebantur: *Vna erat superstitio, quamuis non concolor error,* *Lib. 2. contra Symm.* vt est apud Prudentium. Sed sub initium Pontificatus Aniceti Papæ, nacti occasionem vrgentis persecutionis *Baronius Anno Christi 167. n. 4.* famosissimi quidam hæretici, se intruserunt in Vrbem; vt, si quo modo possent, nobilissimæ Apostolico-Ecclesiæ sinceritatem labefactarent. Fuit inter alios, qui id præsumpserunt, procax femina, Marcellina nomine, secta-

Hæresi 27 Irenæus l. 1. c. 24. trix nefandissimæ sectæ Gnosticorum, de quâ Epiphanius: *Aniceti tempore* MARCELLINA *Romam veniens, & Carpocratianæ doctrinæ virus euomens, multos illic errore suo deprauatos in exitium impulit: indidemque* GNOSTICORVM *sunt excitata primordia.*

Gemma 103. & 104. In primis huius tabulæ Gemmis 103. & 104. expressus est famosus ille Canopus, deorum potentissimus habitus, vtpote qui Ignem, Persarum Deum, aquâ Niloticâ, quam in circumdato sibi vase continebat, extinxisset. *Kircherus c. vlt. Prodromi Ægyptiaci.* Hunc *Ægyptij postmodum, more suo, in omne superstitionis genus præcipites, inter sacra symbola collocarunt. Eoque phylacterij loco postmodum illos contra ignis flammarumque violentiam vsos,* πεντάλφα, *seu* πεντάγραμμον *ei adiunctum abundè docet; hoc enim, eò quòd hanc vocem Græcam* ΥΓΕΙΑ, *quod salutem significat, vario situ referat, prosperitatis symbolum apud Ægyptios fuisse, tritum est ex historiâ Antiochi Soteris, qui contra Galatas decertaturus, huius symboli, vexillis impositi, subsidio, de quo faciendo in somno monitus fuerat, insignem victoriam reportasse fertur.*

Sequitur tabulâ XXVI. Serapis Ægyptiorum deus satis notus, quem dedita gens superstitionibus ante alios *Gemma 106.* coluit. Sed eumdem hoc loco adferre visum est cum Iouis Aquilâ, inter signa militaria ritu Romano consecratum, aut certè Imperatorem sub eius specie. Quem morem *Gemma 107. & 108.* confirmãt subiectæ Sardæ duæ elegantissimæ 107. & 108. referentes Apotheosim Romæ & Lucij Veri Imperatoris.

Gemma 109. 110. & 111. Serapidem capite radiato exhibent Gemmæ 109. 110. & 111. etiam cum cornibus, & habitu Iouis Ammonis; quia, vt oraculum Apollinis apud Iulianum Imperatorẽ:

Orat. 4. Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιός ἐστι Σάραπις.

Vnus IVPITER, *vnus Pluto, vnus* SOL *est* SARAPIS.

Idem

Idem Diodoro dicitur *tum Dionysius, tum Pluto, tum* AMMON, *tum* IVPITER. Cuius vertex, inquit Macrobius, *insignitus* CALATHO, *& altitudinem* SIDERIS *monstrat, &* *potentiam capacitatis ostendit: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur.* Ex hisque & alio oraculo Apollinis apparere ostendit, SERAPIS *&* SOLIS *vnam esse & indiuiduam naturam.* Quibus addit, ISIDEM *cunctâ religione celebrari, quæ sit vel* TERRA *vel* NATVRA RERVM *subiacens* SOLI. Vnde vtrique communes honores habiti, Gemmæ sculptæ, aræ, statuæ erectæ. Pausanias in Corinthiacis: *Vnde à mari ad altiores oræ partes ascenditur,* SOLIS *templum, & gratiarum lucus. Erectum &* SERAPIDI *ac* ISIDI *fanum ambiunt maceriæ è prægrandibus & lectis lapidibus.* Idem in Laconicis: SERAPIDIS *&* ISIDIS *fragmenta absunt Boeis haud ampliùs stadia septem.* Et in Messenicis: *A theatro non procul,* SERAPIDIS *&* ISIDIS *fanum est.* In Achaicis denique: *Sunt & in eodem delubro* [Apollinis] *signa aliquot Æsculapij stantia, & seorsum* SERAPIDIS *&* ISIDIS, *è lapide omnia Pentelico.* Testatur etiam D. Augustinus: *Ferè in omnibus templis vbi colebatur* ISIS *&* SERAPIS, *fuisse etiam* SIMVLACRVM, *quod digito labijs impresso admonere videretur, vt* SILENTIVM *fieret.* Hinc inter vtrumque numen, medium Harpocratem videre est in Gemmis 113. & 114.

L. 1. Saturnal.

GEMMA 112.

Lib. 18. de Ciuitate Dei.

GEMMA 113. & 114.

Vltimæ tres 115. 116. & 117. Mercurium repræsentant, cultum ab Ægyptiis & Romanis tamquam spiritum vniuersi, & vnicam causarum causam. Illi assistit aries, *quòd vnus præ ceteris* GREGES *tueri & augere existimaretur.*

GEMMA 115. 116. & 117.

Pausanias in Corinthiacis.

Sed horum numinum Ægyptiorum cum Romanis societatem à Prudentio notatam, pulchrè docet Gemma 105. in quâ Iuno dea velata, & qualis in nummis, hastam

GEMMA 105.

hastam ac pateram tenens, cum auersâ inscriptione Gnosticâ: CAKAΩE COΦH ΔΔΩNAI. Vnde liquet horum hominum cum Romanis commercium ; cuius aliquando pertæsi Piso & Gabinius Consules, SERAPIDEM *&* ISIDEM *&* HARPOCRATEM *cum suo* CYNOCEPHALO *Capitolio prohibitos inferri , id est curiâ deorum pulsos , euersis etiam aris eorum, abdicauerunt, turpium & otiosarum superstitionum vitia cohibentes.* Anno nimirum Vrbis conditæ DC.XCV. Quod autem illi cœperunt, aris dictorum deorum euersis , perfectum videtur anno post hunc octauo, V.C. DCC.III. à L. Æmilio Paulo Consule; qui, cùm Senatus Isidis & Serapidis fana diruenda censuisset, eaque nemo opificum attingere auderet , positâ prætextâ securim arripuit, templique eius foribus inflixit. Sed (quæ cæcitas est mentis humanæ) iisdem posteà restitutis summam Romani maiestatem contulêre. Diuus etiam Hieronymus conqueritur, ætate suâ Romæ Basilidis hæresim in Iouiniano reuixisse , qui ex monacho Romano factus est eius discipulus, atque Epicuri minister : *Quadringenti*, inquit, *ferè anni sunt , quòd Christi prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderunt. Vniuersus pænè error de Chaldæo, & Syro, & Græco sermone processerat.* BASILIDES *, magister luxuriæ & turpissimorum complexuum , post tot annos ita in* IOVINIANVM *quasi in Euphorbum transformatus est , vt* LATINA *quoque* LINGVA *haberet hæresim suam.*

Tertullianus in Apologetico.

Pamelius in Comment.

Valer. Maxim. lib.2.c.4.

Tertullianus in Apologetico.

Lib.2. aduersus Iouinianum.

CAPVT

CAPVT XVI.

TABVLA XXVIII.

Capita Philoſophorum, Gemmæ Baſilidianæ, ſiue Ægyptiacæ perforatæ: Abraxas in numiſmate rariſsimus.

VLTIMO loco Gemmas haſce perforatas referre viſum eſt, quibus magis conſtet, eaſdem ſubinde ſuperſtitiosè corpori adalligatas, aut è collo ſuſpenſas, ad amolienda maleficia. Prima, quæ ſolida eſt ex achate, caput refert alicuius Philoſophi tectum galericulo, promiſsâ barbâ, & longo capillitio. Epiphanius de Carpocratianis Gnoſticis & Baſilidis ſectatoribus: *Habent depictas coloribus imagines, quidam etiam aureas aut argenteas, vel ex aliâ materiâ factas, quas eſſe* IESV *effigies affirmant, eaſdemque à Pontio Pilato ad Chriſti ſimilitudinem effictas, quo tempore inter homines degebat. Sed eiuſmodi* IMAGINES OCCVLTAS *habent, necnon &* PHILOSOPHORVM *quorumdam, vt Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis, aliorumque, quibus eas, quas dixi, Chriſti effigies miſcent, & erectas ſimul omnes adorant, ad easque Gentilium ritus inſtituunt.* Sic Stoici Zenonem, Academici Platonem, Peripatetici ſigillariciis annulis inſculptum geſtabant Ariſtotelem, & complures Epicurum; de quo Tullius inquit, *non in tabulis ſolùm, ſed in poculis & in* ANNELLIS *ſpectari ſolitam Romæ imaginem Epicuri.* In aduersâ parte alterius Gemmæ caput eſt numinis Ægyptij,

GEMMA 118.

Hæreſi 27 ex lib. 1. Irenæi cap. 24.

Licetus de Gemmis Annularib. cap. 115. Lib. de Finibus.

GEMMA 119.

Lib.1. cap.18. ptij, in auersâ insculptus balsami ramulus. Dioscorides *in vnius Iudææ certâ quâdam conualle, & in* ÆGYPTO *nasci tradit*; quod & indicat Claudianus:

In Epithalamio Palladij & Celerinæ.

Gemmatisque alij per totum BALSAMA *tectum*
Effudêre cadis, duro quæ saucius vngue
NILIACVS *pingui desudat vulnere* CORTEX.

Eius semina, qualia hîc, describit Prosper Alpinus; *Terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis æmula,* EXTREMA ACVLEATA, & MEDIVM CRASSVM *obtinentia.* Additque, *nullum esse medicamentum, quo frequentiùs Ægyptij vtantur, quod ad omnes ferè morbos adhibent, præsertim ad robur stomacho conciliandum.* Quapropter Ægyptij reges nihil habebant pretiosius, quod exteris regibus & Imperatoribus dono darent, siue ad ineundam, siue ad seruandam cum illis amicitiam. Vnde & illos eiusmodi gemmis, balsami imagine insignitis, Amuletorum loco vsos esse verisimile est.

GEMMA 120. Tertia Gemma solida item ex achate, oui medij columbini magnitudine, videtur Amuletum bellicum, in quo Cancer & Papilio symbola Prudentiæ militaris, quam & hinc inde figuræ coronatæ & gladiis accinctæ indicant, veluti de aliquo stratagemate disceptantes. Oppianus:

Lib.2.

Concessa ex alto solers PRVDENTIA CANCRO,
Cui parta est dulcis magno sine præda labore.
Ostrea distendit testas, & claustra recludit
Portarum, pascitque lutum, scopulisque repanda
Gliscit aquas: paruum madidâ de rupe lapillum
Obliquus tollit CANCER, *obelisque recuruis*
Continet, in testis lapidem demittit apertis.
Assidet, atque epulis lætus saturatur amicis.

Non

Non potis est nexu geminas occludere lances
Ostrea, nam latis portis seiuncta dehiscit,
Et moriens saturum CANCRVM *lætumque relinquit.*

Hinc cancer dicitur, *vt appetens cibi, ita prospiciens periculi.* Et Imperatorem Octauianum Augustum adeò delectatum fuisse ferunt hoc prouerbio, *Festina lentè,* vt non solùm in communi colloquio, sed in epistolis etiam eo vteretur, & in sigillo suo sculptum haberet papilionem cum cancro, quibus duabus bestiolis prouerbij sententiam Hieroglyphicè pingebat: per papilionem, vermiculum alatum & velocem, innuens celeritatem; per cancrum verò, qui motu retrogrado & tardo fertur, moram & cunctationem. De solo cancro ait Macarius: *Quoties in Gemmis* CANCRVM *solum videbimus cum* LITTERIS *&* VOCIBVS, *erit symbolum* ABRAXÆ.

Atque hæc de Gemmis cælatis charactere Basilidiano siue Ægyptio, quibus vim magnam tribuebant Veteres, iis maximè, quibus Cynocephali vel Harpocratis imago sculpta esset. Vnde Plinius: *Externis famulantur sacris, &* *L.2.c.7.*
DIGITIS DEOS GESTANT, *&* MONSTRA *quoque colunt.* eiusdemque alibi querela est, *etiam* HARPOCRATEM *L.33.c.3*
statuasque ÆGYPTIORVM NVMINVM *in* DIGITIS *viros quoque portare incipere.* Apuleius: *Morem habeo,* SIMVLACRVM *alicuius* DEI *quocumque gestare.* Hanc superstitio- *In Apolog.*
nem vt à suis arceret Pythagoras, eos vetat, ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεῦ περιφέρειν· *in* ANNVLO *circumferre* DEI IMAGINEM.

Vnicum numisma indicat Macarius parte alterâ insignitum solito monstro Abraxæ. Sed & Gassendus scribit, *In eius Vitâ.*
Peireskium anno M.DC. ostendisse Cardinalibus Baronio & Bellarmino *Gemmas* NVMISMATAQVE VARIA, *quibus* BASILIDIANI, VALENTINIANI, *aliique hæretici inscri-*

bere ſoliti erant VOCABVLA BARBARA *opinionibus ſuis obtegendis.* Nummum item Baſilidianum apud Ducem Arſchotanum citat Heribertus Roſweydus, in quo inſcriptum ALPHABETO, eumque refert ad Marcoſianos, qui *nouam hæreſim ex Græcorum* ALPHABETO *componentes, negabant veritatem ſine iſtis poſſe litteris inueniri; imò totam plenitudinem & perfectionem veritatis in iſtis litteris eſſe diſpoſitam; propter hanc enim cauſam Chriſtum dixiſſe: Ego ſum* A *&* Ω.

In Notis ad Carmen 26. Paulini. Tertullian. l. de Præſcriptionib. cap. 50.

Quod ad me attinet, Abraxam in nummis numquam vidi, & rariſſimum puto. Nam ij, qui reperiuntur ærei atque argentei, cum numeris Arabicis, vel Hebraicis ſubinde litteris per cancellos diuiſis, additis ſæpè ad oras ſignis cæleſtibus, ſæpiùs nominibus Angelorum, ANAEL, SATOVIEL, MICHAEL, GABRIEL, HAGIEL, SATQVIEL, RAPHAEL, ZADRIEL: ij, inquam, nummi longè ſunt recentiores monſtris Baſilidianis, & ad magica incantamenta referendi, ſeu characteres *alti nominis*, quos vocant; cuiuſmodi vidi quamplurimos.

OPE-

OPERIS CONCLVSIO.
CAPVT XVII.

Basilidianorum Θεομόρφωσις, non autem sacrarum imaginum cultus & veneratio, ab Irenæo perstricta.

ISCE profectò describendis non fecerint satis Cynici Varrones, non Lentuli nec Hostilij Romani mimographi, de quibus Tertullianus in Apologetico: *Romanus Cynicus Varro* TRECENTOS IOVES *siue* IVPITERES *dicendum sine capitibus introducit. Cetera lasciuiæ ingenia etiam voluptatibus vestris per* DEORVM DEDECVS *operantur. Dispicite Lentulorum & Hostiliorum venustates, vtrùm* MIMOS, *an* DEOS VESTROS, *in iocis & strophis rideatis.* Nónne hæc insaniæ fuerunt, & multæ insaniæ, vnoquoque fingente quod in animum eius incidisset? Hæ sunt Basilidianorum margaritæ: hæc illa semina, quæ hodieque supersunt, artis portentosæ. Hæ nimirum imagines, quas damnauit Irenæus, quibus Basilidis sectatores vtebantur, quibus Marcosiani & Valentiniani, qui *omnia* IN IMAGINES *vrgebant, planè & ipsi* IMAGINARII *Christiani.* Hæc est illa Diuinitatis omnis eiectio potiùs quàm Theologia, eousque infamis, vt eam pluribus conuellere turpe videatur. *Deus iste vester*, inquit Firmicus, *non* BIFORMIS *est, sed* MVLTIFORMIS: *in multas enim species veteratoris forma mutatur. Mihi credite, nihil prætermisit diabolus, quod hominem miserum aut* debilita-

Tertullianus aduersus Valentinianos.

Lib. de Errore profan. religion.

debilitaret, aut perderet. Ideò ſeſe in OMNES FORMAS *multiplici diuerſitate conuertit; ideò ſe diuerſi generis calliditate compoſuit, vt varijs ac multiplicibus fraudibus homines irretitos interimeret.* Adeò illi volupe fuit iam inde ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio optimam veritatis frugem adulterinâ ſemente corrumpere.

Tu verò quiſquis hæc monſtra ſeu legeris, ſeu oculis vſurpaueris, *Fugito* quidem *Baſilidem, & totam collectionem indignitatis eius.* Sed & te ſubeat infeliciſſimæ hominum cæcitatis & amentiæ commiſeratio: in mente habeto Deum, non fœdum & portentoſum ſub turpi ac mutâ dæmonis effigie; ſed vnum illum magnum, viuum ac verum, totius boni fontem, in quo ſperamus, qui non deſpicit nos, nec amouet ſalutem ſuam à genere noſtro: cuius ingenti beneficio accidiſſe credendum eſt, vt præ oculis haberemus, in quas caligines inciderint illi diuinarum rerum luce deſtituti; quorum laruas & portentoſa ſimulacra cùm intuebere, memineris quantis occæcati tenebris fuerint, vt eius, à quo inde ſis ereptus, pluris in te beneficium ducas, & Chriſtum ames tantò impenſiùs, ſpecioſum formâ præ filijs hominum: ſanctiſſimam eius Matrem in ſacris imaginibus reuereare, mulierem illam amictam Sole, quamque totam pulchritudinem fuiſſe ſcimus. Denique, vt finiam verbis Gregorij PP. II. ad Leonem Iſaurum Imp. contra ſacras imagines edicta promulgantem: *Honore affice, & glorifica ſanctos & glorioſos Patres noſtros ac doctores, qui cæcitatem à cordibus oculiſque noſtris ſecundùm Deum diſpulerunt, ijſque viſum reſtituerunt. At enim ſcripſiſti: Quî fit, vt in ſex Concilijs de Imaginibus nihil ſit dictum? Enimuerò, Imperator, ne de pane quidem & aquâ dictum eſt quidquam, ſit ne comedendum*

D. Ignatius Ep. ad Trallianos.

Apud Baroniũ anno Chriſti 726.

dendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quandoquidem hæc antiquitus, & à principio ad vitæ humanæ conseruationem habes tradita: sic etiam imagines traditæ fuerant, ipsique Pontifices imagines ad Concilia deferebant, nec vllus ex Christi amantibus ac religiosis hominibus iter peragens, absque imaginibus peregrinationes obibat; vtpote qui virtute præditi atque apud Deum probi essent. Spectatum satis arbitror, non fuisse eiusmodi imagines, quas damnauit Irenæus, quamque ab illis dispares sint exhibitæ à nobis Basilidianæ, quidquid hodieque nouatores stultè blaterent, ipsi παντόμορφοι Basilidiani.

FINIS.

INDEX

INDEX CAPITVM.

INDEX

INDEX AVCTORVM.

T Gotti-

INDEX RERVM.

A.

Ange-

B.

C.

N.

O.

P.

R.

S.

APPRO-

APPROBATIO CENSORIS.

IOANNIS MACARII τ̃ μακαρίτȣ Canonici Ariensis Abraxas APISTOPISTVS, & nobilis atque admodum Reuerendi D. IOANNIS CHIFLETII Canonici Tornacensis Abraxas Proteus, Gemmæ Abraxeæ, ac Soles Basilidiani retegunt monstra, quæ primi hæretici aluerunt, tanto numero, tantâque reconditissimæ doctrinæ copiâ, vt satis probare, satis æstimare nequeam susceptos in his vndequaque vestigandis labores, quibus eruditissimi cuiusque sitis extingui possit; in argumento præsertim tam veteri & tam nouo, quod auidissima æui nostri ingenia latuit hactenus: neque subtiliùs, neque elegantiùs versari potuit, quàm duûm Canonicorum doctissimorum manu & stilo. Ita censui, Bruxellæ XXIV. Decembris, M.DC.LVI.

Antonius Sanderus, Presbyter,
S.Th. Licent. Can. & Pœnit.
Iprensis, lib. Censor.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. *Hispaniarum & Indiarum Rex Catholicus, nec non potentissimus Belgarum & Burgundionum Princeps, diplomate suo sanxit, nequis præter Balthasaris Moreti, Ioannis iunioris filij, voluntatem, librum cui titulus,* Ioannis Macarij, Canonici Ariensis, Abraxas, seu Apistopistus; quæ est antiquaria de Gemmis Basilidianis disquisitio: cui accedit Abraxas Proteus, seu multiformis Gemmæ Basilidianæ portentosa varietas; exhibita & Commentario illustrata à Ioanne Chifletio, Canonico Tornacensi, &c. *vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressum in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ die* XV. *Martij,* M.DC.LVII.

Signat.

Loyens.

